

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav Dálného Východu

Seminář koreanistiky

Diplomová práce

Bc. Karolína Šamánková

Význam a vliv rolnického hnutí tonghaků a jeho interpretace v korejských výukových materiálech

*Significance and influence of Tonghak peasant movement and its
interpretations in Korean educational materials*

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miriam Löwensteinová, Ph.D.

Praha 2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Miriam Löwensteinové, Ph.D. za její trpělivost, odborné rady a podporu při zpracování mé diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 14.5.2018

Bc. Karolína Šamánková

Klíčová slova

Korejská republika, Korejská lidově demokratická republika, moderní dějiny, tonghak, rolnické hnutí tonghak, středoškolské učebnice, interpretace dějin

Keywords

Republic of Korea, Democratic People's Republic of Korea, modern history, Tonghak, Tonghak Peasant Movement, high school textbooks, interpretation of history

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá interpretacemi významu a vlivu rolnického hnutí tonghaků v korejských výukových materiálech 20. a 21. století. V první části práce zaznamenává sociálně-politické vlivy na vývoj moderního školství od konce 19. století do současnosti v Korejské republice i Korejské lidově demokratické republice se zaměřením na výuku dějin na středních školách. V druhé, hlavní části se práce zabývá kvantitativní a kvalitativní analýzou obsahu jiho- i severokorejských středoškolských učebnic na téma rolnického hnutí tonghaků. Na závěr se práce snaží zachytit sociálně-politické vlivy na změny ve vzdělávání za pomoci analyzovaných učebnic a příčiny změn pojetí tématu – od rebelie tonghaků, přes revoluci tonghaků, po rolnické hnutí tonghaků.

Abstract

This master's thesis deals with the interpretations of influence and significance of the Tonghak Peasant Movement in Korean educative materials of 20th and 21st century. The first part of this thesis notes the social-political influence on the development of modern education from late 19th century until nowadays education in Republic of Korea and Democratic People's Republic of Korea, focusing on high school history education. The second part of the thesis quantitatively and qualitatively analyses the South and North Korean high school textbooks on the topic of the Tonghak Peasant Movement. In the last part the thesis attempts to define social and political influence on the education through the analyzed textbooks and attempts to define the cause of changes in the view on the topic – from the Tonghak rebellion, through Tonghak revolution, to Tonghak Peasant Movement.

Obsah

Úvod.....	7
1 Pozadí vývoje moderního vzdělávání a pohledu na výuku národní historie	13
1.1 První snahy o moderní výuku	13
1.2 Koloniální vzdělávání (1910-1945)	14
1.3 Vývoj jihokorejského vzdělávání.....	17
1.3.1 Postkoloniální utváření historie (1945-1962)	17
1.3.2 Období „národního vzdělávání“ (1962-1988).....	19
1.3.3 Období demokratizace (1988-1997)	22
1.3.4 Nová éra státem schvalovaných učebnic (od 1997).....	25
1.4 Vývoj severokorejského vzdělávacího systému.....	28
2 Rolnické hnutí tonghaků – analýza učebnic	34
2.1 Základní narativ a prameny.....	34
2.2 Koloniální a jihokorejské učebnice	43
2.2.1 Koloniální pohled a poválečné období státem schvalovaných učebnic	43
2.2.2 Období státem navržených učebnic (1973-1996)	54
2.2.3 Obnovení státem schvalovaného systému učebnic (1997-2014)	60
2.2.4 Závěry jihokorejských interpretací	82
2.3 Severokorejské materiály	85
Závěr	96
Seznam použité literatury.....	98
Seznam zkratk	102

Úvod

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je zachytit a analyzovat pojetí tématu rolnického hnutí tonghaků v korejských výukových materiálech od rozdělení země do současnosti. V druhém plánu se práce věnuje vlivu sociálně-politických změn na podobu vzdělávání a výuky dějepisu a snaží se definovat jednotlivé aspekty těchto změn na stanoveném tématu.

Práce je rozdělena do dvou částí. První část se zabývá vývojem moderního systému vzdělávání od konce 19. století do současnosti se zaměřením na změny ve výuce národní historie. K této části mi jako zdroj posloužily mimo jiných především dvě díla – „Historie výuky našich [korejských] dějin“ (*Uri jöksagjojugüi jöksa*) Institutu pro výzkum výuky historie (*Jöksagjokuk jönguso*) z roku 2015¹ a *Education fever: society, politics, and the pursuit of schooling in South Korea* Michaela Seta z roku 2002².

Úvodní kapitola stručně shrnuje první snahy o zavedení moderního školského systému především zahraničními misionáři a reformami *kabo*.

Druhá kapitola mapuje situaci vzdělávání během japonské okupace, kdy na poloostrově poprvé převládly státní školy nad soukromými a sloužily japonskému guvernérství jako nástroj na tvarování občana impéria (*hwangminhwa*, 皇民化) se zaměřením na výuku japonštiny a japonských reálií.

Třetí kapitola se věnuje vývoji jihokorejského vzdělávání po rozdělení země do současnosti. Kapitola se dále dělí na čtyři podkapitoly, postupně mapující čtyři hlavní období, ve kterých došlo k výrazným změnám vzdělávání. První fází vývoje tvoří snahy o založení nového systému zbaveného stop koloniální doby, přijímajícího vlivy z USA i poválečného Japonska. Druhou fází je období „národního vzdělávání“ prezidenta Pak Čöng-hüiho a jeho následníka Čön Tu-hwana, který za pomoci centralizovaného vzdělávání směřoval k posílení národního ducha a tím i k industrializaci a ekonomickému rozkvětu země. V oblasti výuky dějin tak dochází k přepisování koloniálního pohledu historie na základě historiografických výzkumů a v pozdější fázi i na základě hnutí *mindžung*, tedy mj. pojmání historie z pohledu prostého lidu. Další fáze zachycuje první snahy o demokratizaci společnosti a školství na počátku 90. let 20. století, přinášející mnoho změn do systému výuky i do jejího obsahu. A nakonec ve čtvrté fázi práce zachycuje změny ve výuce na přelomu tisíciletí v mnohém způsobené politikou

¹ Jöksagjokukjönguso. *Uri jöksagjojugüi jöksa*. Söul: hjumönisüthchü čhulpchangürup, 2015. ISBN: 978-89-5862-793-7.

² SETH, Michael J. *Education fever: society, politics, and the pursuit of schooling in South Korea* [ebook]. Honolulu: University of Hawai'i Press and Center for Korean Studies, University of Hawai'i, 2002. ISBN 978-082-4825-348.

globalizace (*segjehwa*, 世界化), přinášející více kreativity a technologií, v oblasti historie především díky obnovenému uvolněnému trhu vydávaných učebnic dochází k přepisování historie s méně zaujatým pohledem.

Čtvrtá, závěrečná kapitola první části práce se věnuje vývoji severokorejského vzdělávacího systému od rozdělení země do současnosti. Tedy od Sovětským svazem ovlivněného nového systému školství, přes změny na přelomu 50. a 60. let 20. století, kdy se stát vedený Kim Il-söngem začínal vzdalovat sovětskému vzoru. V této době byla do všech aspektů života začleněna také ideologie *čučche*, tedy nezávislosti či „spoléhání sami na sebe“. Došlo k přepisování historie, do níž byl zařazen i osobní kult Kim Il-sönga, později v 80. letech i jeho syna Kim Čöng-ila. K posledním známým změnám došlo až v roce 2014, jelikož však kromě obecnějších informací nemám dostatečné zdroje o současném systému vzdělávání, končí tato část práce u podoby vzdělávání před poslední reformou.

Druhá, hlavní část předkládané práce se věnuje tématu rolnického hnutí tonghaků a analýze selektovaných korejských výukových materiálů na toto téma. Tato část práce je rozdělena na tři kapitoly.

První kapitola popisuje základní narativ s přihlédnutím ke korejským i zahraničním historiografickým zdrojům a dochovaným materiálům. Popisuje vznik východního učení, jeho rozšíření se po celém poloostrově, vznik menších povstání, zaznamenává společenské a politické změny na poloostrově spojené s tematikou, až po vypuknutí rolnického hnutí tonghaků v roce 1894. Dále se věnuje popisu jednotlivých fází povstání, jeho selhání a nakonec významu a vlivu, které mělo na společnost a události počátku korejských moderních dějin. Na závěr představuje dochované prameny a zhodnocuje jejich adekvátnost pro použití ve výukových materiálech a psaní historie obecně.

Druhá a třetí kapitola se věnují samotné analýze učebnic.

Ve druhé kapitole analyzuji jihokorejské učebnice s přihlédnutím ke koloniálnímu pohledu v podobě jedné oficiální učebnice z roku 1941³ a jedné neoficiální učebnice historika Čang To-bina z roku 1928⁴. Koloniální pohled popisují v první podkapitole spolu s učebnicemi z 50. a 60. let, kde takto mohu podchytit případné dozvuky koloniální verze. V této části sleduji zvláště proces očištění obsahu od koloniálního pohledu a promítnutí historiografických proudů do obsahu učebnic. V druhé polovině 60. let se pak snažím zachytit změny iniciované Pak Čöng-hüim, vedoucí k následující fázi státem navržených učebnic.

³ Čösensótokufu šotókokušidairokugakunen (朝鮮總督府. 初等國史 第六學年), 1941

⁴ Čang To-bin (張道斌). *Čosönjöksadädžön* (朝鮮歷史大全). Söul: Pakmunsögwang, 1928

V druhé podkapitole pokračuji přechodem na státem navržené učebnice za vlády Pak Čöng-hüiho a dále, tedy období trvajícím v rozmezí dvaceti tří let (1973-1996). V tomto období sleduji především rozdíl plně etablované Pak Čöng-hüiho vlády a vlády Čön Tu-hwana a jejich vliv na výklad historie, který vzhledem k monopolnímu systému tvorby učebnic neprocházal častými ani výraznými změnami.

Ve třetí podkapitole se přesouvám k obnovenému systému státem schvalovaných učebnic, které byly vydávány mezi roky 1999 a 2014. Vzhledem k dnešní době, kdy je trh s učebnicemi velmi široký a existuje mnoho historiografických konceptů, které nejsou omezeny pouze na akademické kruhy, ale mohou se promítnout i do vzdělávání, se soustředím nejen na jednotlivé učebnice s odstupem několika let, ale srovnávám i učebnice různých nakladatelství se stejným rokem vydání. Zvláště pak věnuji pozornost učebnicím z roku 2014, které již plně promítají závěrečná ustanovení reforem z let 2009-2012. Učebnicemi z roku 2014 analýza jihokorejských materiálů končí. I když se Pak Kün-hje pokusila zavést opět systém státem navržených učebnic a sjednotit tak pohled na jedinou „správnou“ historii, návrh byl zastaven jejím sesazením.

Ve čtvrté podkapitole shrnuji poznatky této kapitoly v návaznosti na sociálně-politické změny vzdělávání z první části předkládané práce. Vyhodnocuji vnější vlivy na pojetí tématu rolnického hnutí tonghaků a pohnutky politických a sociálních skupin, které k nim vedly.

Ve druhé kapitole druhé části práce analyzuji dostupné severokorejské materiály. Oproti původním plánům se mi podařilo zajistit pouze tři učebnice, avšak ze dvou období, které dobře zachycují podstatné změny ve výuce dějin. První učebnice pochází z roku 1952⁵ a je očekávatelné zachycení stop marxistických myšlenek a vlivu vazby na Sovětský svaz. Druhé dvě učebnice jsou z roku 2001 – první je určená pro 2. ročník střední školy⁶ (schválená už v roce 1998) a druhá pro 5. ročník.⁷ Úrovní blíže analyzovaným jihokorejským středoškolským učebnicím. V této době lze předpokládat již plně rozvinutou ideologii *čučche* a osobní kult Kim Il-sönga i Kim Čöng-ila, tedy žádné stopy marxismu či vazby na Sovětský svaz, naopak můžeme očekávat akcent na soběstačnost státu a jeho velikost napříč dějinami.

K interpretaci učebnic používám kvantitativní a kvalitativní obsahovou analýzu. Nejprve se zaměřuji na jejich formální náležitosti, konkrétně na tyto body:

⁵ *Čosöninminhäbangtchudžängsa (kjodžä)*. KLDK: Nägakčiksokčungangdžidokanbuhakkjo, 1952

⁶ RI, Tchä-jöng. *Čosönrjöksa (kodüngčunghakkjo če 2 haknjönjong)*. 2. vyd. KLDK: Kjojuktosöčchulpchansa, 2001

⁷ ČE, Kalmjöng. *Čosönrjöksa (kodüngčunghakkjo če 5 haknjönjong)*. 2. vyd. KLDK: Kjojuktosöčchulpchansa, 2001

1. Rozsah obsahu, přepočítaný na slabiky, případně čínské znaky.⁸

2. Použití čínských znaků v textu, které do jisté míry také reflektuje způsob výuky, ale především ovlivňuje počet znaků, musíme tedy brát v úvahu, že s použitím čínských znaků v textu jsou některé pojmy uvedeny prakticky dvakrát a nejedná se tedy o širší obsah, jak by se na první pohled mohlo zdát.

3. Zohledňuji názorný aspekt (přikládám fotografie, mapy, či kopie dokumentů, které jsou k obsahu přiloženy). Coby první věc, na kterou student většinou upne pozornost, předpokládám, že se jedná o přílohu, kterou autor považuje za důležitou, nebo má posloužit k lepšímu pochopení psaného textu, tedy ji také považuji za důležitou pro komparaci.

4. Stejně tak i grafickou úpravu považuji za důležitou, té ovšem věnuji pozornost spíše v jihokorejských moderních učebnicích z posledních dvou desetiletí, kdy jsou pro grafické úpravy větší možnosti díky počítačovým technologiím a na rozdíl od dřívějších dob se této stránce věnuje při výběru učebnice více pozornosti.

5. Posledním bodem je zhodnocení citovaných zdrojů a jejich důvěryhodnosti či vhodnosti uplatnění ve středoškolské učebnici.

Druhou, hlavní částí komparace je samotné srovnání obsahu učebnic, při kterém se soustředím především na následující body, jež také odpovídají chronologii událostí:

1. Název kapitoly – právě v názvu je zřetelně vidět postoj či jeho změna vůči celému tématu. Z koloniálního a postkoloniálního pohledu na události jako na rebelii, přes nacionalistické povýšení na revoluci, v případě severokorejských učebnic dokonce na válku, až po zešíroka pojaté označení hnutí. I tyto výrazy mluví samy za sebe a jejich užití se věnuji vždy v kontextu s dobou a jejími myšlenkovými směry. Z názvu také dokážeme částečně vyčíst postavení a důležitost rolníků a následovníků tonghak v událostech roku 1894, na které se soustředím ve třetím bodě.

2. Vznik východního učení – většinou projednaný v krátké kapitole několik stránek před popisem rolnického hnutí tonghaků. U této části sleduji, jaké cíle či hlavní myšlenky autor tomuto nábožensko-filosofickému směru přikládá.

3. Úloha rolníků a následovníků východního učení v událostech roku 1894 – jak jsem již zmínila v prvním bodě, důležitost úlohy rolníků a následovníků tonghak můžeme často odvodit už podle názvu kapitoly. Přesun od rebelie tonghaků v koloniální době k rolnickému hnutí tonghaků v dnešní době nám může poukazovat na dvě věci: koloniální vláda úmyslně

⁸ Počítám pouze slabiky hlavního textu, včetně číslovek a nadpisů, bez mezer a bez popisků k fotkám a přílohám (pokud počítám jinak, vysvětluji v poznámce). Systém přepočítání na slabiky jsem zvolila z důvodu různého dělení slov v různých dobách na Jihu i na Severu, které by vedlo k nepřesným výsledkům, stejně jako počty stránek, vzhledem k různým formátům učebnic. Počtem slabik tak mohu lépe zhodnotit skutečnou kvantitu textu.

nevyzvedávala roli obyčejných lidí, aby nepodpořila případná povstání proti ní samé, a za druhé, se silícím nacionalismem to byli především rolníci, obyčejní lidé, kdo vedl široké uvědomělé hnutí vedoucí k modernizaci státu, zároveň ale neupírá organizační roli tonghakům.

4. Příčina vzniku hnutí – ať už rebelie, revoluce nebo hnutí, všechny mají jednu společnou příčinu, politický a společenský chaos na poloostrově. Lze ale očekávat rozdílný původ, víceméně tedy původce nepořádků i moment vypuknutí.

5. Vliv Japonska a Číny na poloostrově (1894) a vypuknutí čínsko-japonské války – v tomto bodě se zaměřuji hlavně na to, zda jsou informace o vlivu těchto dvou velmocí v učebnici zmíněny, a pokud ano, zda jsou objektivní.

6. Založení *čipkangso* a jejich funkční období – soběstačné organizační jednotky *čipkangso* byly založeny na mnoha místech v provincii Čölla coby výsledek smíru mezi vůdci hnutí a vládou. V tomto bodě se zaměřuji, zda je učebnice zmiňuje, pokud ano, jak je definuje a jakou jim přikládá váhu.

7. Příčina zániku hnutí – z příčiny selhání hnutí můžeme také vidět celkový názor na aktéry hnutí a na jejich organizaci a strategii. Vzhledem k zapojení čínského a japonského vojska do dění na poloostrově a porážce rolnického vojska tonghaků, můžeme v tomto bodě také vidět názor autora na zásah zvenčí.

8. Význam hnutí a vliv na následné události – reálný dopad událostí a jeho míra na následné dění je dodnes živým tématem nejen korejské akademické obce. V tomto bodě se snažím důsledky zvážit na základě nejvíce přijímaných úzů a s přihlédnutím k původním dokumentům.

Na téma rolnického hnutí tonghaků existuje celá řada literatury a výzkumů. Pro svou práci používám jako základní zdroje jihokorejské mnohosvazkové dějiny *Hanguksa* – 39. díl („Vměšování imperialismu a rolnická válka tonghaků“)⁹, dílo Carl F. Younga *Eastern Learning and the Heavenly Way*¹⁰ a další výzkumy např. práci „Základní charakter rolnického hnutí tonghaků“ historika Ju Jöng-ika¹¹. Překlady původních textů najdeme například v reprezentativním výběru překladů *Sourcebook of Korean Civilization* (1996)¹², v češtině pak

⁹ *Hanguksa: 39. Čegukdžuuuüüü čchimtchuwa tonghaknongminčöndžäng*. Söul: Kuksapchjönčchanüwönhö, 1999. ISBN 89-8236-002-6

¹⁰ YOUNG, Carl F. *Eastern Learning and the Heavenly Way*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2014

¹¹ JU, Jöng-ik. Tonghaknongminundongüi kibon sönggjöök. *Hanguksa Simingangčwa* 40. Söul: Ilčogak, 2007(2), 197-212.

¹² LEE, Peter H. *Sourcebook of Korean civilization*. New York: Columbia University Press, 1996. ISBN 978-0231079143.

najdeme překlady některých základních spisů východního učení v knize *Korejská náboženství* Vladimíra Glomba a Miriam Löwensteinové¹³.

V celé práci používám (pokud zdroj neuvádí jinak) obecné označení pro události „rolnické hnutí tonghaků“. I když označení hnutí je dnes hodnoceno jako příliš široké a korejská akademická obec se nyní přiklání k označení „rolnická válka“, je stále nejčastěji používané a přiznává úlohu jak rolníkům tak tonghakům. Dále používám jednotné označení „tonghak“ s malým písmenem na začátku jak pro náboženství a jeho následovníky, tak pro označení následovníků angažujících se v povstání. Oproti původnímu označení v názvu předkládané práce, tedy rolnické hnutí Tonghak, jsem zaměnila označení „Tonghak“ za „tonghaků“. Tuto změnu jsem provedla po další úvaze nad korejským názvem *tonghak nongmin undong*, kdy tonghakové a rolníci zastávají stejnou funkci. Není tedy vhodné vyzdvihnout tonghaky pro označení celého hnutí jako „hnutí Tonghak“.

V celé práci používám pro přepis korejských jmen a názvů českou vědeckou transkripci, přičemž se držím pořadí český překlad, v závorce korejský název a případně čínské znaky. V případě některých těžko přeložitelných pojmů používám transkripci jejich korejského názvu, případně s čínskými znaky v závorce (např. *tonghak*, *mindžung* a *mindžök*, která v práci dále vysvětluji). U korejských autorů, kteří píší anglicky, ponechávám jejich jména v té transkripci, ve které jsou uvedeni v dané publikaci. Názvy a termíny pocházející z období japonské okupace přepisují českou transkripci japonštiny, případně přikládám čínské znaky.

¹³ GLOMB, Vladimír a MIRIAM LÖWENSTEINOVÁ. *Korejská náboženství*. Praha: Togga, spol. s r.o., 2014. Dálňý východ. ISBN 978-80-7476-066-2.

1 Pozadí vývoje moderního vzdělávání a pohledu na výuku národní historie

1.1 První snahy o moderní výuku

Snahy o zavedení moderního veřejného školského systému můžeme najít už v 80. letech 19. století, po otevření přístavů japonskému a západnímu světu v roce 1876. V té době se začaly především v přístavních městech objevovat netradiční soukromé školy zaměřené na cizí jazyky, křesťanství či techniku, počínaje akademií Wönsan (*Wönsan haksä*, 元山學舍), založenou v roce 1883, a později mimo jiné i akademií Pädžä (*Pädžä haktang*, 培材學堂), založenou v roce 1886 americkým misionářem Henrym Appenzellerem (1858-1902).¹⁴ Tyto a několik dalších škol byly spíše pokusné, s malým počtem studentů – chlapců. Aby se daly zařadit do státní výuky a systému, bylo potřeba mnohem větších změn.

V rámci velkých společenských reforem, které přinesl rok *kabo* (tedy tzv. reformy *kabo*, 甲午改革, 1894-1896¹⁵), byly zrušeny úřednické zkoušky *kwagö* (科擧)¹⁶, všechny dokumenty měly být nyní psány v korejském písmu, nikoli v klasické čínštině, čímž se mimo jiné i vzdělávání otevřelo společensky níže postaveným skupinám a nebylo výhradně jen pro elitu *jangbanü*¹⁷, jak tomu bylo po staletí. Dále byl založen úřad pro vzdělávací záležitosti (*hangmu amun*, 學務衙門), o rok později přejmenovaný na ministerstvo školství (*hakpu*, 學部), které se dělilo na školní výbor, tvořící školní pravidla a standardy pro první a druhý stupeň vzdělání, a na kompilační výbor, zabývající se přípravou a schvalováním učebnic, tedy měl pod kontrolou veškeré texty.¹⁸

¹⁴ SETH, Michael J. 2002, str. 14-15

¹⁵ Reformy *kabo* (甲午改革) byly realizovány po vzoru japonských reforem období *Meidži* (60. léta 19. století) ve třech fázích od července 1894 do února 1896, pod dohledem Japonskem dosazené nové vlády, tvořené členy osvícenského hnutí, kteří měli příležitost vycestovat do Japonska nebo USA. Provedením reforem byla pověřena nově založená Nejvyšší vojenská rada (*Kunguk kimučcho*). Reformy byly zaměřené na všechny aspekty vlády a společnosti, soustředily se na vybudování nezávislosti státu, ustavení kabinetní konstituční monarchie, přebudování tradičního systému místní správy a její centralizace pod novou vládou, vybudování policie a armády na obranu země. Dále se pokusily reformovat školství mimo jiné zrušením úřednických zkoušek, provedly i řadu sociálních reforem vedoucích ke zrušení tradičního sociálního systému a tedy i otroctví, nastolení větší spravedlnosti pro všechny apod.

¹⁶ Státní úřednické zkoušky *kwagö* (科擧), poprvé konané v Sille v 9. století, znovu obnovené za Korjō v roce 958. Od té doby byly konány v pravidelných intervalech, ale i ve výjimečných případech a poskytovaly „spravedlivou“ cestu k úředním pozicím. Ke zkouškám mohli „všichni“, kromě otroků, potomků padlých či vyhnaných rodů a lidí zabývajících se nečistými profesemi (koželuh, řezník, apod.).

¹⁷ *Jangban* (兩班) – člen aristokratické vrstvy společnosti, spravující stát, a jeho potomci. V období království Čosön byl titul dědičný z otce na syna. Pokud ovšem v *jangbanské* rodině nebyl po tři generace úspěšný absolvent úřednických zkoušek (literárních či vojenských), rodina ztrácela aristokratický titul.

¹⁸ SETH, Michael J. 2002, str. 15-16

Na základě nového systému byly na přelomu 19. a 20. století zakládány pěti-šesti leté státní základní školy *sohakkjo*, rozdělené na dva stupně, sedmileté střední školy *čunghakkjo*, také speciální čtyřleté školy angličtiny a japonštiny a pětileté francouzštiny, ruštiny a němčiny. Neméně důležitým krokem bylo založení Hansöngské učitelské akademie v hlavním městě, kde se přeškolovali stávající učitelé a vyškolovali nováčci. Mezi novými středními školami se speciálním zaměřením byly obchodní a technická škola, elektrotechnická a telegrafní škola, poštovní a vojenská škola. Všechny tyto školy byly původně financovány státem, brzy ale byly zavedeny poplatky za studium, vládní stipendia a soukromé příspěvky.

Tento systém fungoval především v hlavním městě a týkal se velmi malého počtu studentů, větší část studentů se držela na tradičních *södang* a vesnických školách. Reformy ale položily základ pro koloniální moderní školství. Zároveň vzdělání ztratilo privilegium jediné cesty ke společenskému a politickému postavení a začalo být pomalu viděno jako způsob obnovy státu.¹⁹

Výuka dějin se zhruba od 16. století příliš neměnila, zaměřená byla na přehled dějin Číny a Koreje v rámci klasických knih a zjednodušená na nezbytné minimum. Jejím účelem bylo sloužit jako morální zrcadlo pro panovníka a úředníky, podle něž by měli následovat dobré příklady a vyvarovat se špatných.²⁰ Po otevření přístavů se na několika misionářských školách objevil předmět světové dějiny.²¹ Po reformách *kabo* a *kwangmu* (光武改革, reforma, která následovala po vyhlášení císařství v roce 1897), se v národní historii začal vidět způsob, jak vzbudit v lidu věrnost k císařství a lásku k vlasti. Do výuky se tedy připojily i národní dějiny, posléze i stručná historie okolních a evropských zemí, která měla vést k lepšímu poznání státních systémů, ekonomického vývoje a společnosti daných zemí, a tím, pokud možno, kultivovat vlastní zem. Nutno podotknout, že nové moderní učebnice vznikaly po vzoru Japonska, které své školství zmodernizovalo během reformy *Meidži*²², tedy se nedá ještě mluvit o nacionálním pohledu na korejskou historii, ale spíše o pohledu na Koreu z vnějšku.²³

1.2 Koloniální vzdělávání (1910-1945)

Protektorát (1905-1910) a okupace (1910-1945) Koreje Japonskem přinesly mnoho kontroverzních změn, mezi těmi nejdůležitějšími i vybudování moderního centralizovaného

¹⁹ Ibid, str. 16

²⁰ EM, Henry. 2013, str. 82

²¹ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Early modernization

²² Reformy *Meidži* (明治時代); 1868-1912 éra osvícené vlády, reformy Meidži a modernizace Japonska za podpory západních mocností.

²³ Jöksagjojukjōnguso. 2015, str 77-78

školského systému a zavedení moderních vědních oborů, včetně studia jazyka, dějin a literatury. Japonsko chtělo vybudovat školský systém účelově pro vlastní potřeby loajálních a také v budoucnu použitelných občanů. Pro své imperiální plány potřebovalo dostatečně gramotné nebo schopné obyvatele, patřičně proškolené v moderních i klasických pracovních odvětvích, aby země, tedy Japonské císařství, mohla prosperovat.²⁴

S tímto úmyslem byl vybudován školský systém po vzoru japonského, odvozeného od USA během reformy *Meidži*. Na základě školského dekretu z roku 1911 bylo studium rozděleno zvlášť pro japonské žáky (děti obchodníků a úředníků pracujících na poloostrově) a zvlášť pro korejské žáky, zároveň byly školy rozděleny na dívčí a chlapecké. Školy pro Japonce se skládaly z povinné šestileté základní školy (*sohakkjo*), pětileté střední (*čunghakkjo*) či střední technické školy (*sirōphakkjo*), následované tříletou specializovanou školou (*čōnmunhakkjo*). Pro Korejce byly připraveny čtyři roky obecné základní školy (*potchonghakkjo*). Případně pokračovali na čtyřletou obecnou střední školu (*potchong kodūnghakkjo*) nebo technickou (*sirōphakkjo*). Výjimku vyššího vzdělání korejské populace tvořil malý počet studentů na speciální střední škole, kde byli vyškoleni na státní úředníky. Pro vysokoškolské vzdělání museli japonští i výjimeční korejští studenti až do 20. let 20. století do Japonska. Teprve v roce 1924 byla založena Univerzita Keidžó v hlavním městě.²⁵

Výuka na korejských školách byla celá v japonštině, s korejštinou pouze coby druhým jazykem, a z většiny vedena japonskými lektory – v první části okupace tvořili japonští učitelé třicet procent učitelského sboru na základních a šedesát procent na středních školách.²⁶ Korejští učitelé ze stávajících soukromých škol museli být schváleni školským výborem, jelikož i všechny soukromé školy spadaly od roku 1911 pod správu školského výboru generálního guvernérství. Učitelská akademie byla zrušena, další korejští učitelé tak nepřibývali. Regulace výuky a povinné vybavení učeben přinesly soukromým školám velké problémy, stejně jako schvalování učebnic, které musely předkládat, a tak mezi roky 1911 a 1920 jich velká část zmizela úplně. Školy v této době byly vládou vnímány jako nástroj na tvarování občana impéria (*hwangminhwa*, 皇民化)²⁷, obsah výuky se soustředil na japonštinu, japonské dějiny a geografii, dále spíše na praktické předměty jako morální výchova a matematika.²⁸

Břežnové povstání v roce 1919 ukázalo neudržitelnost stávající politiky japonského generálního guvernérství. Aby uklidnila situaci a upokojila lid, zavedla japonská správa tzv.

²⁴ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Education in Korea under the Japanese

²⁵ Ibid – Restricting access to education

²⁶ Ibid

²⁷ Ibid

²⁸ SETH, Michael J., 2002, str. 21

„kulturní politiku“ (*munhwa čongčchi*, 文化政治)²⁹ za účelem snížení pocitu diskriminace korejského obyvatelstva. Ta se mimo jiného dotkla i systému školství. Základní obecné školy prodloužily svou docházku na úroveň škol pro japonské žáky, tedy na šest let, střední obecné školy na pět let a byla obnovena učitelská akademie v Söulu. I když školní docházka stále nebyla povinná, měli rodiče o vzdělání svých potomků zájem, a tak se rozšířil počet škol, nejdříve aby pokryl poměr jedna škola na tři obce, kolem 30. let jedna škola na dvě obce. V roce 1923 se tak zvedl počet žáků zapsaných ke studiu z pěti procent na necelých třináct a převážil počet žáků na obecných školách oproti vesnickým školám *södang*. Jedním z faktorů byla i myšlenka, že pomocí kvalitního vzdělání budou moci další generace uniknout společenské diskriminaci, vznikaly tak i různé občanské spolky za založení školy pro svou obec.³⁰

Prostřednictvím tzv. „hnutí za národní univerzitu“, které vzniklo v roce 1922, se iniciovaly snahy o vybudování univerzity v Söulu z peněz Korejců. Hnutí bylo ale špatně organizováno a navíc japonské guvernérství vyhlásilo jako protitah původně vřele přijímanému projektu svůj projekt na založení univerzity v hlavním městě. Tím opadl zájem o budování národní univerzity a, jak už bylo uvedeno výše, v roce 1924 byla guvernérstvím otevřena univerzita Keidžó (univerzita hlavního města).³¹ Do roku 1945 studovali na univerzitě převážně japonští studenti a mohli se věnovat literatuře, angličtině, latině, ekonomické historii, lingvistice a dějinám.³²

Zatímco v době protektorátu existoval na základních obecných školách předmět s názvem „zeměpis a dějiny“, byť byl zaměřený spíše na Japonsko a nebyl velmi obsáhlý, v první fázi okupace neexistoval žádný předmět určený pro studium dějin. Jediným předmětem, který se dotýkal historie, byla „četba v rodném jazyce“ (*kugö tokbon*, 國語讀本). V této době už ovšem byla národním jazykem japonština, texty tedy byly celé v japonštině a hlavně se týkaly pouze japonské historie s výjimkou krátkého úseku o generálním guvernérství v Koreji.³³

Po roce 1919 si guvernérství uvědomilo, že bude lepší učit historii z japonského pohledu, než ji vynechávat, a tím pádem mohou dětem „naočkovat“ koloniální pohled, který poukazuje na nevyhnutelnost pádu korejského státu a potřebu koloniální vlády.³⁴ Od roku 1922 šly do

²⁹ *Munhwa čongčchi* (文化政治) – druhé období japonské okupace, reagující na narůstající nespokojenost korejského obyvatelstva, během kterého došlo k uvolnění mnoha dalších aspektů společenského života.

³⁰ Jöksagjojukjünguso. *Uri jöksagjojugüi jöksa*. Söul: hjumönisütcchü čchulpchangürup, 2015. ISBN: 978-89-5862-793-7, str. 106

³¹ Univerzita Keidžó fungovala (poválečné roky pod názvem *Kjöngsöng tähak*) do roku 1946, kdy byla zrušena správou USAMGIK.

³² SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Restricting Access to Education

³³ Jöksagjojukjünguso. 2015, str. 108-109

³⁴ *Ibid*, str. 110-111

tisku i nové učebnice, které prokládaly japonské dějiny úseky z korejských dějin.³⁵ Od 30. let pak dostaly korejské dějiny vlastní místo v učebnicích a tím pádem se i lehce rozšířily.³⁶

Od vypuknutí druhé čínsko-japonské války v červenci roku 1937 do porážky Japonska v roce 1945 fungovala na Korejském poloostrově politika propagující „vyhlazení myšlenky korejského národa“ (*mindžokmalsal čöngčchäk*, 民族抹殺政策) a vytvoření jednotného národa japonského impéria (*näsönilčche*, 內鮮一體, „Korea a Japonsko jsou jedno tělo“). Jinými slovy, Japonsko potřebovalo na poloostrově vybudovat základnu pro svou válku a pro to potřebovalo poslušné věrné obyvatele a vojáky, kteří budou o impériu smýšlet jako o své vlasti.³⁷ S postupem času potřebovalo na práci pro válečný průmysl, ale i přímo na mobilizaci, stále mladší a mladší studenty. Podle toho se uzpůsobovala i výuka ve školách, zkracovaly se hodiny³⁸, korejština (coby druhý jazyk) byla od roku 1938 volitelným předmětem a během války zmizela úplně³⁹, apod.

1.3 Vývoj jihokorejského vzdělávání

1.3.1 Postkoloniální utváření historie (1945-1962)

Po osvobození Koreje v roce 1945 byla země rozdělena na dvě části – severní část byla pod správou Sovětského svazu a jižní pod správou USA ve formě Vojenské vlády USA v Koreji (dále pouze USAMGIK).⁴⁰ V celé zemi bylo třeba vymýtit odkaz koloniální doby a vytvořit nový systém vlády a společnosti, přičemž v obou částech země byly změny silně ovlivněny ideologií okupačních států. V jižní Koreji pod taktovkou USAMGIK vznikl nový školský systém přiklánějící se, podle korejských historiků, ke vzoru amerického školství, který měl mít za cíl posílit postavení USA na poloostrově, udělat místo lidem, kteří napomáhali k americké intervenci v oblasti školství, rozšířit antikomunistickou ideologii a odstranit stopy kolonialismu.⁴¹ Žádný z cílů se ale během americké vlády nenaplnil. Jednou z příčin byl i fakt, že na poloostrově nebyli téměř žádní korejští učitelé, kteří by mohli učit korejštinu a korejské dějiny jinak, než podle japonských osnov, a i těch bylo velmi málo.⁴²

V roce 1946 bylo založeno nové ministerstvo vzdělávání a to o tři roky později, tedy rok po vyhlášení Korejské republiky (dále jen KR), začalo pracovat na prvním celostátním

³⁵ Ibid, str. 112

³⁶ Ibid, str. 116

³⁷ Ibid, str. 131-2

³⁸ Ibid, str. 136

³⁹ Ibid, str. 135

⁴⁰ ECKERT, Carter J. ET AL. *Dějiny Koreje*. 2. vydání. Praha: NLN, 2009. ISBN 978-80-7106-580-7, str. 243

⁴¹ Jöksagiojukjōnguso. 2015, str. 162

⁴² Ibid, str. 165

kurikulu.⁴³ Práci přerušila korejská válka (1950-1953), a tak byly osnovy dokončeny a vyhlášeny až v roce 1954⁴⁴, přičemž první učebnice reflektující nové kurikulum šly poprvé do tisku v roce 1955.⁴⁵

Nový školský systém spočíval v otevřených a rovných možnostech pro všechny žáky a studenty. Rozšířil se velmi omezený počet škol, které se nyní skládaly ze šesti let povinné základní školy (*inminhakkjo*), tří let nižší střední školy (*čunghakkjo*), tří let akademické nebo technické střední školy (*kodünghakkjo a siröphakkjo*) a čtyř let univerzity (*tähakkjo*), v té době pouze jediné univerzity v hlavním městě. I přes snahy udržet žáky i na technických a odborných školách bylo s novými otevřenými možnostmi čím dál více žádané vysokoškolské vzdělání, které mělo dětem zajistit lepší budoucnost.⁴⁶

Vzhledem k počtu negramotných dospělých byly v prvním poválečném desetiletí vytvořeny i večerní školy pro dospělé. Vyučovaly především písmo, jazyk, ale i dějiny, zeměpis apod. Velká pozornost se také věnovala přeškolení učitelů a vyškolení nových, což vedlo k zakládání učitelských škol (*sabömhakkjo*) se zkrácenou dobou výuky.⁴⁷

První kurikulum bylo platné do roku 1962⁴⁸, tedy jen o dva roky déle, než trvala vláda prvního prezidenta I Süng-mana (李承晩, v úřadě 1948-1960). Cílem výuky byla příprava žáků na život po dokončení studia.⁴⁹ Zásah občanské války přinesl nový úhel pohledu na výuku, zaměřující se na antikomunistickou ideologii, morální výchovu a technické obory. Zvláště v případě výuky národní historie zesílil protikomunistický podtext a bylo o to víc potřeba zrevidovat pohled na národní minulost.

Na základě kurikula byla výuka historie zařazena do společenských věd a rozdělena na povinné „národní dějiny“ a volitelné „světové dějiny“, které tak ustoupily do pozadí. Celkem zabíraly národní dějiny na středních školách 105 hodin, pokud si student zvolil i světové dějiny, taktéž zabíraly 105 hodin. Národní dějiny byly zaměřeny na dynastickou historii, a zatímco na nižší střední škole se věnovaly politice, na vyšší střední škole se zaměřily na kulturu.⁵⁰

Od roku 1955 byly všechny učebnice děleny na státem navržené (*kukčöng*), autorizované, tedy psané jednotlivci, aby odpovídaly státním požadavkům (*kömčöng*) a státem uznávané učebnice, tedy učebnice psané jednotlivými autory a schválené patřičnou autoritou

⁴³ Ibid, str. 169

⁴⁴ Moon, Rennie J. 2011, str. 582

⁴⁵ Jöksagiojukjönguso. 2015, str. 170

⁴⁶ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Creating an educational system

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Jöksagiojukjönguso. 2015, str. 171

⁴⁹ Ibid, str. 170

⁵⁰ Ibid, str. 172

pro určitou školu nebo oblast jako vhodné a užitečné (*incčong*).⁵¹ V této době byla většina učebnic na základních až středních státních školách navržena státem (např. morální výchova, korejština a praktické hodiny). Učebnice dějin byly v této době autorizované. To časem vedlo k mnoha rozporům, jelikož se žáci a studenti potýkali s různorodou terminologií v obsahu učiva, což posloužilo později jako jedna ze záminek pro striktní úpravu jejich obsahu.⁵²

1.3.2 Období „národního vzdělávání“ (1962-1988)

V roce 1961 proběhl v Korejské republice vojenský převrat a s ním nastoupil k moci Pak Čöng-hüi (朴正熙, v úřadě 1963-79), který se dále v roce 1963 chopil role prezidenta republiky.⁵³ Během jeho vlády prošla Korea velkou proměnou, které se nevyhnulo ani vzdělávání, naopak můžeme říct, že reformované vzdělávání bylo hlavním motorem následných změn a růstu ekonomiky a industrializace. V roce 1963 bylo vyhlášeno druhé státní kurikulum, odrážející mnohé z vládní ideologie a politiky.⁵⁴ Cílem vzdělávání nejen společenských věd a historie byla oddanost vlasti, demokracie založená na antikomunismu, mezinárodní spolupráce, duch nacionalismu ve jménu *mindžok* a kulturní a ekonomický vývoj. V tomto směru byli žáci, nyní všichni základní školou povinni, vzdělávání ve stále větším počtu nových škol.⁵⁵

Šedesátá léta se nesla v duchu mezinárodního napětí, a tak se Pak Čöng-hüi začal zaměřovat na politiku spoléhání sami na sebe. To znamenalo potřebu většího množství mladých lidí vzdělaných v odborných a technických odvětvích, a tak vznikla řada nových škol zaměřených na techniku, zvláště moderní průmyslové obory. Tyto změny se začaly odvíjet od Listiny národního vzdělávání (*kungmin kjojuk hönčang*) vydané v roce 1968, která se nejvíce promítla do vzdělání po vyhlášení třetího státního kurikula v roce 1973⁵⁶, které následovalo po zavedení tzv. ústavy *jusin* (維新憲法), dávající Pak Čöng-hüimu absolutní moc.⁵⁷ Na základě listiny se politika zaměřila na produkci lidských zdrojů, aby mohl stát soběstačně a kvalitně budovat a produkovat především v těžkém a chemickém průmyslu. Ve stejné době byl také založen vládní Institut pro vývoj korejského vzdělávání (*hanguk kjojuk kabalwön*, 韓國教育開發院), který měl za úkol zkoumat ideologii, cíle a směry, obsah a metodologii

⁵¹ Ibid, str. 170

⁵² Ibid, str. 171

⁵³ LIEU, Joshua Van. *A History of Korea*. London: Saffron, 2005, str. 286

⁵⁴ Jöksagiojukjünguso. 2015, str. 173

⁵⁵ Ibid, str. 175

⁵⁶ Ibid, str. 190

⁵⁷ Lieu, Joshua Van. 2005, str. 291

vzdělávání. Byl mj. pověřen tvorbou nového kurikula a vhodných učebnic.⁵⁸ Vzdelávání v této době se stalo „národním vzděláváním“, vzděláváním, které se velmi věnovalo vzdělání v oblasti národní historie.⁵⁹

Po zvýšení počtu škol se také usnadnil postup k vyššímu vzdělání. Na nižší střední školy už nebylo třeba dělat přijímačky, žáci byli automaticky přiřazeni na školu v jejich čtvrti. Na vysoké školy byly naopak zavedeny přijímací zkoušky, které měly dát možnost vysokého vzdělání všem podle jejich znalostí, bez ohledu na to, z jaké školy vyšli.⁶⁰

Během 70. let 20. století se školský systém velmi rozšířil co se týče kvantitativních parametrů, např. z 35,1 % žáků postupujících na střední školy v roce 1966 na 40,8 % v roce 1970.⁶¹ Naopak s narůstajícím počtem studentů a předmětů začala upadat kvalita veřejného vzdělávání, které nestačilo poskytnout dostatečný počet kvalifikovaných učitelů ani dostatek škol. Začala se také tvořit propast mezi rychle se rozvíjejícími industriálními a zaostalými zemědělskými oblastmi. I z těchto důvodů vzniklo hnutí za nový venkov *sämaül*⁶², které se snažilo o soběstačnost vesnic a malých měst. Znamenalo ale také pevný, diktátorský režim, který plně kontroloval aktivity svých obyvatel.⁶³

Tato situace podnítila vznik tzv. stínového vzdělávání, placeného doučování či vzdělávání mimo soukromý či státní školní systém. Co začalo jako doučování jednotlivců, kteří potřebovali dohnat látku ke zkouškám, se rozvinulo v celé školy (*hagwön*) plné studentů, usilujících na popud rodičů o lepší výsledky a vzdělání a tím pádem i o lepší životní úroveň v budoucnu.⁶⁴

Vyučované předměty se za období Pak Čöng-hüiho velmi rozšířily co do počtu vyučovaných předmětů, tak do počtu hodin věnovaných jednotlivým předmětům. Středoškolská výuka národních dějin, na rozdíl od světových dějin, se v roce 1973 s příchodem třetího kurikula osamostatnila od společenských věd, byly jí věnovány tři hodiny týdně a byla postavena na výzkumu, který probíhal od 50. let. Učebnice historie byly zařazeny mezi učebnice psané na základě nařízení státu. Učebnice vydávané jednotlivými autory už nemohly být schválené a používané ve výuce, čímž si stát zajistil monopol na učebnice.⁶⁵ Znalost národní

⁵⁸ Jöksagjojukjönguso. 2015, str. 186

⁵⁹ Ibid, str. 187

⁶⁰ YOON, Kaeunghun. 2014, str. 181

⁶¹ Ibid, str. 181

⁶² Hnutí *sämaül* – za nový venkov, zahájil prezident Pak Čöng-hüi 22. dubna 1970. Jeho cílem bylo přinést ekonomický rozvoj do zemědělských oblastí, které zaostávaly za industrializovanými městy, a zajistit jejich soběstačnost. Hnutí úspěšně zlepšovalo podmínky na venkově až do smrti Pak Čöng-hüiho v roce 1979.

⁶³ YOON, Kaeunghun. 2014, str. 183

⁶⁴ Ibid, str. 176

⁶⁵ Jöksagjojukjönguso. 2015, str. 196

historie byla dokonce vyžadována, na příkaz vlády, i u pohovorů do některých zaměstnání.⁶⁶ Pokud jde o světové dějiny, zatímco během druhého kurikula byly krátce povinným předmětem o třech hodinách týdně, za třetího kurikula byly opět volitelným předmětem, tedy oslabené.⁶⁷

Cílem středoškolské výuky dějin bylo následovné:

„ 1. Prostřednictvím výuky národní historie by měl být zaveden správný pohled na historii národa (mindžok), měla by vzrůst národní sebejistota a měla by přispět k obnově národa. [...] 4. S historickým povědomím o tradiční kultuře, které si ceníme, bychom měli mít správný postoj přijímající i zahraniční kulturu a přispívat k vytvoření kultury nové. 5. Na tradiční hodnoty bychom měli nahlížet kriticky, měli bychom mít jasné povědomí o historii a vypěstovat přístup, který bude aktivně řešit aktuální národní problémy.“⁶⁸

Po úspěšném atentátu na Pak Čöng-hüiho v roce 1979 nastoupil do funkce prezidenta Čön Tu-hwan (全斗煥, v úřadě 1980-1988). Pak Čöng-hüiho smrtí oficiálně skončilo období ústavy *jusin* a došlo k jistému uvolnění režimu, nazývané také „söulské jaro“. Ale po vlně neustávajících studentských demonstrací bylo v květnu 1980 opět vyhlášeno stanné právo a byl zaveden prakticky stejný režim, jako za Pak Čöng-hüiho. Osmdesátá léta se nesla v duchu protestů a demonstrací. Také se ovšem nesla v duchu nemilosrdného potlačování jakéhokoli odporu. S blížící se olympiádou, která se měla konat v roce 1988, odvracel Čön Tu-hwan pozornost od těchto problémů tzv. politikou 3S – „sports, screen, sex“. Tato politika podporovala vznik sportovních týmů a obecně zájem o sport, čehož dosáhla mimo jiné i díky zavedení barevného vysílání státní televize („screen“). Došlo také k uvolnění tématu sexu, mimo jiné i právě pomocí televizního vysílání, ve kterém bylo nově povoleno velmi cudně zobrazovat scény narážející na téma sexu.⁶⁹

V roce 1981 bylo vyhlášeno čtvrté státní kurikulum vzdělávání, obsah výuky dějepisu a rozdělení předmětů se ale moc nezměnily. Na druhou stranu se změnil přístup ke zkouškám a omezení přístupu ke vzdělávání. Vzhledem k neudržitelnému nárůstu absolventů vysokých škol proběhla řada snah o ztížení, limitování nebo celkovou reformu zkoušek.⁷⁰

Tzv. „reformou vzdělávání ze dne 30. července“ roku 1980 byly přijímací zkoušky centralizovány a vznikla pouze jedna forma přijímací zkoušky na vysoké školy. Tato zkouška byla rozšířena na šestnáct až sedmnáct předmětů (pouze do roku 1987). Zároveň byl zaveden

⁶⁶ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Ideological training

⁶⁷ Jöksagiojukjünguso. 2015, str. 190

⁶⁸ Ibid, str. 191-2

⁶⁹ Van Lieu, J. 2005, str. 296-7

⁷⁰ Ibid, p. 201

system, podle kterého musely být zahrnuty studentovy výsledky ze střední školy alespoň z třiceti procent do hodnocení u přijímacích zkoušek. Stát se tak snažil o větší selekci studentů s vysokými tituly, kteří by přeplnili už tak přesycený pracovní trh. Zároveň ale mohlo být přijato o třicet procent více studentů, než mohlo v posledním ročníku úspěšně složit závěrečné zkoušky.⁷¹

Největší snahou o změnu školství v této době byl ale plošný zákaz všech soukromých kroužků a skupinového i individuálního doučování z předmětů potřebných pro zkoušky. Tímto systémem se vláda snažila redukovat nejen příliš vysoký počet absolventů, pro které nebyly pracovní pozice, ale i zvětšující se propast mezi třídami, které si doučování mohly zaplatit, a těmi, kteří si sotva mohli dovolit platit povinné vzdělávání, které už bylo poměrně nákladné samo o sobě. I přes celoplošný zákaz si ale bohatí rodiče našli cesty, jak své dítě připravit na zkoušky pomocí mimoškolního vzdělávání, a zákaz byl v roce 1987 zrušen.⁷²

Hlavním rozdílem ve výuce historie v této době byla změna světových dějin na povinný předmět, snaha o provázanost pohledu mezi národní a světovou historií a více se dbalo na přístup k historii z akademického pohledu a výzkumu, tedy obsah byl více postaven na faktech a ověřitelných skutečnostech.⁷³

1.3.3 Období demokratizace (1988-1997)

Přelom 80. a 90. let 20. století se nesl ve znamení společenských protestů, demonstrací, otevírání nových možností ve snaze o demokratizaci společnosti. Hlavním milníkem pro nutné změny byly Letní olympijské hry v Söulu v roce 1988, překotný ekonomický pokrok, ale i hnutí *mindžung*, které se rozšířilo přes celý poloostrov v 80. letech. Všechny tyto události daly vzniknout moderní demokratizující se společnosti, jak ji známe dnes, a zahájily novou éru i pro školský systém. Je tedy třeba se na ně podívat podrobněji.

Hnutí *mindžung*, existující už v 70. letech, se začalo šířit v 80. letech především politicky aktivními studenty po incidentu v Kwangdžu⁷⁴ v roce 1980. Pojem *mindžung* můžeme přeložit jako „masy (prostých) lidí“, ale z historického hlediska je toto slovo od konce období Čosönu vnímáno jako „masy utlačovaných prostých lidí“, nejdříve utlačované třídou *jangbanů*

⁷¹ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – The July 30 Educational reform

⁷² Ibid

⁷³ Jöksagjojukjönguso. 2015, str. 202

⁷⁴ Demokratické hnutí 18. května bylo hnutí probíhající mezi 18. a 27. květnem 1980 v městě Kwangdžu. Hnutí vzniklo jako reakce demonstrantů a dalších obyvatel města na krvavé potlačení poklidné studentské demonstrace dne 18. května proti vojenskému převratu Čön Tu-hwana v roce 1979. Po tomto nepřiměřeném zásahu policie a vojska se lidé ozbrojili a následovalo několik dní bojů. Vláda přiznává pouze kolem 165 civilních obětí, zahraniční média odhadovala přes tisíc obětí.

a úředníků, během okupace Japonci a po válce supervelmocemi a industriálními státy jako USA a Japonsko. Vnímání pojmu bylo v postmoderní době ovlivněno i marxistickým pohledem na svět. Pro Korejce získalo nacionální náboj, který se upíná k původní religiozitě, kupř. šamanismu. Jinými slovy nejen studenti se obraceli k pojmu *mindžung*, když kritizovali novodobý vývoj státu a vyjadřovali obavu ze ztráty národní identity za účelem vyprodukovat poslušné zaměstnance, kteří by „sloužili novodobé diktatuře“.⁷⁵

Toto hnutí dalo vzniknout mnoha dalším studentským a učitelským spolkům, které v 80. letech hýbaly společností a v závěru měly zásluhu na větším ohlasu studentů a učitelů při zásahu politiky do vzdělávání a na demokratizaci (nejen) školství v 90. letech. Hnutí sebou neslo také velkou vlnu antiamerikanismu a bojovalo za snížení vlivu USA na poloostrově. V roce 1986 osm set učitelů a učitelů propuštěných za Čön Tu-hwanovy vlády vytvořilo „deklaraci za demokratizaci vzdělávání“, která dala základ demokratizačnímu hnutí vzdělávání a nasměrovala školský systém pro další desetiletí. Jejimi hlavními požadavky byly: politická neutralizace vzdělávání; ochrana učitelů proti svévolnému propuštění či přemístění vládou; liberalizace administrativy školského systému, zavedení místní autonomie pro školy. Mimo to tito učitelé také vyžadovali ochranu práv nejen pro učitele, ale pro všechny občany.⁷⁶

Následující prezident Ro Tchä-u (盧泰愚, v úřadě 1988-1993) byl nepopulárním prezidentem Čön Tu-hwanem nominován na post prezidenta v roce 1987 a byly to mimo jiné i demonstrace hnutí *mindžung*, které donutily oba, Čön Tu-hwana i Ro Tchä-ua, přehodnotit situaci. „Deklarací 29. června“ vyhlásil Ro Tchä-u svůj úmysl uvolnit cenzuru tisku a vysílání a propustit řadu politických vězňů. To mu také zajistilo hlasy. Zmíněné impulzy daly vzniknout mnoha učitelským a rodičovským spolkům oficiálně, jako například asociace učitelů YMCA. Ro Tchä-u jako první prezident zrušil povinnost nepopulární studentské mobilizace, došlo k jejímu výraznému omezení, ale k úplnému zrušení došlo až v roce 1993.⁷⁷

Páté kurikulum vzdělávání z roku 1987 nepřineslo do školního systému ani do výuky dějin příliš nového. Hnutí *mindžung* ale dalo do pohybu mnoho změn, které se odrazily ve vývoji dalšího kurikula, proto můžeme říct, že období pátého, ale i šestého kurikula bylo přípravné pro sedmé kurikulum, které výrazně proměnilo školský systém. Do výuky dějin se myšlenka *mindžung* promítla v mnoha oblastech a během 80. let proběhlo mnoho konferencí a hnutí, deklarujících nové uchopení pohledu na národní historii a především možnost vydávat schválené učebnice dějin jednotlivci, tj. opustit systém státem diktovaných učebnic.⁷⁸

⁷⁵ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Student and Teacher Movements

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Jöksagjojukjünguso. 2015, str. 213-214

V roce 1993 nastoupil do úřadu první civilní prezident Kim Jöng-sam (金泳三, v úřadě 1993-1998).⁷⁹ Během své vlády se nepřilíš úspěšně snažil o boj s korupcí, dále se pokoušel o demokratizaci společnosti a prominul tresty mnoha politickým vězňům z předchozích režimů. Naopak se snažil stíhat veřejné osoby, které „bránily demokratizaci státu“, včetně bývalých prezidentů Čön Tu-hwana a Ro Tä-ua. Politikou, která nejvíce zasáhla školství, byla snaha o globalizaci společnosti a systému školství (*segjehwa*), což bylo chápáno jako potřeba přizpůsobit školský systém západní podobě.⁸⁰

Šesté kurikulum bylo vydáno v roce 1992, učebnice reflektující toto kurikulum pak byly poprvé vydány v roce 1995. Byť šlo o kurikulum vypracované za předchozí vlády, školství bylo v mnohém ovlivněno i nástupem Kim Jöng-sama do úřadu. Hned v roce 1993 zrušil veškeré studentské mobilizace a vyřadil z učebnic obsah listiny národního vzdělávání, která byla povinným obsahem oficiálních učebnic od roku 1968 a byla studentům neustále vštěpována. Z obsahu učebnic začala mizet antikomunistická rétorika a opustilo se od ostré kritiky severokorejské propagandy, která měla „mluvit sama za sebe“. Naopak se v učebnicích více kladl důraz na vysvětlení demokratických ideálů a nutnost sjednotit poloostrov. Od roku 1995 byla do učebnic dokonce zařazena severokorejská ideologie *čučche*⁸¹ a vybrané severokorejské komunistické texty a propagační snímky, které měli mluvit sami za sebe.⁸²

Podle šestého kurikula byla historie zařazena opět pod společenské vědy, ale neomezil se počet jejich hodin. Světová historie spadala do kategorie volitelných předmětů, obecně tedy výuka historie opět velmi oslabila. Byla přejmenována řada událostí 20. století na základě novodobějšího výzkumu a pohledu společnosti na události, například vojenský převrat Pak Čöng-hüiho dne 16. května 1961, dříve označovaný jako „vojenská revoluce“, byl přejmenován na „vojenský převrat 16. května“.⁸³ Každopádně změny nebyly radikální, na postavení se čelem některým tématům nebyla společnost ani akademická obec ještě připravena, jako například pohled na zavraždění Pak Čöng-hüiho nebo vojenský převrat Čön Tu-hwana.⁸⁴

V rámci „globalizace“ vzdělávání byla zahrnuta angličtina už do výuky základních škol a do volitelných předmětů přibýly i další jazyky. Zároveň ale vzrostly obavy ze ztráty národní identity a kulturního dědictví, které by mohlo být nahrazeno západními mravy a zvyky. Kim

⁷⁹ Yi, Kil-sang, et col. *The history of education in Korea: A sourcebook*, Republic of Korea: The Academy of Korean Studies Press, 2015, str. 175

⁸⁰ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Democratizing Education

⁸¹ Ideologie *čučche* (主體思想) - Státní ideologie KLDK od druhé poloviny 50. let 20. století, překládaná jako soběstačnost nebo také nezávislost. Více viz 1.4 Vývoj severokorejského vzdělávacího systému.

⁸² SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Democratizing Education

⁸³ Jöksagiojukjönguso. 2015, str. 221

⁸⁴ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Democratizing Education

proto znovu prosazoval například klasickou konfuciánskou synovskou oddanost k rodičům a úctu ke stáří (*hjo*, 孝). V tomto období došlo také k menšímu uvolnění centralizace školství, regiony i jednotlivé školy dostaly více autonomie při rozhodování volitelných předmětů apod.⁸⁵

1.3.4 Nová éra státem schvalovaných učebnic (od 1997)

Na pozadí Kim Jöng-samovy vlády se rýsovalo sedmé kurikulum, které bylo vydáno v roce 1997, těsně před prvním civilním předáním vlády Kim Tä-džungovi (金大中, v úřadě 1998-2003), dlouhodobému kritikovi politizace vzdělávání.⁸⁶ Kurikulum bylo ovlivněno i vstupem KR do OECD v roce 1996, které naléhalo, aby se v Koreji zlepšil stav učebních prostor a poměr počtu žáků na učitele. Také průmyslové a technické školy potřebovaly zrychlit tempo přizpůsobování se překotně se vyvíjející společnosti, která postupně měnila svůj ekonomický základ z těžkého průmyslu na průmysl založený na vyspělých technologiích. Byl proto zahájen program „Brain Korea 21“ podporující vysokoškolské technické obory seriózním výzkumem.⁸⁷ Ke konci 90. let se také začala pomalu srovnávat nerovnost mezi absolventy a absolventkami středního a vysokého vzdělání. I přesto však mnoho žen i v 21. století vnímalo a stále vnímá vysoké vzdělání pouze jako výhodu při hledání partnera.⁸⁸

Změny ve vzdělávání byly také ovlivněny asijskou finanční krizí, která vypukla v roce 1997 a rozšířila se přes Asii v následujícím roce. V rámci snah o zotavení se z krize bylo i vzdělávání zasaženo intenzivní snahou o konkurenceschopnost, výkon a efektivitu. To do vzdělávání přineslo větší zaměření na moderní technologie a lidské zdroje schopné je ovládat.⁸⁹

Sedmé kurikulum, které je po několika revizích platné dodnes, přineslo podstatnější změny. Jeho hlavním cílem bylo vzdělávání zaměřené na individuální potřeby studenta, rozvíjení jeho osobnosti a kreativity. „*Vzdělaná osoba by podle kurikula měla být osoba, která ve své individualitě hledá základ pro svůj osobní růst, je schopna kreativní činnosti, na základě znalosti národní kultury vytváří nové hodnoty a na základě demokratického občanského vědomí přispívá rozvoji komunity.*“⁹⁰ Na základě této myšlenky bylo rozhodnuto o potřebě větší autonomie pro regiony i jednotlivé školy, reálně se ale částečná autonomie začala projevovat až v novém tisíciletí, a i dodnes zůstává korejský školský systém velmi centralizovaný.⁹¹

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Education in a New Economic Era

⁸⁸ Ibid. – Gender and Equality in Education

⁸⁹ YOON, Kaeunghun. 2014, str. 187

⁹⁰ *Ministry of Education: Education System - Overview* [online]. Republic of Korea: Ministry of Education [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://english.moe.go.kr/sub/info.do?m=020101&s=english>

⁹¹ SETH, Michael J., 2002 [ebook] – Education in a New Economic Era

Vzhledem ke svému sociálnímu citění podporoval Kim Tä-džung vytvoření programů pro žáky a studenty z chudých poměrů, vyjímající je z povinnosti platit školné, a v případě vysokoškolských studentů v podobě zvýhodněných studentských půjček.⁹²

Mezi méně populární změny sedmého kurikula patřilo snížení důchodového věku učitelů za účelem omlazení učitelských sborů, čímž si vláda slibovala nový pohled na výuku a dodání větší kreativity do výuky, na úkor tradičního memorování, ale i snížení výdajů na učitelské mzdy a vyřešení vysoké učitelské nezaměstnanosti. Školy si mohly dovolit místo jednoho zkušeného učitele s léty praxe přijmout např. tři mladé učitele bez praxe. To s sebou nevyhnutelně přineslo snížení kvality výuky. I když bylo nyní více učitelů na počet žáků, mladí učitelé, nezkušení v novém, kreativnějším přístupu k látce nedokázali vždy udržet tempo nebo látku žákům správně předat. Zároveň posílení kreativity přineslo vedlejší účinky v podobě méně sebejistých studentů, kteří se raději přihlásili do soukromých mimoškolních kroužků, aby prošli testy, které změnu výuky nereflektovaly. Trh soukromých odpoledních škol se tedy ještě více rozšířil.⁹³ Na druhou stranu kvalitu výuky zlepšovaly nové rozšířenější možnosti výjezdu na studia do zahraničí i dodání moderních technologií do učeben.⁹⁴

Co se týče historie, učebnice přešly zpět na systém státem autorizovaných učebnic, což umožnilo zmírnění vládní indoktrinace. Výuka moderní historie následovala cíl kurikula, podle kterého „*by měl náš národ (mindžok) chápat potenciál moderního současného světa kriticky a nezávisle, udělat z něj základ pro zvýšení kvalifikace, která by se mohla aktivně podílet na vývoji historie našeho národa (mindžok) v 21. století.*“⁹⁵

Středoškolská historie byla rozdělena na povinnou národní historii v prvním ročníku a volitelnou moderní a současnou historii Koreje a světové dějiny pro další ročníky. To přineslo mnohé kontroverze, jelikož střední školu pak ukončili studenti, kteří se nikdy neučili světové dějiny, dokonce ani moderní historii vlastní země.⁹⁶ Na jednu stranu se tak výuka dějin posunula kupředu z hlediska osvobození od státní propagandy, na druhou stranu byla velmi oslabena volitelností předmětu.⁹⁷

Během vlády prezidenta Ro Mu-hjōna (盧武鉉, v úřadě 2003-2008) se začalo opět jednat o nové revizi školství, která byla vyhlášena v roce 2007 jako zrevidované sedmé kurikulum. Revize se ale ukázala být neefektivní a hned v roce 2009 a 2010 následovaly nové revize upravující revizi z roku 2007.

⁹² Ibid- Challenging the Ideals of Equality and Opportunity

⁹³ YOON, Kaeunghun. 2014, str. 188

⁹⁴ Ibid, str. 189

⁹⁵ Jöksagiojukjōnguso. 2015, str. 255

⁹⁶ Ibid

⁹⁷ Ibid

Vláda prezidenta Ro Mu-hjõna pokračovala v Kim Tä-džungově snaze o zlepšování podmínek pro chudé či jinak znevýhodněné rodiny. V rámci této politiky byly přidány mimoškolní kroužky a doučování v rámci státního školského systému, díky kterým se i děti z nemovitých rodin mohly připravovat ke zkouškám mimo základní výuku, nadále však systém mimoškolních *hagwõnũ* a soukromého doučování zůstával populární a dále se rozrůstal. Změnou v systému bylo také poskytování základního vzdělání zdarma dětem ze smíšených rodin, či dětem imigrantů, kteří se potýkali nejen se špatnou finanční situací, ale i s nedostatečnou znalostí jazyka.⁹⁸

Konzervativní prezident I Mjõng-bak (李明博, v úřadě 2008-2013) převzal vládu s heslem „autonomní různorodý školní systém“, tedy se snahou o decentralizaci systému, různorodost středních škol a autonomní systém přijímacích zkoušek na univerzity.⁹⁹

Během jeho vlády ještě více zesílilo postavení soukromých škol a soukromého mimoškolního vzdělávání.¹⁰⁰ Vzkvétal také trend raného vzdělávání v zahraničí. Od konce 90. let 20. století v rámci „anglické horečky“ (*jõngõ jõlpchung*) posílali movitější rodiče své potomky na základní či středoškolské studium především do USA nebo Singapur, kde se mohli zdokonalit kromě angličtiny i v čínštině. Tento trend se v novém tisíciletí rozšířil i do střední společenské třídy a v roce 2012 se stali Korejci třetí nejpočetnější skupinou zahraničních studentů v USA.¹⁰¹

Výuka historie byla v roce 2007 sjednocena do jediného povinného předmětu, zaměřeného na národní staré i moderní dějiny, ale i na světové dějiny.¹⁰² V roce 2009 byla opět oddělena volitelná světová historie od povinné národní historie.¹⁰³ Dále se systém lehce pozměnil i v roce 2010 a 2011, až se konečně ustálil v roce 2012. Během revizí došlo k velkému zestručnění probírané látky, ale po roce 2012 se látka opět rozšířila a ustálila se na podobě předmětů „korejské dějiny“, „dějiny východní Asie“ a „světové dějiny“.¹⁰⁴

Během své vlády prezidentka Pak Kũn-hje (朴槿惠, v úřadě 2013-2017) iniciovala nové sepsání jednotných učebnic historie pro všechny stupně studia, vydávané opět na základě systému státem navržených učebnic. Učebnice měly sjednotit subjektivní názory autorů a různorodou terminologii. Tato její iniciativa se ovšem setkala s velkou kritikou z obavy úpravy

⁹⁸ YOON, Kaeunghun. 2014, str. 190

⁹⁹ Ibid, str. 191

¹⁰⁰ Ibid

¹⁰¹ LEE, Mun Woo. Transnational English Learning Experiences and the Trajectory of Ethnic Identity: Korean Early Study Abroad Undergraduates and Their Parents. *The Asia-Pacific Education Researcher*. 2015, 24(4), 645-655. DOI: 10.1007/s40299-014-0212-3. ISSN 0119-5646, str. 645

¹⁰² Jõksagjõkjõnguso. 2015, str. 233-7

¹⁰³ Ibid, str. 240-1

¹⁰⁴ Ibid, str. 241

obsahu ve prospěch jejího otce, Pak Čöng-hüiho, a případně i jiných témat. Učebnice byly připraveny a zveřejněny, avšak než stačily být vydány a systém státem navržených učebnic schválen, došlo k sesazení Pak Kün-hje z pozice prezidentky a učebnice nebyly použity.¹⁰⁵

1.4 Vývoj severokorejského vzdělávacího systému

Severní část poloostrova byla po osvobození Sovětským svazem v roce 1945 vedena prozatímními lidovými výbory (*pukčosön inmin üwönhö*) až do vyhlášení Korejské lidové demokratické republiky (dále jen KLCDR) 9. září 1948 s Kim Il-söngem (金日成, 1948-1994) v čele, v té době na postu předsedy vlády. Mnoho sfér začalo být přetvářeno podle vzoru Sovětského svazu a jeho verze marxismu-leninismu. Stejně jako v jižní části poloostrova i na severu se ihned spustily snahy o modernizaci školství, které by doplnily nedostatky ve vzdělání a gramotnosti obyvatel.

Vzhledem k faktu, že během okupace Japonskem mezi vědci a akademickými pracovníky kolovaly marxistické myšlenky a řada z nich tak byla levicového smýšlení, ještě před rokem 1948 jich řada přešla na sever, ať už za pracovní nabídkou nebo z ideologického přesvědčení.¹⁰⁶ Například historik Päk Nam-un (白南雲, 1894-1979)¹⁰⁷ odešel na sever krátce před vznikem KLCDR v roce 1948, kde se pak stal prvním ministrem pro vzdělávání (v letech 1948-1956). V roce 1949 se stal předsedou nově založené Korejské komise pro kompilaci dějin (*Čosön rjökša pchjönčchan üwönhö*, 朝鮮歷史編纂委員會).¹⁰⁸

Po zavedení Zákona o národní bezpečnosti (*kukkaboanpöp*, 國家保安法) v listopadu roku 1948 v KR museli komunisté z jižní Koreje uprchnout na sever nebo se stáhnout do pozadí. KLCDR tak byla obohacena o historiky a vědce původně z jižní části poloostrova.¹⁰⁹ K odchodu intelektuálů na sever přispělo i zdejší větší „pochopení“ pro spolupráci s japonskou okupační správou, která byla v KR vnímána jako kolaborace a byla tvrdě stíhána. Severní Korea tak dostala kvalitní základ pro vytvoření nového školství a vědních oborů.¹¹⁰

¹⁰⁵ Tyto učebnice jsem nezařadila do výzkumu zaprvé z důvodu, že nebyly použity ve výuce a jsou momentálně v revizi, a zadruhé z důvodu, že obsah o rolnickém hnutí Tonghak se nijak výrazně neliší od učebnic z roku 2014, kterými končí můj výzkum.

¹⁰⁶ EM, Henry. 2013, str. 148

¹⁰⁷ Päk Nam-un (1894-1979) – marxismem ovlivněný historik, ve 20. a 30. letech zaměřený na hledání „univerzální minulosti“, vycházející z Marxova historického materialismu. Tedy hledání „specifika“ Koreje, která by ji odlišila od ostatních národů. Autor první obsáhlé socioekonomické historie Koreje „Sociální a ekonomické dějiny Koreje“ z roku 1933. I přes jeho levicové zaměření a odchod na Sever je v jižní Koreji považován za nacionalistického historika, stejně jako další marxističtí historici z 30. let 20. století.

¹⁰⁸ EM, Henry. 2013, str. 148

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ MYERS, Brian Reynolds. 2013, str. 29

Ve školském systému byly nejprve zrušeny všechny školy pro japonské studenty a místo nich založeny tříleté školky (*jučchiwŏn*), povinné pětileté základní (*inminhakkjo*) a tříleté nižší a vyšší střední školy (*čchogŭp čunghakkjo*, *kogŭp čunghakkjo*). Vedle nich pro technické obory vznikly tříleté nižší technické školy (*čogŭp kisulhakkjo*) a tři až čtyřleté střední specializované školy (*čungdŭng čŏnmunhakkjo*). Dále byla založena budoucí „Kim Il-sŏngova“ pětiletá univerzita (*čonghaptāhak*) a čtyř až pětileté obecné (*tangwatāhak*) a učitelské (*kjowŏntāhak*) vysoké učení.¹¹¹ Také se zavedly večerní školy a kurzy základní gramotnosti v zaměstnání pro dospělé.¹¹² Školství bylo státní, díky zahraniční ekonomické pomoci i bezplatné, a tak zůstalo až dodnes. Ze škol zmizela japonština, japonské dějiny a morální výchova, naopak se vrátila korejština, korejské dějiny a zeměpis.¹¹³ Za účelem odstranění koloniálního pohledu na historii a společnost dostala výuka dějin velký prostor ve výuce, ovšem vzhledem k vazbě na Sovětský svaz měla nejprve větší prostor výuka světových dějin.¹¹⁴

V průběhu korejské války se vzdělávání pozastavilo, většina dětí byla mobilizována na výpomoc ve válečném průmyslu, starší studenti pak přímo do války. Školství se obnovilo až po podepsání příměří a ještě během roku 1953 byla vydána nová reforma.¹¹⁵ Od korejské války už byl zřetelný stoupající vliv Kim Il-sŏnga, který začal s čistkami svých nepřátel. Zároveň ale byla severní Korea stále plně závislá jak na Čínské lidové republice, která jí vyslala na pomoc vojáky, tak na Sovětský svaz, který ji zásoboval technicky a vojensky.¹¹⁶

Reforma z roku 1953 přinesla zkrácení základních škol, především z ekonomických důvodů, na druhou stranu rozšířila studium na specializovaných školách za účelem vyučení mladých techniků, inženýrů a specialistů.¹¹⁷ Patriotismus nabral (nejen) ve výuce na síle a anti-imperialismus se přesměroval z kritiky Japonska na kritiku USA. Takto indoktrinoval severokorejský režim svým obyvatelům nenávisť vůči nepříteli už od raného dětství.¹¹⁸ V roce 1955 byly revidovány učebnice podle nové reformy se zvláštním důrazem na „revoluční optimismus“ v předmětech jako historie, zeměpis, politické vědy, ale i biologie, chemie a matematika.¹¹⁹

¹¹¹ Jöksagjojukjŏnguso. 2015, str. 274-5

¹¹² KIM, Hyung-Chan. Ideology and Indoctrination in the Development of North Korean Education. *Asian Survey*. 1969, 9(11), 831-841. DOI: 10.2307/2642227. ISSN 00044687, str. 832

¹¹³ Jöksagjojukjŏnguso. 2015, str. 275

¹¹⁴ *Ibid*, str. 276

¹¹⁵ KIM, Hyung-chan. 1969, str. 834

¹¹⁶ *Ibid*, str. 835

¹¹⁷ *Ibid*, str. 834-5

¹¹⁸ *Ibid*, str. 835

¹¹⁹ *Ibid*, str. 836

V roce 1958 vyhlásil Kim následující program, podle kterého se řídila nová reforma školství, vyhlášená v následujícím roce. Hlavními šesti cíli vzdělávání by měly být:

- „1. Vzdělávání o nadřazenosti socialismu a komunismu nad kapitalismem;
2. vzdělávání o tom, že nové věci jsou předurčeny pokořit věci staré;
3. eliminovat individualismus a egoismus a vyučovat v duchu kolektivismu a lásky k systému;
4. vyučovat v duchu socialistického patriotismu a proletářského internacionalismu;
5. vštípit lásku k socialistické práci;
6. vyučovat v duchu neumírající revolucionářské ideologie.“¹²⁰

Reforma z roku 1959 přinesla nový systém školství. Základní povinné sedmileté vzdělání se skládalo z původní čtyřleté základní školy (*inminhakkjo*) a tříleté nižší střední školy (*čunghakkjo*), vedle nich ale vznikly i základní a nižší střední školy pro technická odvětví.¹²¹ Z technických škol byli studenti posíláni na dvouletou technickou praxi v továrnách nebo průmyslových podnicích, po které mohli pokračovat na střední (*kodŭng kisulhakkjo*) a vysoké technické učení (*tangwa tähak* či *čonghap tähak*), které trvalo podle oboru čtyři až pět let.¹²² Vedle tohoto systému vznikly i školy pro pracující dospělé, v podobě dvouleté základní dělnické (*kŭllodža hakkjo*) a tříleté nižší střední dělnické školy (*kŭllodža čunghakkjo*).¹²³ Vedle vysokého technického učení byly i tři až čtyřleté pedagogické školy (*sabŏm tähak* a *kjowŏn tähak*).¹²⁴ Také vznikly školy pro speciálně talentované děti v hudbě, tanci, umění a cizích jazycích. Na tyto školy byly sedmileté děti, u kterých se projevil speciální talent, poslány na jedenáct let.¹²⁵

Takovýmto školským systémem si stát zajistil velké množství kvalifikovaných technických pracovníků, které potřeboval pro rostoucí počet továren a průmyslových podniků, na kterých založil svou ekonomiku. Pomocí hnutí *Čchŏllima* (千里馬運動)¹²⁶ – hnutí tisíc mil letícího koně, které mělo za úkol motivovat lidi k vysokému, až nadlidskému výkonu práce

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Jöksagjojukjŏnguso. 2015, str. 280

¹²² Ibid, str. 837

¹²³ KIM, Hyung-chan. 1969, str. 837

¹²⁴ Jöksagjojukjŏnguso. 2015, str. 280

¹²⁵ KIM, Hyung-chan. 1969, str. 837

¹²⁶ *Čchŏllima* (千里馬) – doslova „kůň tisíc li“, tedy kůň schopný uletět tisíc li (asi 400km) za jeden den, vycházející ze staré čínské mytologie.

v krátkém čase, měla být rychle rozvinuta státní ekonomika. Zároveň mělo být hnutí prostředkem pro přetvoření člověka ve správného komunistu.¹²⁷

Reforma také odráží silící vliv Kim Il-sönga, který přitvrdil v politických čistkách po roce 1956, kdy se ho opoziční politici, nesouhlasící s nepolevujícím stalinistickým režimem a silícím kultem osobnosti Kima, pokusili svrhnout.¹²⁸ Ve světle těchto událostí klade Kim důraz na soběstačnost státu a začíná prosazovat myšlenku *čučche*.¹²⁹

Ideologie *čučche*, překládaná jako soběstačnost nebo také nezávislost, je vykládána ve třech nejdůležitějších bodech: zahraničněpolitická nezávislost (*čadžu*, 自主), soběstačnost v ekonomice (*čarip*, 自立) a soběstačnost, co se týče obrany státu (*čaiü*, 自衛).¹³⁰ Podle pozdějšího výroku Kim Čöng-ila, je *čučche* „*revoluční teorií, která zaujímá nejvyšší stupeň vývoje revoluční ideologie pracující třídy.*“ Nebo také „*náš styl socialismu*“, který je zaměřený na člověka, tedy se odklání od marxismu-leninismu, podle kterého je řídicí silou historického procesu materiální produkce, nikoli člověk.¹³¹ „*Náš styl socialismu*“ byl prezentován jako sociopolitická teorie:

„Politická a ideologická moc hybné síly revoluce není nic jiného, než síla upřímné jednoty mezi vůdcem, Stranou a masami lidí. V naší socialistické společnosti tvoří vůdce, Strana a lid pospolu jednotný sociopolitický organismus. Konsolidace pokrevních vztahů mezi vůdcem, Stranou a lidem je zaručena jedinou ideologií a společným vedením.“¹³²

Vliv *čučche* se brzy odrazil ve všech odvětvích akademického i běžného života. Vliv na severokorejskou historiografii vidí Leonid A. Petrov v jednom ze svých příspěvků následovně:

„Charakteristickým prvkem ideologie je militantní nacionalismus, jak můžeme vidět na nepřátelství vůči cizím mocnostem a na propagaci suverenity korejského dědictví a národa. Podle ideologie čučche nahlízejí historici na Koreu jako na vyvolenou zemi a je propagována myšlenka, že se civilizace vyvinula na

¹²⁷ KIM, Hyung-chan. 1969, str. 837-838

¹²⁸ V důsledku Chruščovova projevu na 20. sjezdu KSSS v únoru 1956 se Kimovi oponenti pokusili o jeho svržení a na sjezdu Strany v srpnu téhož roku proti němu vystoupili s kritikou jeho silícího kultu osobnosti a odsoudili ho za setrvávání v striktním stalinistickém režimu.

¹²⁹ LANKOV, Andrei. *Crisis in North Korea: The Failure of De-Stalinization, 1956*. USA: University of Hawai'i Press, 2005. ISBN 978- 0-8248-2809-7, str. 4-5

¹³⁰ ECKERT, Carter J. ET AL. 2009, str. 307

¹³¹ SHIN, Gi-wook. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics, and Legacy*. Stanford: Stanford University Press, 2006. ISBN 9780804754088. str. 92

¹³² Ibid, str. 92-93

Korejském poloostrově. Toto téma se poprvé¹³³ prosadilo v rozsáhlé třiceti třídílné publikaci dějin „Úplné dějiny Koreje“ (Čosŏn čŏnsa, 1979-1982).“¹³⁴

Historiografická scéna byla v 50. letech poměrně živá a produktivní. Pro marxistické historiky byla nejdůležitější otázkou nová periodizace dějin. Tyto myšlenky se nepromítly tedy jen v publikaci *Čosŏn čŏnsa*, ale brzy se dostaly i do výuky dějin na školách.¹³⁵

Další reformy se školství dočkalo v roce 1966. Byla zavedena devítiletá povinná školní docházka, složená ze čtyřleté základní a pětileté střední školy. Následovaly dva roky vyšší střední či střední technické školy, které byly z původních dvou let rozšířeny na tři až čtyři roky. Technické školy pro dospělé byly zrušeny a byly založeny nové školy s odborným zaměřením.¹³⁶

Obecně se obsah výuky přeměroval z důrazu na SSSR a ČLR na „vlastní“ národ a stát, s velkým důrazem na kult Kim Il-sŏnga, který provázal děti od školky až po dokončení studia v podobě předmětů jako „revoluční činnost maršála Kim Il-sŏnga“ i speciálních učeben zasvěcených vyobrazením Kimových hrdinských činů.¹³⁷

V roce 1972 bylo poupraveno školství do podoby, v jaké přetrvalo až do roku 2013. Povinná docházka byla prodloužena na 11 let a byla složena z jednoho roku školky, čtyřleté základní školy a šestileté střední školy (změna názvu na *kodŭng čunghakkjo*). Od roku 1986 pak k předmětům Kimova osobního kultu přibyly i předměty o Kim Čŏng-illovi (金正日, v čele státu 1994-2011), který byl v roce 1980 prohlášen za následníka a připravoval se na převzetí moci.¹³⁸

Hodiny historie zůstávaly jedním z hlavních předmětů, v roce 1992 zabírající 12,6 % středoškolské výuky (847 hodin). K tomu hodiny zaměřené na Kim Il-sŏnga a Kim Čŏng-ila a historii jejich odboje zabíraly 8 % výuky (567 hodin).¹³⁹

Co se týče obsahu výuky dějin, v rámci národní historie došlo k výraznému přepsání událostí, podle kterých byla severní Korea vyvoleným národem a dějištěm veškerého podstatného historického dění, jako například i Hnutí 1. března 1919 či Hnutí 10. června 1926,

¹³³ Nutno podotknout, že myšlenka vyvolenosti národa se vyvíjela už během rané korejské historiografie, konkrétně ji můžeme vidět v díle Čchŏ Nam-sŏna, který se snažil dokázat tezi, že Korea vládla v 8. tisíciletí př. n. l. obrovskému prostoru Asie.

¹³⁴ PETROV, Leonid A., *Juch'e in Korean History Research – A Step toward Unification*. 2nd World Congress of Korean Studies, 2014.

¹³⁵ CH'OE, Yŏng-ho. Reinterpreting Traditional History in North Korea. *The Journal of Asian Studies*, Vol. 40, No. 3 (May 1981). USA: Association for Asian Studies, 1981, str. 503

¹³⁶ KIM, Hyung-chan. 1969, str. 839

¹³⁷ *Ibid*, str. 284

¹³⁸ Jŏksagjojukjŏnguso. 2015, str. 285

¹³⁹ *Ibid*, str. 286-7

které se měly odehrát v Pchjŏngjangu místo v Sŏulu.¹⁴⁰ Světové dějiny pak byly zaměřeny především na národní (*mindžung*) boje v Asii a Africe, přičemž začátek moderních dějin byl datován od Velké říjnové socialistické revoluce v roce 1917.¹⁴¹

V roce 2014 došlo k zatím poslední známé reformě školství. Na jejím základě byla rozšířena povinná docházka na 12 let, složená z jednoho roku ve školce, pěti let na základní škole (*sohakkjo*), tří let na nižší střední škole (*čogŭp čunghakkjo*) a tří let na vyšší střední škole (*kogŭp čunghakkjo*).¹⁴² Pro detailnější změny v systému a obsahu výuky nemám k dispozici žádné další zdroje, mohu jen předpokládat, že do výuky byly přidány předměty o současném vůdci Kim Čöng-ŭnovi, minimálně od roku 2011, kdy převzal moc po smrti svého otce.

¹⁴⁰ Ibid, str. 288

¹⁴¹ Ibid, str. 289

¹⁴² Ibid, str. 293

2 Rolnické hnutí tonghaků – analýza učebnic

2.1 Základní narativ a prameny

Předtím, než se budu věnovat analýze samotného obsahu učebnic, je potřeba se podívat na to, co rolnické hnutí tonghak vlastně bylo a do jakých pramenů můžeme při jeho základním popisu nahlédnout. Jako výchozí bod pro analýzu předkládám nejprve narativ událostí, složený z odborné korejské i zahraniční literatury s přihlédnutím k původním dokumentům, kterým se dále věnuji po obecnějším uvedení narativu.

Zatímco západní svět procházel ve druhé polovině 19. století průmyslovou revolucí, na uzavřeném Korejském poloostrově se měnilo povědomí o světě a jeho fungování. Tyto změny přinesly nepokoje, zmítající v 19. století Čosönem, zapříčiněné působením křesťanských misionářů, pronikajícími západními vlivy, zvýšenou korupcí úředníků a guvernérů a stále se zhoršujícími podmínkami prostého obyvatelstva. Problematické situaci čelila i stále se rozrůstající skupina padlých *jangbanů* a vedlejších synů a vedle nich pak bohatých obchodníků nízkého původu. Pro obě tyto skupiny bylo nemožné dosáhnout na úřední pozice a tak měly obtíže najít správné místo v tradičně rozdělené společnosti.

Prolomením izolace řadou střetů se západními státy a Japonskem došlo na poloostrově k různým politickým a společenským změnám. Zatímco francouzská flotila vyplula ke korejským břehům v odezvě na protikřesťanský pogrom, při kterém zemřeli francouzští misionáři, dalším zemím, v čele s USA šlo především o rozšíření obchodních tras a odbytišť. Avšak otevření korejských přístavů nebylo v hlavním zájmu žádného z těchto států. Na druhé straně modernizované a rozpínající se Japonsko hledalo další trh pro své zboží, ale i místo pro vybití energie samurajů, kteří již na ostrovech nebyli zapotřebí, a také měli potřebu šířit „císařskou slávu“ Japonska v zahraničí. Poloostrov byl pro ně prvním krokem na pevninu.

Také politická scéna byla na konci 19. století velmi neklidná. Princ-regent (Täwöngun, u moci 1863-1873)¹⁴³, zastávající politiku uzavřenosti, nakonec odstoupil v roce 1873 pod tlakem svých oponentů usilujících o otevření Koreje západním myšlenkám a obchodu, a především machinacemi klanu Minů, příbuzných vládnoucí královny, kteří se jeho odchodem dostali k moci.

Po otevření přístavů a prolomení politiky uzavřenosti v roce 1876 vynuceným podpisem Kanghwaské smlouvy mezi Čosönem a Japonskem získali mimo jiného japonští obchodníci

¹⁴³ Täwöngun, v překladu princ-regent. Vlastní jménem I Ha-üng (李昰應), byl otec mladého krále Kodžonga, který nastoupil na trůn v roce 1864 ve věku 12 let. U moci byl místo svého syna do roku 1873 a zastával politiku izolace. Od moci ho odstavila politické frakce královny manželky – frakce rodu Min.

výhodné postavení na korejském trhu. Zároveň se podpisem smlouvy ocitl Čosön v dluhu vůči Japonsku a splacení kompenzace za potopenou loď během incidentu u ostrova Kanghai v předchozím roce ještě více zatížilo nepříliš dobrou ekonomickou situaci země, což postihlo především prostý lid. Na něm začala vláda vymáhat větší daně ke splacení dluhu, zároveň tyto daně už po dlouhou dobu navyšovali místní úředníci, kteří se jimi obohacovali.¹⁴⁴

Na pozadí neklidného období před otevřením země vzniklo východní učení (*tonghak*, 東學). Bylo založeno synem druhé manželky padlého *jangbana* z Kjongdžu, Čchö Če-uem (崔濟愚, 1824-1864), tedy člověkem se vzděláním bez možnosti dosáhnout na úřední pozice a zároveň bez praktických dovedností pro jinou činnost než byla výuka vesnických dětí. Brzy po smrti svého otce ale odešel od rodiny a strávil deset let touláním po poloostrově. Takto se blíže seznámil s neklidnou situací v zemi, byl svědkem korupce úředníků a zhoršující se situace prostého lidu. Také si rozšířil znalosti o přítomných náboženstvích, včetně křesťanství, které se šířilo mezi lidem.¹⁴⁵

Čchö Če-u měl prožít svou první hlubokou náboženskou zkušenost v roce 1855 po návratu ke své rodině, kdy mu jakýsi cizinec předal spis popisující základní principy a filosofii učení nazvaný *Ůlmjo čchönsö* – „Nebeské spisy roku *Ůlmjo*“. O pět let později měl během horečky dospět k duchovnímu probuzení, kdy k němu promluvil Bůh, *Sangdže*. Krátce na to zahájil šíření východního učení, které pojmenoval v kontrastu s cizím – západním křesťanstvím. Učení kombinovalo prvky konfucianismu, buddhismu a taoismu, můžeme v něm ale najít i silné stopy křesťanství a tradičního šamanismu. Jeho středem je spirituální talisman, který má mít schopnost léčit nemoci a prohnitou lidskou společnost. Na popularitě získalo především díky svým nejspíše křesťanským aspektům jako rovnost všech bytostí, soucit a pomoc bližnímu. Právě tyto aspekty ale pobouřily místní úředníky, kteří východní učení prohlásili za heretické, Čchö Če-u byl v roce 1864 popraven a jeho následovníci stíháni. Učení se stáhlo do pozadí a dál se předávalo v tajnosti pod záštitou jednotlivých farností nazývaných *čöp*, do jejichž čela byli stavěni zchudlí či zavržení *jangbané*.¹⁴⁶

Jak vidíme, v této době se opravdu jedná spíše o vývoj náboženského směru, který měl podpořit prostý lid, pro který byl konfucianismus příliš vzdálený a buddhismus příliš nedostupný či nedostačující, zároveň to bylo na rozdíl od křesťanství domácí náboženství, zahrnující prvky tradiční víry. Myšlenky rovnosti jím prostupují, ale nejsou podklady pro předpoklad, že se následovníci v této prvotní fázi rovnosti dožadovali u úředníků či dokonce vlády. Učení, jak

¹⁴⁴ ECKERT, Carter J. ET AL. 2009, str. 144-148

¹⁴⁵ YOUNG, Carl F. *Eastern Learning and the Heavenly Way*. USA: University of Hawai'i Press, 2014, str. 2-3

¹⁴⁶ *Ibid*, str. 4

bylo předáváno prostému lidu, myslelo spíše na praktické stánky života, zatímco Čchö Če-uovy spisy v klasické čínštině určené vzdělavcům pojednávaly více o filosofii, meditaci a spojení se s Bohem (*Sangdže*).

Čchö Če-uův následovník Čchö Si-hjōng, stojící v čele učení na sever od Kjōngdžu, plánoval reorganizaci komunity, ale jeho plány byly oddáleny nepokoji, které vrhly další špatné světlo na východní učení. V roce 1870 vůdce farnosti v oblasti Jōnghä, I Pchil-čche, povstal proti čosönskému systému a hierarchii. I když v jeho požadavcích zazněl také požadavek na očištění jména zakladatele učení, převážná většina protestujících nebyla následovníky tonghaků. Tato rebelie byla brzy potlačena vládním vojskem a zároveň byla odsuzována dalšími následovníky východního učení. Po tomto incidentu však musel Čchö Si-hjōng uprchnout do hor a oddálily se tak jeho plány na reorganizaci tonghaků.¹⁴⁷

Díky mnoha událostem během 70. let, které se odvíjely od intervence Japonska a západních států, se odvrátila pozornost od aktivit tonghaků a na začátku 80. let se Čchö Si-hjōngovi dařilo uspořádat lokální farnosti. Učení poprvé nabralo většího rozměru na přelomu 80. a 90. let 19. století, kdy byla také zapsána většina původních myšlenek a rituálů.

I když východní učení hlásalo rovnost, paradoxně se v něm stále zrcadlilo tradiční hierarchické uspořádání státu. Většina spisů a doktrín byla psána v klasické čínštině, a tak k nim měli přístup pouze vzdělaní učenci, kteří pak obsazovali vedoucí pozice v komunitě. Zatímco se vzdělavci soustředili na interpretaci učení ve vztahu ke společenskému řádu a systému státu, pro nevzdělané následovníky byla hlavní zaříkadla a talismany.¹⁴⁸

Zhoršující se životní podmínky prostého lidu a korejských obchodníků po otevření přístavů Japonsku a brzy i západním státům přinesly neklid v celé společnosti. Po podepsání francouzsko-korejské smlouvy v roce 1886 se navíc zlegalizovalo šíření křesťanství, což vyvolalo nevoli rozrůstající se komunity následovníků východního učení, kteří toužili po jeho legalizaci a očištění jména svého zakladatele, tedy i sebe. Vůdci tonghaků se přestali skrývat především v oblastech, kde byla komunita nejsilnější, což platilo v provinciích Čölla a Čchungčchōng.

Změny na poloostrově vyvolaly v roce 1892 a 1893 petiční protesty tonghaků, nazývané hnutí „za očištění jména zakladatele“ (*kjodžo sinwōn undong*). První protest proběhl bez souhlasu Čchö Si-hjōnga poblíž Ččōndžu v tradičním konfuciánském stylu, proklamující, že východní učení není heterodoxní, ale kombinuje nejlepší prvky konfucianismu, buddhismu a

¹⁴⁷ *Hanguksa 39. Čegukdžuůůůů čchimtchuwa tonghaknongminčōndžāng*. Sōul: Kuksapchjōnčchanūwōnhō, 1999. ISBN 89-8236-002-6, str. 284

¹⁴⁸ YOUNG, Carl F. 2014, str. 8

taoismu. Žádal očištění jména zakladatele a propuštění vězňů nařčených z praktikování učení. Zároveň se postavil proti japonským obchodníkům, kteří škodili korejským prodejcům a šidili lid.

Tato petice nebyla vyslyšena, a tak byla předána v následujícím roce další. Protestující využili příležitosti oslav narození prince, přimíchali se do oslavujícího davu v hlavním městě a dostali se s peticí až k branám paláce. Petice byla opět založena na tvrzení, že tonghak není herezí, ale esencí toho nejlepšího z tradičních náboženství a představ. Petice byla v paláci přijata, protestující se rozešli, ale situace zůstala beze změny.¹⁴⁹

Tyto události poukazují na sílící komunitu v provincii Čölla a její větší politizaci proti západním a japonským vlivům. Čchö Si-hjöng tak musel protest schválit, aby si udržel dohled a autoritu, byť se obával, že se tím jeho snahy o vybudování církve zmaří.

Rolnickým hnutím či povstáním tonghaků se označují události roku 1894. Dlouhodobé nepokoje mezi rolníky a místními úředníky eskalovaly v rolnické povstání tonghaků incidentem ve městě Kobu. Zde byl lid utlačován a využíván místním guvernérem Čo Pjöng-gapem (趙秉甲, 1844-1911). Poslední kapkou jeho zneužívání úřadu byla přestavba vodního reservoáru Mansökbo a následné násilné vybírání daně za vodu. Povstání, prvotně spíše protesty a rebelie, vypuklo 10. ledna 1894 ve městě Kobu, pod vedením Čön Pong-džuna, pravděpodobně padlého *jangbana* či bohatého obchodníka a jednoho z vůdců východního učení. Do čela se dostal již dříve nejspíše díky své učenosti, pro kterou se na něj obraceli nespokojení rolníci. Mezi lidem se zpráva o chystaném povstání rozšířila díky oběžníku, lid se pod vedením Čöna ozbrojil a vyrazil proti guvernérovi a místním úředníkům. Čo Pjöng-gap ale stihl utéct do Čöndžu, a tak povstalci propustili nespravedlivě zatčené, rozdali nashromážděné obiloviny a rozdělili si zbraně. Po asi deseti dnech se zase rozešli.¹⁵⁰

Jak můžeme vidět, primárně se jednalo o povstání rolníků s několika vzdělanci v čele, mezi nimiž bylo jen málo následovníků východního učení a ostatní o něm věděli pramálo. I když byl Čön Pong-džun vůdce tonghaků, z jeho výpovědi u soudu a dalších dokumentů týkajících se pohledu Čchö Si-hjönga na povstání můžeme vyčíst, že Čön Pong-džun se k tonghakům přidal především pro jejich myšlenky typu *poguganmin* (輔國安民) – tedy „v zájmu státu a blaha lidu“, naopak neměl zájem o tonghaskou filosofii *innäčchön*, tedy že nebesa prostupují všemi lidmi („člověk tedy nebesa,“ 人乃天) ani *hučchönkäbjök* – teorii „o

¹⁴⁹ *Hanguksa* 39. 1999, str. 285-8

¹⁵⁰ *Ibid*, str. 316-7

stvoření Pozdních nebes“.¹⁵¹ Čchö Si-hjöng s aktivitami v Kobu nesouhlasil, a tak se v této době začala rozlišovat jižní – Ččnova a severní – Čchöova frakce východního učení.

První manifest povstání, který vůdci sepsali a uveřejnili 20. března (dále se mu věnuji níže ve shrnutí pramenů), odkazuje na základní konfuciánské principy věrnosti vůči panovníkovi (*čchung*, 忠) a synovské oddanosti (*hjo*, 孝). Kritizuje zkorumpované vládní úředníky a nespravedlnosti, které se ve státě dějí, a žádá jejich nápravu.

Nový guvernér Kobu Pak Wön-mjöng (朴源明) dorazil do města až na začátku března spolu s vládním inspektorem I Jong-tchäem (李容泰, 1854-1922), který měl větší pravomoci než guvernér. Jelikož měl za úkol prošetřit lednovou rebelii, začal se zatýkáním osob, mezi nimi ale zatýkal a trestal i nevinné.

To vyvolalo novou vlnu nevole, lidé znovu povstali a rebelie se proměnila v první fázi rolnického povstání, či války, jak se dnes opět v akademických kruzích události nazývají. Mezi lidmi se rozšířily letáky – tzv. *čchangüimun*¹⁵², nabádající k dalšímu povstání. Dne 20. března se lidé začali shromažďovat v Kobu a 24. března obsadili úřad, ozbrojili se a 25. března se vydali směrem k Poūnu. Povstání se takto brzy rozšířilo do okolí a rozšiřovalo své řady.¹⁵³

Byl sestaven řád o dvanácti bodech, jak se má rolnická armáda správně chovat, hlavními myšlenkami tohoto řádu byly: ohleduplnost k těm, co se vzdávají, nepronásledovat utečence, postarat se o ubohé a nakrmit je, vzhlízet k těm, kteří jsou věrní, apod.¹⁵⁴

Také se utvořily čtyři základní zásady vojska:

„ 1. Neubliž člověku ani jeho majetku.

2. Řiď se synovskou oddaností, zachraň svět a starej se o mír a bezpečí obyčejných lidí.

3. Vyžeň barbarské Japonce a očisti politiku státu.

4. Následuj armádu do Söulu a odstraň ministry a aristokracii.“¹⁵⁵

Povstalci dále pokračovali přes Päkšan, Tchäin, Wönpchjöng, Puan a Hwangtchohjön směrem k Ččndžu, které dobyli 27. dubna, především díky faktu, že město bylo bezbranné,

¹⁵¹ JU, Jöng-ik. Tonghakhongminundongüi kibon sönggjöök. *Hanguksa Simingangčwa* 40. Söul: Ilčogak, 2007(2), str. 203

¹⁵² *Čchangüimun* (倡義文) byly letáky reagující na vypjatou situaci po otevření Koreje v r. 1876, šířeny byly především v letech 1894 a 1905 – 1910. Byly to rétorické a didaktické dobové básně s vlasteneckým patosem, v nichž autor upozorňuje na současné politické dění. Jejich autory byli většinou amatéři, a tak mají spíše výpovědní než literární hodnotu.

¹⁵³ *Hanguksa* 39. 1999, str. 320-322

¹⁵⁴ JU, Jöng-ik. 2007, str. 331

¹⁵⁵ *Hanguksa* 39. 1999, str. 331

místní guvernér a úředníci utekli před příchodem vojska. Během postupu obsazovali místní úřady, propouštěli nespravedlivě uvězněné, rozdělovali rýži prostému lidu a doplňovali svou výzbroj, málokdy došlo k zabití místních úředníků.¹⁵⁶

Tento postup rolnické armády byl vedený Čön Pong-džunem pod standartou *poguganmin*. K vojsku se přidávali převážně rolníci, ale postupně i více následovníků východního učení a to se pak mezi rolníky snadno rozšířilo. V pozdní fázi tak byla značná část povstalců přímo následovníky východního učení nebo s nimi alespoň v mnohém souhlasila. Je zřetelné, že následovníky učení byli jak prostí lidé, tak padlí *jangbané*, později i *jangbané* s nižším postavením, kteří stáli v čele jednotlivých celků zvaných *čöp*.¹⁵⁷

Vláda znepokojená neúspěchem vládního vojska v potlačení povstání povolala na pomoc čínské vojsko. Na základě Tianjinské dohody uzavřené 18. dubna 1885 mezi Čínou a Japonskem o vlivu na Korejském poloostrově, podle které se obě strany musely vzájemně informovat o pohybu svých vojsk na poloostrově, vyslalo své vojsko i Japonsko. Bylo ve společném zájmu vlády a povstalců ukončit spor ještě před příchodem vojsk, který s sebou najisto nesl další vměšování cizích mocností do politiky a společnosti, což nechtěla ani jedna strana. A tak byl 7. května v Čöndžu uzavřen smír mezi Čön Pong-džunem a vládním vyslancem Hong Kje-hunem (洪啓薰, 1842-1895).¹⁵⁸

Obě strany doufaly, že cizí vojska tak brzy odejdou. Poté, co se čínské vojsko vylodilo v Asanském zálivu a japonské v Inčchönu, nebylo již co potlačovat. Podepsáním příměří v Čöndžu souhlasili povstalci s rozpuštěním vojska v případě, že vláda přijme jejich reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“ (*Pchjedžöngkähjögän*, 弊政改革案). Také jim vláda povolila založit autonomní správní jednotky *čipkangso* na jimi dobytém území. Těmito orgány mohli dohlížet na realizaci reformního návrhu, např. spalování registrů otroků, přerozdělení půdy, apod., ale i řešit místní spory a jinak zastupovat místní úřad.¹⁵⁹ I když založení *čipkangso* bylo velkým úspěchem a pokrokem, kvůli krátkému funkčnímu období od 8. května do 12. září nedosáhlo žádných větších změn, jejich činnost neměla tedy příliš velký impakt na reformaci společnosti.¹⁶⁰

Mezitím na poloostrově vypukl mezinárodní konflikt v podobě čínsko-japonské války. Japonsko vidělo situaci jako příležitost posílit svůj vliv na poloostrově a ukončit korejskou politickou vazbu na Čínu. Válka skutečně podpisem Šimonosecké smlouvy ukončila vazby

¹⁵⁶ Ibid, str. 343-4

¹⁵⁷ YOUNG, Carl F. 2014, str. 23

¹⁵⁸ Ibid, str. 27

¹⁵⁹ *Hanguksa* 39. 1999, str. 379-81

¹⁶⁰ Ibid, str. 417

Koreje na Čínu, resp. se Čína byla nucena Koreje vzdát, ale byla provázena i projaponským převratem ve vládě, který přinesl reformy *kabo*.

Sílicí vliv Japonska v korejské společnosti i vládě vyvolal další vlnu nelibosti, zvláště po obsazení královského paláce 23. července japonským vojskem a současném vypuknutí čínsko-japonské války. Jižní a severní frakce tonghaků stála v této době v mnohém proti sobě, Čchö Si-hjöng vedoucí severní část se obával zbrojení jižní části pod Čön Pong-džunem a v mnohém s nimi nesouhlasil z obavy o další očernění církve, dokonce Čöna a jeho následovníky označil za heretiky. Během celého léta docházelo k potyčkám mezi vládním vojskem a následovníky tonghaků, bez rozdílu, ke které frakci patří. To, spolu s pobouřením nad japonskými aktivitami, vyvolalo společný odpor proti vládě „obkličující“ panovníka a proti japonskému vlivu na poloostrově. K politickým požadavkům nadále patřily i náboženské, tonghakové pokračovali ve snaze očistit své jméno.¹⁶¹

Vůdcové rolnického vojska tonghaků chystali během září další povstání, s průběžnými menšími potyčkami po celém poloostrově, nakonec se shromáždili na začátku října a hromadně povstali na několika místech najednou. Brzy boje vypukly na mnoha místech, především v západní části poloostrova. Rolnické vojsko dlouho vyhrávalo, až v boji u Ugümčchi 9. listopadu utrpělo velké ztráty útokem spojených sil vládního a japonského vojska. Po dalších menších neúspěšných bojích byl na začátku prosince zatčen Čön Pong-džun spolu s dalšími vůdci, avšak boje pokračovaly až do konce roku. Za úplný konec rolnického hnutí tonghak můžeme považovat popravu Čön Pong-džuna 24. dubna 1895.¹⁶²

Předtím, než se podíváme na význam a vliv rolnického hnutí tonghaků, je potřeba blíže zmínit nejdůležitější dostupné prameny pro posouzení jejich interpretací.

Oficiální dvorské anály (*Kodžong sillok*) jsou na toto téma velmi sporné, ale můžeme najít i jiné původní dokumenty k vytvoření uceleného obrazu. Mezi základní patří dochované listiny, letáky, dokumenty a dopisy účastníků povstání. Podívejme se na ty nejdůležitější, které se také často objevují citované v učebnicích.

Zvláště důležité jsou zápisy původního znění hlavních myšlenek učení zakladatele Čchö Če-ua jeho následníkem Čchö Si-hjöngem – posmrtně kompilovaná sbírka „Jongdamův odkaz“ (*Jongdam jusa*) a z ní především údajně první Čchö Če-uova báseň „Píseň o dračím jezírku“ (*Jongdamga*), nejen oslavující autorův rodný kraj a jeho posvátnost, ale také zachycující Čchöovo náboženské probuzení. Zatímco tento text je psán domácí formou *kasa* a

¹⁶¹ YOUNG, Carl F. 2014, str. 26

¹⁶² *Hanguksa* 39. 1999, str. 470

je tedy určen spíše níže postaveným, ve sbírce „Velký zákon východního učení“ (*Tonggjøng tädžön*) najdeme texty spíše teoretické, pojednávající o principu učení, určené pro vzdělance.¹⁶³

V učebnicích narazíme na oběžník (*sabal tchongmun*), kterým vůdci prvního povstání svolali místní rolníky ke shromáždění u úřadu místního guvernéra. Najdeme v něm jména všech, kteří se postavili do čela prvního povstání. Charakteristickým prvkem tohoto dokumentu jsou jména „zakódovaná“ do kruhu, aby nebyla snadno čitelná v případě, že se dokument dostane do nesprávných rukou.¹⁶⁴

Pro prozkoumání původních cílů a smýšlení rolnického vojska tonghaků je třeba přihlídnout k jejich prvnímu manifestu (*pchogomun*, 布告文). V tomto dokumentu můžeme najít volání po nápravě špatné správy země zapříčiněné zkorumpovanými úředníky a bohatými, kteří pouze hromadí majetek. Tento text se nevyslovuje proti panovníkovi, naopak své jednání hájí tím, že tak činí ve prospěch panovníka. Podle začátku textu, který se velmi podobá začátku nejběžnější dětské učebnice za vlády dynastie I – „První cvičení pro nevzdělaná dítě“ (*Tongmong sōnsüp*, 童蒙先習), tedy vyzdvižením ušlechtilosti člověka díky znalosti Pěti morálních vztahů, můžeme soudit, že byl určený i pro lidi, kteří prošli alespoň úplně nejzákladnějším stupněm studia.

V jedné z učebnic je ke kapitole přiložen také dopis Čön Pong-džuna veliteli vládní armády pochodující z hlavního města potlačit povstalec. V tomto dopisu Čön obhazuje povstání tím, že nebyla jiná možnost než povstat, aby docílili zlepšení špatných životních podmínek a skoncování s útlakem ze strany zkorumpovaných úředníků. A to z důvodu, že vláda a místní guvernéřství opakovaně odmítaly přijmout jejich petice a označovaly je za zrádce a zároveň, pokud se vzbouřili a volali po změně, byli označeni za rebely a potlačeni, proto nezbylo než se shromáždit, ozbrojit a povstat jako jednotné vojsko.¹⁶⁵

Dalším vypovídajícím dokumentem, na který narazíme i v učebnicích, je zápis ze soudů s členy povstání, především důležitý je Čön Pong-džunův soud ve dnech 9., 11., 19. února, 7. a 10. března 1895 (v části třetího výslechu byl vyšetřovatelem i japonský úředník, poslední dva výslechy už vedli jen Japonci). Z tohoto záznamu můžeme vyčíst jak původní motivy, tak motivy druhého povstání a představy vůdce rolnicko-tonghaské armády o světě a jeho upořádání, a samozřejmě také základní informace o souzeném. Tyto dokumenty jsou součástí spisu „Záznamy tonghaské rebelie“ (*Tonghangnan kirok*, 東學亂記錄).

¹⁶³ GLOMB, Vladimír a Miriam LÖWENSTEINOVÁ. 2014, str. 185-186

¹⁶⁴ Tento způsob se používal při psaní petic místních vzdělanců od počátku Čosōnu. Podpisy ve tvaru misky podtrhovaly jakousi všeobecnější platnost výzvy nebo názoru.

¹⁶⁵ BAE, Hang-seob. Foundations for the legitimation of the tonghak peasant army and awareness of a new political order. *Acta Koreana*. 2013, 16(2), 399-430, str. 418

Jedním z důležitějších zdrojů pro moderní učebnice je O Či-jöngova „Historie východního učení“ (*Tonghaksa*, 東學史), zároveň se jedná o nejspornější zdroj z hlediska jeho důvěryhodnosti. Pokud se podíváme na práci historika Ju Jöng-ika pojednávající o autorovi a jeho díle „Historie východního učení“, najdeme mnoho argumentů znehodnocujících důvěryhodnost tohoto díla jako pramene informací o východním učení a rolnickém hnutí tonghaků.

O Či-jöng (吳知泳, 1868-1950) byl levicově smýšlející vůdce jižní frakce východního učení, v roce 1922 byl u založení náboženství nebeské cesty (*Čchöndogjo*), jejíž farnost vedl v letech 1925-1936 v oblasti Iksanu, později úzce spolupracoval s velmi levicově nakloněnou „Revoluční stranou Korjö“ (*Korjö hjöngmjöngdang*). V roce 1940 vydal historický román „Historie východního učení“, a už podle názvu můžeme odvodit, že nejde o pouze literaturu faktu, ale v jistém smyslu se jedná o autorovi memoáry na téma východního učení.

Nejvíce problematická je jeho verze dvanáctibodového reformního návrhu „Za nápravu zkaženosti“ (*Pchjedžöngkähjögän*, 弊政改革案), v jeho díle nazývaném „Dvanáct bodů podmínek reformace“ (*Kähjökčogön 12 čö*). Jsou celkem čtyři hlavní důvody zpochybnění původu těchto bodů. Za první, v díle *Tonghaksa* najdeme v textu vyznačených několik znaků v hranatých závorkách značící nečitelnost původního textu, tedy opravu či úpravu textu autorem. Za druhé, některé body nenajdeme zmíněné v žádném jiném dokumentu z mnoha dochovaných letáků, manifestů a oficiálních zápisů, a za třetí nelze tyto chybějící body s dochovanými texty logicky propojit. Za čtvrté, pokud se podíváme i do originálního vydání *Tonghaksa* z roku 1926, zjistíme, že některé části ohledně *čipkangso* a dvanácti bodového návrhu v ní úplně chybí nebo jsou obsahově jiné. Z této úpravy se zdá, že došlo k manipulaci s textem podle autorových potřeb.¹⁶⁶ Pokud zvážíme všechny tyto čtyři body dohromady, zůstane nám poměrně nedůvěryhodný text. Nesrovnalosti můžeme najít také ohledně původu a smýšlení Čön Pong-džuna a dalších bodech. Nicméně z tohoto zdroje vychází nejen mnoho učebnic, ale i dřívějších odborných prací, vycházel z něj i P. H. Lee při sestavování reprezentativního výběru textových překladů *Sourcebook of Korean Civilization* (1996).

Na závěr se pokusím krátce zhodnotit význam a vliv rolnického hnutí tonghaků, který je vykládán různými historiografickými skupinami odlišně. Pokud zvážíme fakta pocházející především z původních dokumentů, dojdeme k závěru, že se jednalo především o povstání či válku rolníků, kterým následovníci východního učení napomohli organizovaností, učeností a

¹⁶⁶ JU, Jöng-ik. 2007, str. 197-202

zvláště pak touhou zlegalizovat svou víru, zároveň tak východní učení získalo mnoho nových následovníků v řadách povstalců.

Podle prvního manifestu můžeme povstání vidět jako jednu z opakovaných a legitimních snah napravit špatnosti konfuciánské společnosti, nikoli jako snahu o převrat vládního systému či přímo revoluci. Teprve v pozdějších fázích sílí protest proti zásahům cizích mocností na poloostrově a proti jejich vlivu na korejskou vládu. Teprve až z Čön Pong-džunova výslechu můžeme vyčíst touhu po jiném systému vlády, vzdáleně připomínající západní parlamentní systém, nadále v tom ale není vidět touha po svržení panovníka.

Změny, které tonghakové žádali dvanáctibodovým reformním návrhem, a které se z části promítly do reformu *kabo*, se týkaly především spravedlivého rozdělení půdy, regulace daní a potrestání úředníků, kteří si je kradli pro sebe, dosazování talentovaných lidí do úřadů namísto prodeje úřadů zkorumpovaným úředníkům apod.

Jednalo se tedy o velké povstání rolnické vrstvy, vedené padlými *jangbany*, kteří sdíleli myšlenky východního učení, usilující o nápravu společnosti spíše tradičními konfuciánskými hodnotami (a i způsoby) a po zastavení vykořisťování lidu ze strany zkorumpovaných úředníků a cizích obchodníků. Až v pozdější fázi se povstání politizovalo a rozrostlo a žádalo změny v politickém systému a odstranění japonského vlivu ve všech oblastech.

2.2 Koloniální a jihokorejské učebnice

2.2.1 Koloniální pohled a poválečné období státem schvalovaných učebnic

Pro výzkum koloniálního období mi posloužil velmi stručný pohled oficiální historie z roku 1941, tedy čistě japonský pohled na události. Ten pouze informuje o „vnitřním nepokoji“ (*nāran*, 內亂), který nevyhnutelně vedl k pádu Čosönu a nutné anexi Koreje pod japonskou správu¹⁶⁷, a neoficiální, vydaný v roce 1928 historikem Čang To-binem¹⁶⁸ (張道斌 1888-1963). Byť se jeho díla během okupace nedostala do škol a pravděpodobně ani k mnoha čtenářům, zachycují soudobý pohled historika, který nesouhlasil s japonským režimem. Obsahově je učebnice velmi podobná pookupačním učebnicím z 50. let, a tak můžeme předpokládat, že měla vliv na budoucí vývoj učebnic dějin po osvobození, což se však nedá potvrdit.

¹⁶⁷ *Čosensótokufu šotókokušidairokugakunen* (朝鮮總督府. 初等國史第六學年), 1941, 154-155.

¹⁶⁸ Čang To-bin (張道斌 1888-1963), historik nacionalistického směru v tehdejší korejské historiografii a odpůrce japonské okupace Koreje. Bojoval za nezávislost a proti japonské okupaci a ve 20. letech, po návratu z Ruska, kde po nějakou dobu studoval a žil, publikoval v časopisech a vydával díla o historii Koreje.

Čangovy „Souhrnné dějiny Čosönu“ (*Čosönjoksa tädžön*, 朝鮮歷史大全, 1928) jsou psány korejsky s bohatým využitím čínských znaků, ještě v klasickém stylu zápisu vertikálně zleva doprava. Téma tonghaků je rozepsáno přes zhruba dvě a půl stránky – celkem 781 slabik a čínských znaků. Text je bez příloh a odkazů na zdroje, původní dokumenty, apod., což je vzhledem k době výtisku očekávatelné.

Události roku 1894 jsou zde nazvány „rebelie skupiny tonghaků“ (*tonghaktangnan*, 東學黨亂), přičemž znak *tang* (黨) v názvu kapitoly je znakem pro skupinu, organizaci, politickou stranu, ale také může označovat území. V tomto kontextu se určitě nejedná o politickou stranu, ale vzhledem k obsahu učebnice z roku 1928 by se mohlo jednat jak o území tonghaků, tak o organizovanou skupinu lidí.

Označení *nan* (亂), tradičně překládáno jako „rebelie“, sebou nese negativní pohled na události. Podle oxfordského slovníku je anglický pojem *rebellion*, tedy rebelie, považován za „akt ozbrojeného odboje proti stávající vládě či stávajícímu vůdci.“¹⁶⁹ Pokud bychom se zamysleli nad pojmem rebelie v jiných historických kontextech, vybaví se nám situace, kdy se určitá, spíše menší skupina, domáhala změn v zavedeném systému a většinou neuspěla nebo nedosáhla všech zásadních požadavků, což často znamenalo násilný akt proti vládě či vůdčí osobě. Tedy klasický případ z historie psané vítězem nad podobnými vzbuřenci, kteří se snaží o svržení svého současného panovníka či vůdce.¹⁷⁰ Podíváme-li se na použití pojmu v kontextu rolnického hnutí tonghaků, jeho význam graduje s rostoucím zájmem o události. Od koloniální doby byli tonghakové vnímáni jako „nepříjemnost“, spadající do společenské vrstvy nazývané *umin* (愚民), tedy „ignorantů“ či „nevzdělaných prost’áčků“, kteří, místo aby dělali něco užitečného, vyvolávají problémy, stejně jako to dělávají děti.¹⁷¹ Tedy proto označení *nan*, které vyvolává představu nepokojů a potíží.

Popis začíná ostrou kritikou soudobé vlády rodiny Min a zkorumpovaných úředníků, kteří tyranizovali prostý lid. Pokračuje velmi stručnou zmínkou o „nové skupině tonghak“, kterou založil a prakticoval v období 1849-1861 člověkem jménem Čchö Če-u, jako protiklad k západnímu křesťanství. Byl ale popraven a jeho následovníci Čchö Si-hjöng a Sön Pjöng-hüi se stáhli, ale i tak „skupina“ brzy měla přes sto tisíc následovníků.

¹⁶⁹ “Rebellion“. *Oxford dictionaries*. <<https://en.oxforddictionaries.com/definition/rebellion>>.

¹⁷⁰ McNAMEE, Gregory. "Of Movements, Rebellions & Revolutions." *VQR Online*. The Virginia Quarterly Review, 3 Oct. 2016. 15 Jan. 2017. <<http://www.vqronline.org/essays-articles/2016/10/movements-rebellions-revolutions>>.

¹⁷¹ SCHMID, Andre. *Korea Between Empires, 1895-1919*. New York: Columbia University Press, 2002, str. 41-42

Události jsou popsány na základě akcí jednotlivých osob, hlavní postavou rebelie je „vůdce místních tonghaků“ Čön Pong-džun (全琫準, 1854-1895), který se postavil do čela pěti tisíců věřících poté, co guvernér města Kobu, Čo Pjöng-gap, nechal zatknout rolníky, kteří si na místním úřadě stěžovali na jeho „plenění soukromého majetku“. Povstalci zajali místní vojenské jednotky a ujali se vlády nad okolním územím. Jejich příkladem následovalo i mnoho měst. Trestali zkorumpované úředníky a bohatým majitelům půdy zabavovali majetek. Nato následuje popis několika neúspěšných pokusů armády o likvidaci vzbouřenců a postup vzbouřeneckých vojsk na sever. Až poté, co vláda poslala na povstalce vojska generála Hong Kje-huna, došlo po několika bojích k dohodě, během které Hong přijal od Čöna reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“, výměnou za to, že se stáhnou zpátky na jih. Kapitola končí slovy: „*Neschopná vláda byla šokována [sílou a úspěchem rebelů], a tak situaci projednala s [čínským rádcem] Yuán Shikäiem¹⁷² a poprosila Čínu o pomoc, což se stalo příčinou vypuknutí čínsko-japonské války, a v závěru také příčinou pádu Čosönu.*“¹⁷³

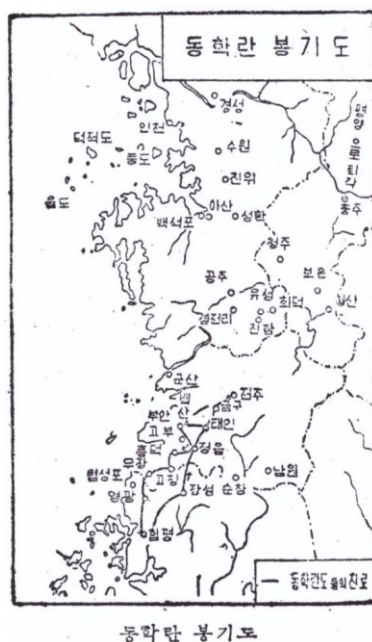
Jak můžeme vidět, v textu není jediná zmínka o japonských obchodnících na poloostrově, nebo o zásahu japonských vojsk proti rebelům, což můžeme být výsledkem cenzury, nebo tuto část autor úmyslně neuváděl, aby se vyhnul problémům. Autor také vůbec nevěnuje pozornost rolníkům a jejich požadavkům, či konkrétním incidentům, které mezi rolníky a úředníky probíhaly. Celá událost se dá spíše vnímat jako akce nábožensko-společenské skupiny tonghaků. Jak je běžné pro pohled koloniální historiografie, všechny tyto události neodvratně směřují k anexi Koreje a nevyhnutelnému „pád Čosönu“ coby důsledku dění.

Učebnice z roku 1957 a 1958 nakladatelství Kjousa¹⁷⁴ jsou prvními pookupačními učebnicemi mého výzkumu, reflektující první státní kurikulum. Obě učebnice jsou psány korejsky s využitím pomocných čínských znaků. Zhruba 605 slabikami jsou události roku 1894 popsány v obou učebnicích na stránce a půl, na rozdíl od Čangovy učebnice jim ale předchází asi stránka o vzniku východního učení v 60. letech 18. století, tedy kolem 500 slabik v případě knihy z roku 1957 a kolem 380 slabik z roku 1958. V učebnici z roku 1957 můžeme najít jednoduchou mapku oblastí, kde postupně došlo k rebeliím (viz obr. 1).

¹⁷² Yuán Shikäi (袁世凱), významný čínský politik. V roce 1885 byl jmenován císařským rezidentem v Söulu, tedy hlavním rádcem pro korejskou vládu. Po návratu do Číny měl vlivnou roli v politice i v abdikaci posledního vládce dynastie Qing, byl prvním prezidentem Čínské republiky (1912-1949) a v posledním roce života se pokusil o obnovu monarchie v podobě Čínského impéria.

¹⁷³ Čang To-bin. 1928, str. 239

¹⁷⁴ Jöksagjojukkuhö. *Kodüngguksa*. Söul: Kjousa, 1957 a Kim Sang-ki. *Kodüngguksa*. Söul: Kjousa, 1958

Obr. 1: Mapa postupu rebelie tonghak v roce 1894 (v učebnici z roku 1957, 1958 a 1964). Hlavní město je na mapě vyznačeno jako Kjöngsöng místo Söul, tedy názvem města z dob japonské okupace. Postup rebelie nepokračuje z Čöndžu dál na sever.¹⁷⁵

Krátká pasáž o východním učení pojednává o jeho založení Čchö Če-uem jako protikladu k západnímu učení – křesťanství, které bylo po dlouhá léta perzekuováno. Podle učebnice z roku 1957 bylo cílem nového učení „zachránit trpící mindžung (lidové masy) pomocí nové náboženské víry a společenské reformy vycházející z nového ideologického hnutí.“¹⁷⁶ Dále pokračuje o tom, jak Čchö sepsal své učení do „spisu o šíření ctnosti“ (*pchodökmun*) a potuloval se třemi jižními provinciemi, kde své učení šířil mezi lidem. V roce 1863 (sic) byl ale popraven za matení lidu a šíření zmatku a do čela učení se postavil Čchö Si-hjöng. Učení bylo zakázáno a jeho následovníci perzekuováni, a tak se rozprchli a odešli do ústraní.

Podobně jako v učebnici z roku 1928, události roku 1894 jsou i v 50. letech nadále nazývány „rebelií tonghaků“, která byla zapříčiněna neschopností vlády. Dále bez dalších detailů popisují, že stát byl v chaosu z mnoha důvodů: neustálé politické převraty, otevření se světu a s ním spojené invaze jiných států na území Koreje, narůstající obecná nespokojenost s vládnoucím rodem Minů i zkorumpovanými úředníky. To vše mělo za následek špatnou správu státu a neustálé zvyšování daní pro prostý utlačovaný lid (*mindžung*).

Učebnice z roku 1957 se hodně soustředí především na popis situace předcházející rebelii a klade důraz na roli východního učení a jeho následovníků v událostech té doby.

¹⁷⁵ Jöksagjojukkuhö. 1957, str. 176

¹⁷⁶ Ibid, str. 163

Samotnému vypuknutí rebelie předcházelo hnutí „za očištění jména zakladatele“ (*kjodžo sinwŏn undong*, 教祖伸冤運動) následovníků východního učení, které ovšem skončilo neúspěchem a ještě více zhoršilo postavení tonghaků z pohledu vlády i společnosti. Poté, co situace v Kobu, kde místní guvernér tyranizoval prostý lid, eskalovala v „rebelii Čön Pong-džuna“, propukla rebelie tonghaků po celé zemi. Rolníci, kteří postavili do svého čela tonghaky, se zbavili místních zkorumpovaných úředníků ve jménu *poguganmin*. Celý rok „odolávali“ vládním vojskům a nakonec byli poraženi vládní armádou, které pomohlo japonské a čínské (sic) vojsko. Učebnice uzavírá kapitolu slovy, že to nebyla pouze rebelie tonghaků, ale povstání celého utlačovaného lidu (*mindžung*) trpícího pod vládnoucí mocí. Poprvé se také setkáváme s pohledem, podle kterého dala rebelie prostor pro uskutečnění reformy *kabo*, a dala také záminku k vypuknutí čínsko-japonské války.

Učebnice z roku 1958 popisuje události ve stejném duchu, byť s o něco kritičtějším tónem vůči neschopnosti vlády, v čemž je více podobná tónu z 20. let. Z obou učebnic vyznívá, že následovníci východního učení byli prostí lidé. Zatímco ale v roce 1957 není zřejmé, jestli patřil Čön k východnímu učení či nikoli, v roce 1958 je Čön popisován jako jeden z vůdců tonghaků. Nezabývá se ale faktem, že to byl buď bohatý obchodník, nebo literát, tedy že následovníky učení nebyli pouze obyčejní lidé. Učebnice z roku 1958 říká, že „[...] Čön se postavil do čela rozrušených *mindžung* a věřících a volajíc po reformě se vzbouřil. [...] okolí následovalo jejich příkladu a celá Čölla se změnila v nebe na zemi tonghaského území.“¹⁷⁷ Vláda nedokázala situaci udržet pod kontrolou a zavolala na pomoc Čínu, což přivedlo i japonské vojsko, a vypukla čínsko-japonská válka. Tonghakové se opět vydali na protest do Söulu a volali po odstranění Japonců z politiky a země a po očištění politické sféry.

Text poprvé uvádí, že příčinou konce tonghaské rebelie byl fakt, že se jednalo o „*chudý nedisciplinovaný dav bez pořádného tréninku a zbraní*.“¹⁷⁸ Způsobila ale velké změny ve vnitřní i vnější politice státu.

Další z vybraných učebnic byla vydaná v roce 1964 nakladatelstvím Kjousa.¹⁷⁹ I přesto, že byla vydána rok po vydání druhého kurikula, nereflektuje ještě žádné změny, naopak je to přesná kopie učebnice z roku 1957. Zato učebnici z roku 1966 nakladatelství Minkjosa, napsanou I Hong-džikem¹⁸⁰ už chápeme jako přechodovou fází mezi učebnicemi prvního a druhého kurikula.

¹⁷⁷ Kim Sang-ki. *Kodŭngguksa*. Söul: Kyousa, 1958, str. 222

¹⁷⁸ Ibid, str. 223

¹⁷⁹ Jöksagjojukkuhö. *Kodŭngguksa*. Söul: Kjousa, 1964

¹⁸⁰ I Hong-džik. *Kodŭng hakkjo sahösänghwalgwa uri nara munhwasa*. Söul: Minkjosa, 1966

V této učebnici již došlo k podstatnému rozšíření tématu na 344 slabik o vzniku východního učení a 990 slabik o „rebelii tonghaků“. Učebnice je nadále psaná za použití pomocných čínských znaků. Text již netvoří jednotný celek jako v předchozích učebnicích, ale kapitola o rebelii je rozdělena do tří podkapitol: „Nepokoje rolníků“, „Nárůst síly východního učení“ a „Rebelie tonghaků“. K textu je přiložena fotografie ze zatčení Čon Pong-džuna (viz obr. 2). Rozšíření tématu skoro o třetinu je způsobeno především rozšířením informací o příčinách nespokojenosti rolníků, o šíření východního učení, ale i o incidentu v Kobu, které vyvolalo rebelii.

Obr. 2: Zajetí Čon Pong-džuna v roce 1895.¹⁸¹

V první části, kromě již dříve zmiňovaného zvyšování daní, častých politických převratů apod., je vyčítáno vládě, že neplánovala nezávislé reformy v době mezinárodní krize, ale spoléhala se na zahraniční pomoc, a tak se udržovala u moci. Poprvé se v učebnicích setkáváme s ostrým protijaponským tónem, v této části kritizující proniknutí zahraničních mocností včele s Japonskem na poloostrov, ohrožující životy rolníků, nerozebírá ale, o jaké ohrožení se jedná konkrétně. Dodává, že lidem tak nezbylo, než hledat vlastní řešení situace.

Část o šíření východního učení po hnutí „za očištění jména zakladatele“ pokračuje o tom, jak se na dvacet tisíc následovníků sešlo ve městě Poŭn v provincii Čchungčchöng a volali po reformování prohnilé politiky. Vláda je sice rozehnala, ale prokázali tím svou sílu.

¹⁸¹ HAN, Čchöl-ho et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Söul: (ču)Miräen, 2014, str. 197

V popisu událostí kolem roku 1894 jsou rolníci vnímáni jako hlavní síla povstání, zatímco tonghakové stojí v čele rebelie a dohlížejí na její průběh. Poprvé nacházíme popis události v Kobu, které přinutily místní rolníky povstat. A to když místní guvernér Čo Pjōng-gap využil místní rolníky na přestavbu vodního reservoáru Mansokpo, a pak od nich násilně vybíral novou daň za vodu z reservoáru. To byl pro rozhořčené místní obyvatelstvo bod zlomu, dosadili do svého čela Čön Pong-džuna a proti guvernérovi povstali. Povstání se šířilo napříč třemi jižními provinciemi, až dobylo i pevnost v Čöndžu. Když rebelové uslyšeli, že se blíží čínská vojska, povolána korejskou vládou na pomoc, stáhli se, a poté, co na poloostrově vypukla čínsko-japonská válka, opět povstali, vydali se do Söulu a volali po odstranění japonského vlivu na poloostrově. Nakonec byli poraženi vládním a japonským vojskem u Kongdžu, protože neměli vojenský výcvik ani zbraně, a Čön Pong-džun byl zadržen a popraven. Povstání bylo tedy poraženo zahraniční intervencí, ale způsobilo prohlášení reforem *kabo* a modernizaci země. Z vnějšku způsobilo japonsko-čínskou válku a přineslo změny do mezinárodního rozložení sil.

Z učebnic reflektujících druhé kurikulum jsem pro svůj výzkum vyčlenila dvě z roku 1968: první napsanou I Hong-džikem a vydanou nakladatelstvím Tongačchulpchansa¹⁸², která je až na terminologii téměř totožná s učebnicí z roku 1966, a druhou napsanou I Pjōng-doem¹⁸³ a vydanou nakladatelstvím Ilčogak¹⁸⁴, a na závěr učebnici z roku 1971 napsanou I Wan-sunem pro nakladatelství Kjohaksa.¹⁸⁵

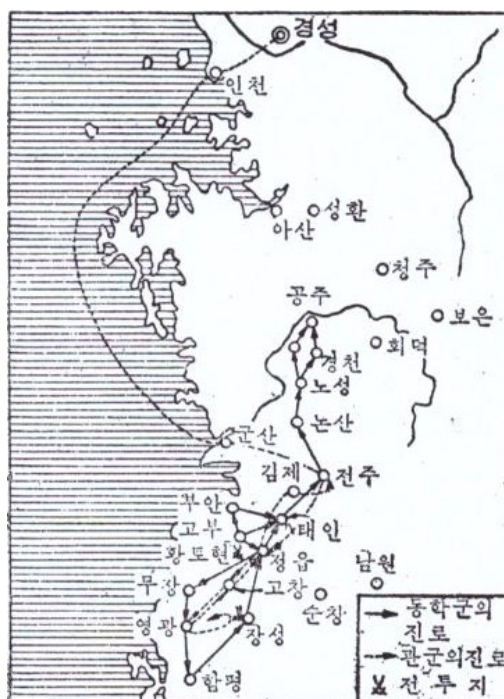
„Revoluce Tonghaků“, jak jsou události nazývány v učebnicích z roku 1968, je popsána podobně jako v roce 1966 s 909 slabikami v učebnici I Hong-džika a se 720 slabikami v učebnici I Pjōng-doa. Oddělená část o východním učení zabírá zhruba 370 slabik v obou učebnicích. I Hong-džikova učebnice se nadále opírá o doplňující čínské znaky, zatímco I Pjōng-doova znaky do textu již nepřidává. Kromě lehce upravené mapky s místy povstání (viz obr. 3) byla do učebnic přidána fotografie Čön Pong-džuna, během jeho zajetí (viz obr. 2).

¹⁸² I Hong-džik. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Tongačchulpchansa, 1968

¹⁸³ I Pjōng-do (李丙燾, 1896- 1989) patřil během okupace mezi hlavní představitele pozitivistické historiografie a členy Společnosti pro kompilaci korejské historie (*Čosenši henšukai*), organizované a financované japonským guvernerstvím. V roce 1934 patřil mezi zakladatele historiografické společnosti *Čindan* (*Čindan hakkö*, 震檀學會), v jejímž čele pak stál. V poválečné Koreji zaujala společnost *Čindan* hlavní místo na poli poválečné korejské historiografie a s ní I Pjōng-do zaujal místo předsedy katedry historie na Söulské národní Univerzitě. Stal se tak autoritativní postavou korejské poválečné historiografie.

¹⁸⁴ I Pjōng-do. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Ilčogak, 1968

¹⁸⁵ I Wan-sun. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Kjohaksa, 1971

Obr. 3: Mapa postupu revoluce tonghak (z učebnice z roku 1968, Ilčogak). V porovnání s obr. 1 na mapu přibýlo vyobrazení posunu z Čondžu směrem ke Kongdžu a je také vyobrazen pohyb vládního vojska z hlavního města do Čondžu a dále na jih. Hlavní město je nadále označeno jako Kjöngsöng.¹⁸⁶

Pojem *hjöngmjöng* (革命), standardně překládaný jako „revoluce“, je ve své anglické podobě definován v oxfordském slovníku jako „násilný převrat vlády nebo sociálního uspořádání ve prospěch nového systému.“¹⁸⁷ Označení událostí roku 1894 revolucí můžeme chápat jako zdůraznění role tonghaků a jejich „revoluce“ za svržení existujícího systému. Nicméně, jak Carl F. Young poukazuje, korejská definice pojmu *hjöngmjöng* zahrnuje také „náhlou změnu v zavedených zvycích, systémech, rituálech či kultuře.“¹⁸⁸ Takto bychom mohli chápat označení revoluce tonghaků jako uznání důležitosti změn, kterých „revoluce“ dosáhla v korejské společnosti, což bylo důležitým tématem ke konci 60. let, kdy se začal klást důraz na historii z pohledu obyčejných lidí.

V učebnicích z roku 1968 opět následovníci tonghaků revoluci tvarují a dodávají jí strategii, rolníci mají neméně důležitý význam coby hlavní síla revoluce. Nadále lze z učebnic vyčíst protijaponský tón, při popisech neúnosné situace, která pro lid vznikla poté, co „cizí

¹⁸⁶ I Pjöng-do. 1968, str. 206

¹⁸⁷ “Revolution“. *Oxford dictionaries*.

<<https://en.oxforddictionaries.com/definition/revolution>>.

¹⁸⁸ YOUNG, 2014, str. 27.

mocnosti, především Japonsko, pronikly do života obyčejných lidí a činily jej stále více neúnosným.“¹⁸⁹

Spojení sil tonghaků a utlačovaných rolníků je v učebnici I Pjōng-doa popsáno zhruba následovně. Po smrti vůdce Čchö Če-ua východní učení, které bylo náboženstvím vrstvy rolníků, stagnovalo. Opět bylo oživeno poté, co do jeho středu vstoupil Čchö Si-hjōng. Následovníci učení, neoprávněně utlačovaní po odsouzení jejich nevinného vůdce k smrti, se po neúspěšném hnutí „za očištění jména zakladatele“ spojili s nespokojenými rolníky a společně „zahájili revoluci“. Vzдорovali vládnímu a úřednickému útlaku lidu a revoluce měla pomoci reformy systému a svrhnutí zkažené vlády zachránit prostý lid, který upadl do bídy. Také měla být národním (*mindžokčögin*) odbojem proti zahraničním mocnostem.

Z posledního můžeme vyčíst vliv narůstajícího nacionalismu 60. let, který se snažil stmelit národní povědomí, a pravděpodobně i dokázat, vzhledem k neklidu na poloostrově, že i prostí lidé na konci 19. století měli silné národní uvědomění a byli ochotni za ně bojovat.

Oproti I Hong-džikově učebnici I Pjōng-do vyobrazuje Ččon Pong-džuna jako vůdce tonghaků oblasti Kobu. A na závěr shrnuje, že zprvu byla revoluce ohromující svou silou a přesvědčením, avšak selhala z důvodu absence vůdce, který by byl hoden stát v jejím čele, byli dezorganizovaní a bez plánu. Stejně jako v několika předchozích učebnicích i tato hodnotí, že revoluce měla značný vliv, z mezinárodního hlediska „zažehla jiskru“ čínsko-japonské války a z hlediska domácí politiky odstartovala uskutečnění modernizačních reforem *kabo*.

Učebnice z roku 1971 přináší více změn, reflektujících pravděpodobně výzkum, který byl prováděn na základě osnovy druhého kurikula, sílící antikomunismus i hnutí *mindžung*, počínaje názvem příslušné kapitoly „Revoluční hnutí tonghaků“. Celkem 268 slabikami je popsáno založení východního učení a 703 slabikami je popsáno revoluční hnutí. Byť došlo ke zkrácení textu, je výrazně faktografičtější a detailnější v popisu událostí, což může být způsobeno i úplným vynecháním čínských znaků. Také více odkazuje na dobové spisy tonghaků jako například „Píseň o dračím jezírku“ či „Velký zákon východního učení“. K textu je přiložena pouze mapa (viz obr. 1) a tabulka, která poukazuje na nepokoje v různých oblastech od roku 1885 do roku 1893 (viz obr. 4).

¹⁸⁹ I Hong-džik. 1968, str. 211

1885—1893 년의 전국 민요	
1885	토산 · 여주 · 원주
1888	고산 · 북청 · 영흥
1889	길주 · 정선 · 광양 · 수원
1890	함창
1891	고성 · 평산
1892	함흥 · 덕원 · 낭천 · 예천 · 회령 · 강계
1893	함흥 · 인천 · 황간 · 청풍 · 개성 · 철도 · 재령 · 중화 · 황주

Obr. 4: Tabulka s přehledem míst rolnických nepokojů od roku 1885 do roku 1893 (učebnice z roku 1971).¹⁹⁰

Označení *undong* (運動), klasicky překládané jako hnutí, je v oxfordském slovníku popsáno jako „skupina lidí spolupracujících za účelem splnění jejich společných politických, sociálních či uměleckých idejí.“¹⁹¹ Pokud bychom srovnávali hnutí, revoluci a rebelii z pohledu násilí, velikosti a docílených změn, hnutí by bylo vždy v přesném protikladu s rebelií, vzhledem k minimálnímu násilí, velkému počtu přívrženců a častějšímu dosažení cíle.

Hnutí je tedy tvořeno skupinou lidí sdílejících stejné myšlenky a cíle, často ve velkém měřítku. Spojení politicky utlačovaných následovníků východního učení a rolníků potýkajících se s ekonomickým vykořisťováním ve hnutí naznačuje sdílené vědomí o chybách vlády a nutnosti na situaci reagovat. Hnutí může být také revoluční, jak můžeme vidět v učebnicích ze 70. let. Podle Charlese Tillyho, revoluční hnutí je „sociální hnutí prosazující jediné konkurenční nároky na ovládnutí státu nebo jeho části.“¹⁹²

Označení „revoluční hnutí“ nadále zohledňuje hromadnou nespokojenost vedoucí k lidovému povstání, které volalo po změně ve vládě a v sociální situaci, ale jeho členové nejsou revolucionáři. Pravděpodobně kvůli další antikomunistické vlně ve společnosti a ve vládním programu se v centru událostí opět ocitá východní učení a jeho následovníci. I když jsou to rolníci, kdo dávají hnutí politický aspekt a sílu, v závěru jsou povstání ve všech provinciích, i když tak na první pohled nevypadají, všechny spojené s tonghaky.

K popisu událostí, podobnému jako v učebnicích ze 60. let, přibyl navíc popis druhého povstání v Kobu. Povstání bylo směřováno na nového dočasného guvernéra I Jong-tchäa

¹⁹⁰ I Wan-sun. 1971, str. 189

¹⁹¹ „Movement“. *Oxford dictionaries*.

<<https://en.oxforddictionaries.com/definition/movement>>.

¹⁹² TILLY, Charles. *European Revolutions, 1492-1992*. Oxford: Blackwell. 1995, str. 10

v závislosti na jeho stíhání aktérů prvního povstání. Text se také poprvé zmiňuje o oběžníku, kterým byli tonghakové svoláváni ke schůzkám či k akci.

Další změny můžeme najít v následujícím odstavci:

„U příležitosti revoluce tonghaků se mobilizovala čínská armáda, a když přišla [korejské] vládě na pomoc, tonghaská armáda se dočasně rozpustila pod podmínkou, že [bude realizován] reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“ a vytvoří se na mnoha místech autonomní reformní orgány, za účelem založení misionářské práce a udržení kongregace, a dále vyčkávala na příležitost znovu povstat.“¹⁹³

Výše zmíněné autonomní reformní orgány, čili *čipkangso* (執綱所), se objevují poprvé a jsou popisovány jako autonomní orgány pro věřící východního učení, nikoli, jak uvidíme později, jako administrativní samosprávné jednotky. Také reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“ se objevuje poprvé od učebnice z roku 1928.

Podle této učebnice z roku 1971 se v prvním „březnovém“ povstání (podle nového názvosloví) sjednotili trpící rolníci a následovníci východního učení, zatímco v druhém „zářijovém“ povstání se události rozrostly do protijaponského hnutí lidu (*mindžok*). Jako příčinu selhání vidí nedostatečné vedení, které by pozvedlo rolníky, a také fakt, že „*mezinárodní situace nebyla tonghakům příliš nakloněna.*“¹⁹⁴ Jak stálo i v předchozí učebnici, i když bylo hnutí potlačeno, jeho historický význam byl veliký. Vytvořilo prostor pro reformy *kabo* a způsobilo čínsko-japonskou válku, která přinesla velké změny na Dálném východě.

Jak jsme v této kapitole mohli vidět, korejské vzdělávání se poměrně dlouhou dobu dostávalo z okovů koloniálního pohledu. Události roku 1894 jsou nejprve viděny buď jako nepřijemnost, rebelie, způsobující mezinárodní konflikt odehrávající se přímo na poloostrově a vedoucí ke zkáze Čosönu, postupně se pohled přesouvá k vnímání a interpretaci tonghak jako náboženského uskupení, jež je také hlavním aktérem událostí. V tom můžeme nejprve vidět i snahu o nestranný pohled na konfliktní téma počátku vlivu Japonska na poloostrově, to se ale v 60. letech mění. Se snahou o vzbuzení nacionalismu a lásky k vlasti Pak Čöng-hüiho režimu vidíme, že rok 1894 měl vyobrazit první nacionalistický „boj“ proti vlivu jiných států na Korejském poloostrově, a i když je větší důraz kladen na činy prostých lidí, můžeme zde pozorovat i určitou opatrnost ve vyzdvihování moci a síly rolníků, tedy narativu, který můžeme

¹⁹³ I Wan-sun. 1971, str. 191

¹⁹⁴ Ibid

najít v severokorejské (a socialistické) propagandě, v této době ještě velmi ovlivněné marxismem-leninismem.

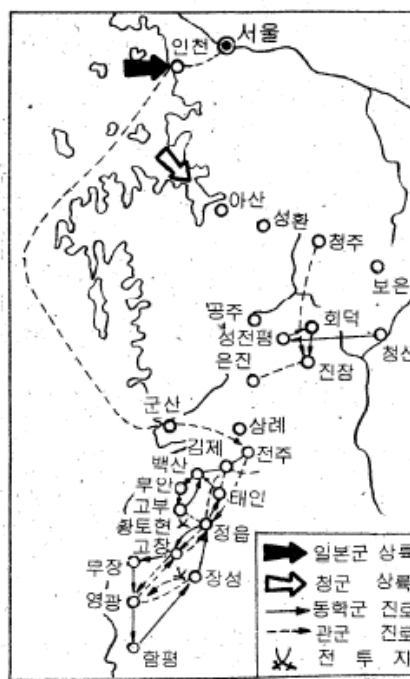
2.2.2 Období státem navržených učebnic (1973-1996)

Změnou systému vydávání učebnic historie v roce 1973 zasáhl Pak Čöng-hüi do utváření vlasteneckého pohledu již od útlého věku. Některé stopy jeho zásahu můžeme sledovat v malé míře už v učebnici z roku 1971, od roku 1973 nebyla ale jiná varianta a jak výzkum, tak obsah učebnic se nadále vyvíjel v souladu se státní kontrolou.

Vzhledem k tomu, že všechny historické knihy, tedy i dějepisné učebnice nyní utvářel Institut pro kompilaci národní historie (*Kuksa pchjönčchan üwönhö*, 國史編纂委員會) a byla tak vždy několik let dostupná jediná varianta, pro období třetího až šestého kurikula (1973-1996) jsem pro práci vybrala pouze dvě učebnice, a to z roku 1979 a 1982.¹⁹⁵ Takto jsem byla schopna zachytit období plně reflektující Pak Čöng-hüiho vládu a období reflektující změny po jeho smrti.

Učebnice z roku 1979 pojednává o tématu východního učení v jedné podkapitole o 549 slabikách a o „rolnickém revolučním hnutí tonghaků“ v jedné ucelené podkapitole o 1166 slabikách. V popisu jsou použity pomocné čínské znaky, avšak ve velmi omezeném množství. Text o revolučním hnutí je doplněn mapou střetů a postupu povstání (viz obr. 5), ve které je navíc oproti předchozí verzi doplněn i konflikt v provincii jižní Čchungčchöng.

¹⁹⁵ Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodüng hakkjo kuksa*. Söul: Tähangjogwasö čusikhösa, 1979 a Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodüng hakkjo kuksa (ha)*. Söul: Tähangjogwasö čusikhösa, 1982

동학 농민군의 봉기

Obr. 5: Mapa postupu rolnického vojska tonghaků v roce 1894 (v učebnici z roku 1979). Poprvé se objevuje označení hlavního města, Söul. Kromě přidaných šipek rozlišujících posun japonských a čínských vojsk, je mapa velmi podobná předchozí (viz obr. 3), pouze jsou trochu odlišně vyobrazeny přesuny v oblasti jižní Čchungčchön.¹⁹⁶

Jak můžeme vidět už podle počtu slabik, podkapitola popisující vznik a rozšíření východního učení je výrazně obsáhlejší než v předchozích materiálech. Příčiny vzniku východního učení jsou popsány takto: „Většina lidových mas, trpící pod mocenskou politikou, opakovaně zažila selhání jednoho špatně proplánovaného povstání za druhým, a tak se postupně [mezi lidmi] vytvořil požadavek na nové náboženství určené pro lidové masy. A tím bylo východní učení.“¹⁹⁷

Poprvé je zmíněn původ Čchö Če-ua, potomka z rodiny zchudlých *jangbanů* bez úřadu (*hjangban*). Základní spisy učení, „Píseň o dračím jezírku“ a „Velký zákon východního učení“, byly formulovány hlavními vůdci Čchö Če-uem a jeho následníkem Čchö Si-hjōngem. Východní učení je popsáno jako národní (*mindžokčögin*) a „lidová“ (*mindžungdžogin*) víra založená na prvcích původních náboženství, absorbující do sebe prvky konfucianismu, buddhismu, taoismu i křesťanství. Poprvé se učebnice zmiňuje o učení i jako o filosofii, která má blízko k teorii o dominanci *ki* (*čugirōn*, 主氣論). Z náboženství ho kvůli použití talismanů

¹⁹⁶ Kuksappchjōnčchan üwōnhö. 1979, str. 237

¹⁹⁷ Ibid, str. 217

a zařikání přirovnává nejbližší k šamanismu¹⁹⁸ a taoismu. Z hlediska sociální myšlenky tonghak zastává představu, že nebesa prostupují všemi lidmi (*innächchön*, „člověk a nebesa jsou jedno,“人乃天). Zároveň je jeho cílem „*rovnost a humanita*“. Učení v sobě také nese „*myšlenku revoluce odmítající stát Čosömu, který již opustilo štěstí,*“¹⁹⁹ a s tím i myšlenku *poguganmin*, zaměřující se na zabránění pronikání Japonska a západních zemí na poloostrov. Síla učení rostla každým dnem, až byla nakonec vládou potlačena a Čchö Če-u a jeho následovníci odsouzeni k smrti za matení lidu a narušování světa.²⁰⁰

Název kapitoly „Rolnické revoluční hnutí tonghaků“ zřetelně napovídá o větším důrazu na úlohu rolníků v hnutí. První podkapitola nazvaná „Invaze světových mocností“ popisuje události otevírání Koreje už od 60. let 19. století a jejich dopad na prostý lid. Popis utrpení prostého lidu pod špatnou vládou je tedy umístěn už do této části a nalezneme ho méně v popisu o revolučním hnutí.²⁰¹

Následovníci východního učení nejsou již popisováni pouze jako prostí lidé, ale nyní i jako potomci *čanbanů* (tedy *jangbanů*, kteří nedosáhli po několik generací na post úředníků). Učení se rozšířilo po třech jižních provinciích, a za účelem zastavit útlak svých následovníků, zahájilo hnutí kolektivního protestu nazývané hnutí „za očištění jména zakladatele“. I když toto hnutí selhalo a vláda jej rozehnala, jeho síla stačila ke „zneklidnění *mindžung*“ v jižních provinciích.

Jako počátek revolučního hnutí je označeno povstání rolníků v Kobu a je popsáno jako „*historicky největší rolnická revoluce v našich [korejských] dějinách s charakterem rolnické války,*“ zároveň ho vidí i jako „*hnutí mindžok, vyvolané agresí zahraničních mocností.*“²⁰² Prezentovalo se jako národní (*mindžokčögin*) hnutí, které odmítá upadající tradiční konfuciánskou společnost a chce vyhnat cizí agresory. Podle této učebnice, měl být místní vůdce tonghaků Čön Pong-džun postaven do čela dění několika deseti tisícovým vojskem rolníků (nikoli se do jeho čela postavit sám), kteří následovali východní učení. Povstání se rozmohlo nejen v Kobu, ale i ve vedlejších městech, kde se pod hlavními slogany „odstranění násilí a pomoc lidu“ (*čepchokkumin*), „v zájmu státu a blaha lidu“ (*poguganmin*) i „vyhnání Japonců a cizinců ze západu“ (*čchögwäjangi*) rozšířilo v „revoluční odboj“.

¹⁹⁸ Zajímavé je použití přepisu anglického *shamanism*, do korejštiny *šjaamönidžum*, místo korejského pojmu *singjo* či *mugjo*.

¹⁹⁹ Kuksappchjönčchan üwönhö. 1979, str. 218

²⁰⁰ Ibid, str. 217-218

²⁰¹ Část o „invazi světových mocností“ jsem nezahrnula do součtu slabik, i když je pod kapitolou o rolnickém revolučním hnutí tonghaků. Spíše se jen jedná o sloučení dvou kapitol do jedné, což můžeme vnímat, jako rozšířený popis příčin utrpení prostých lidí.

²⁰² Kuksappchjönčchan üwönhö. 1979, str. 236

I přes nedostatečné vyzbrojení mohlo hnutí ukázat velkou sílu díky spojení rolnického uvědomění odboje (*čöhang üisik*) a náboženské organizace následovníků východního učení. V momentě, kdy rolnické vojsko obsadilo pevnost v Čöndžu, přivedla vláda na poloostrov čínské vojsko. Kvůli tomu se zmobilizovalo i japonské vojsko a hnutí se změnilo v mezinárodní konflikt. Tehdy rolnické vojsko tonghaků raději uzavřelo s vládou kompromis, kdy vláda přijala reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“, rolnické vojsko se stáhlo a čekalo na další příležitost.

Čipkangso jsou na rozdíl od učebnice z roku 1971 popsány jako jednotky založené v provincii Čölla za účelem dohledu nad veřejným pořádkem i financemi provincie a nemají již nic společného s náboženstvím.

V září 1894 rolnické vojsko znovu povstalo „v zájmu záchrany země“ proti vzniku projaponské vlády i proti čínsko-japonskému konfliktu na poloostrově.

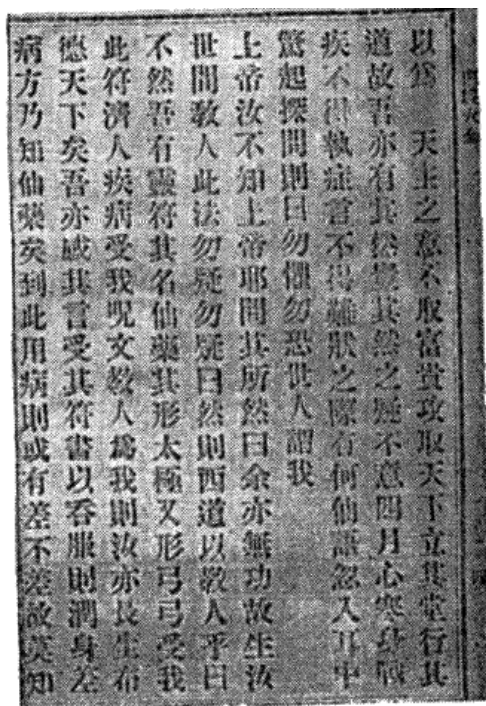
Konec povstání není popsán pouze porážkou rolnické armády vládním a japonským vojskem a popravou Čön Pong-džuna, ale pokračuje o tom, jak japonské vojsko „vyhledávalo rolnické vojsko tonghaků v provinciích Čölla i Čchungčchön a bez milosti je vraždilo. Mezitím protijaponský boj za záchranu země rolnického vojska tonghaků se rozšířil po všech jižních provinciích až po *Kjönggi, Hwanghä, Kangwön, Pchjongan*, a vytrvale odolával, až byl úplně potlačen a rolnická revoluce tonghaků selhala.“²⁰³

I když to bylo hnutí, které „přivedlo japonské vojsko na poloostrov“, učebnice zdůrazňuje, že Japonsko již mělo v úmyslu získat v Koreji vliv a hnutí využilo pouze jako záminku. Stejně jako v předchozích učebnicích, jeho důsledkem bylo vypuknutí čínsko-japonské války, utvoření příležitosti pro uskutečnění reformu *kabo*, ale především „vytvořilo příležitost pro pokročení do nové moderní společnosti.“²⁰⁴

Hlavní rozdíl mezi učebnicí z roku 1979 a 1982 je v pohledu na úlohu tonghaků a rolníků v událostech roku 1894. Učebnice z roku 1982 pojednává 656 slabikami o vzniku východního učení téměř totožně jako v roce 1979, pouze byla bez většího vysvětlení přidána ukázka z „Velkého zákona východního učení“ (viz obr. 6). V kapitole „Tonghaské hnutí“ pak popisuje ve dvou podkapitolách celkem o 1308 slabikách zaprvé „Rozšíření následovníků východního učení“ a zadruhé „Tonghaské hnutí“, přičemž oběma podkapitolám předchází další dvě, „Konflikt mocností“, zaměřená na invaze zahraničních států a otevírání Koreje světu, a „Ekonomické proniknutí Japonska“, popisující příchod japonských obchodníků a problémy s ním spojené.

²⁰³ Ibid, str. 238

²⁰⁴ Ibid

Obr. 6: Ukázka z „Velkého zákoníku východního učení“ s poznámkou, že se jedná o: „hlavní text východního učení Čchö Če-ua, které zkompileoval a vydal Čchö Si-hjöng.“²⁰⁵ (Z učebnice z roku 1982.)²⁰⁶

Už z názvu „Tonghaské hnutí“ můžeme vidět odklon od důležitosti rolníků v událostech. V obsahu můžeme sledovat změny oproti učebnici z roku 1979 hned v několika bodech. Zaprvé už v popisu rozšíření východního učení se dočteme, že nabylo „*uvědomění odboje proti západním mocnostem a Japonsku a odmítání tradiční autority jangbanské společnosti.*“²⁰⁷ Dále po selhání hnutí „za očištění jména zakladatele“ popisuje, že čtyřicet následovníků východního učení se vydalo do Söulu a v paláci předložilo petici „za očištění jména zakladatele“, avšak svého cíle nedosáhlo.

Další rozdílný pohled můžeme najít ohledně vypuknutí hnutí v roce 1894, kdy se tonghaské „hnutí“ vyvinulo z povstání proti tyranii Čo Pjöng-gapa v Kobu, zevnitř odmítalo tradiční konfuciánskou společnost a požadovalo reformní politiku, z vnější pak chtělo odstranit následky invaze cizích států. Samo povstání rolníků se nedokázalo oprostít od neúspěšného scénáře předchozích povstání i proto, že jejich názor vláda ignorovala. Na to ve velkém rozsahu odpovědělo vojsko tonghaků, které povstalo spolu s velkým počtem rolníků. Jejich silou se povstání rozšířilo i do okolních regionů. Oproti předchozím rolnickým povstáním se hnutí tonghak lišilo hlásáním myšlenek *čepchokkumin* a *poguganmin*, ale i *čögwäjangi*.

²⁰⁵ 1982, str. 55

²⁰⁶ Ibid, str. 69

²⁰⁷ Ibid, str. 80

Intervence zahraničních vojsk poté, co tonghaské vojsko obsadilo pevnost v Čöndžu, je popsána následovně: „[...] vojska Číny a Japonska, čekající na příležitost zasáhnout v Čosönu, vyplula do zálivu Asan a do Inčchönu a [tonghaské hnutí se] rozrostlo na mezinárodní problém.“²⁰⁸ Následná dohoda tonghaků a vlády o přijetí reformního „návrhu o nápravu zkaženosti“ a stažení vojsk pokračuje jako v předchozí učebnici, text je pouze doplněn o celé znění reformního návrhu. Útvary *čipkangso*, vytvořené po celé Čölle, jsou popsány jako orgány pro civilní správu, regulující veřejný pořádek a administrativu provincie, a právě tyto orgány realizují a dohlížejí nad dvanácti body reformního návrhu, které zní:

1. *Smýt zášť mezi tonghaky a vládou a spolupracovat na politických záležitostech.*
2. *Prošetřit okolnosti zločinů zkorumpovaných úředníků a přísně je potrestat.*
3. *Přísně potrestat tyranské majetné osoby.*
4. *Potrestat konfuciány a jangbany, kteří jednají nečestně.*
5. *Spálit všechny registry otroků.*
6. *Napravit diskriminaci lidí nízkého [nečistého] původu a odstranit pokrývku hlavy, kterou nosí.*
7. *Povolit mladým vdovám se znovu provdat.*
8. *Zakázat všechny nadbytečné daně.*
9. *Ohledně jmenování do úřadu přerušit diskriminaci společenských vrstev a dosazovat talentované.*
10. *Přísně potrestat ty, co spolupracují s Japonci.*
11. *Zrušit dosavadní dluhy vládním složkám i soukromým osobám.*
12. *Spravedlivě rozdělit úrodnou půdu.*²⁰⁹

Důsledky hnutí jsou pak popsány totožně s předchozí učebnicí z roku 1979.

Zatímco se učebnice ze 70. let rozšířila o detailnější informace o východním učení a událostech roku 1894, dodala povstání/hnutí mnohem vyšší stupeň národního uvědomění a touhu po revoluci. Už samo učení v 60. letech 18. století nese „*myšlenku revoluce*“ a „*poguganmin*.“ To se ještě více graduje v učebnici z roku 1982, v níž je lid uvědomělejší povinnosti ochraňovat slabší a klade si velké cíle, které učebnice poprvé všechny vyjmenovává ve dvanácti bodech. Na druhou stranu učebnice z 80. let nepřiznává tolik váhy roli rolníků v událostech. Stále je považuje za hlavní sílu, ale veškerou organizaci a myšlenky přisuzuje tonghakům, jejichž náboženství je na rozdíl od učebnice z roku 1966 vírou nejen prostých lidí,

²⁰⁸ Ibid, str. 82

²⁰⁹ Ibid

ale i *čanbanů*. Také sílí protijaponský akcent, zvláště v částech popisujících úmysl Japonska posílit moc na poloostrově, ale i v popisu dozvuků povstání, kdy japonské vojsko pátralo po rozprchlých povstalcích a „*nemilosrdně je vraždilo*“.

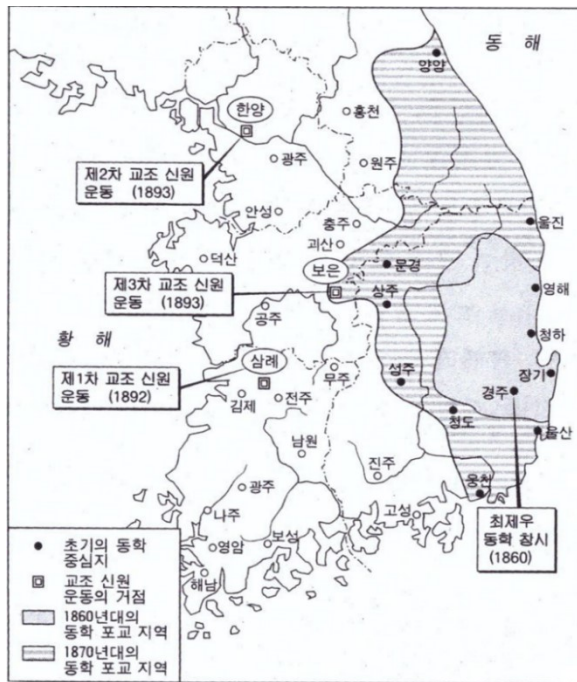
2.2.3 Obnovení státem schvalovaného systému učebnic (1997-2014)

Po obnovení systému státem schvalovaných učebnic v roce 1997 se otevřely nejen obsahové možnosti v tvorbě výukových materiálů. V selektovaných učebnicích z let 1999-2014 narazíme na různá formátování, většinou bohatě doplněná o mapy, fotografie, citace zdrojů a původních dokumentů. Společný pro všechny tyto učebnice je název kapitoly „*Rolnické hnutí tonghaků*“, který se určil s novým názvoslovím pro dějiny během šestého kurikula (1992-1996).²¹⁰ Tento název se dodnes používá nejčastěji, přiznávající zásluhy na vývoji událostí jak rolníkům, tak následovníkům východního učení. Byť dnes se i v jihokorejském diskurzu můžeme setkat s označením „*rolnická válka*“, nedostalo se zatím do učebnic.

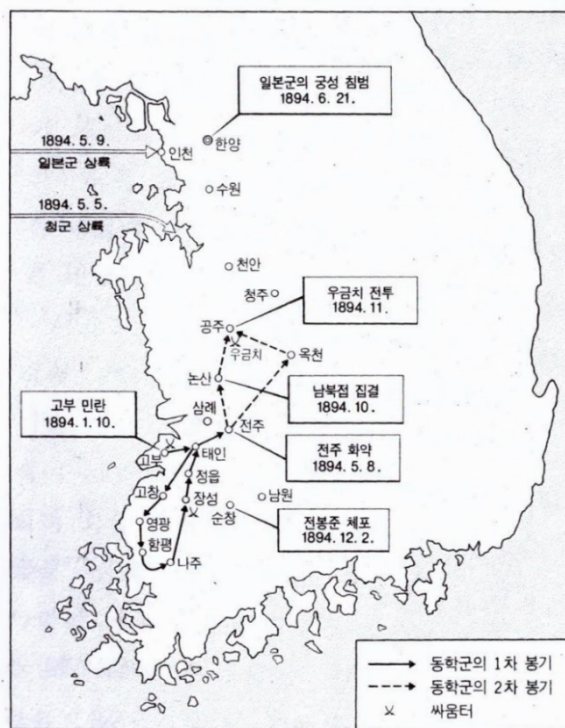
V první učebnici z roku 1999, sepsané stále publikujícím Institutem pro kompilaci národní historie²¹¹, najdeme výklad o vzniku východního učení ve stejné podkapitole spolu s vývojem křesťanství, celkem o 751 slabikách, z čehož 434 slabik je věnováno východnímu učení. Obsah kapitoly „*Vývoj rolnického hnutí tonghaků*“, celkem o 1691 slabikách, je rozdělen na tři podkapitoly- „*Nepokoje vrstvy rolníků*“, „*Povstání rolnické armády tonghaků*“ a „*Charakter rolnického hnutí tonghaků*“. Text je příležitostně proložen pomocnými čínskými znaky a jsou k němu přidány dvě mapy. První v podkapitole o rolnických nepokojích, vyznačující rozšíření východního učení od 60. let do rozšíření hnutí „*za očištění jména zakladatele*“ v roce 1893 (viz obr. 7). Druhá mapa je v následující podkapitole o povstání a označuje, podobně jako v několika přechozích učebnicích, rozšíření rolnického hnutí tonghaků (viz obr. 8).

²¹⁰ Jöksagjojukjōnguso. 2015, str. 221

²¹¹ Kuksappchjōnčchan üwōnhö. *Kodūng hakkjo kuksa* (ha). Sōul: Tāhangjogwasō čusikhōsa, 1999

Obr. 7: Rozšíření východního učení 1860-1883 (z učebnice z roku 1999).²¹²

동학 농민 운동의 전개

Obr. 8: Rozšíření hnutí v roce 1894 (z učebnice z roku 1999). Označení hlavního města se vrací k původnímu dobovému názvu Hanjang. Postup hnutí je rozdělen na první povstání - rozšiřující se z Kobu na jih a na sever k Čöndžu, a druhé povstání - od Čöndžu na sever do

²¹² Ibid, str. 84

Kongdžu. Nezaznamenává posun vládních či cizích vojsk, pouze naznačuje, kde se japonské a čínské vojsko vylodilo.²¹³

Popis vzniku východního učení je poměrně krátký a umírněný. Podle této učebnice jej „založil Čchö Če-u, pocházející z padlé jangbanské rodiny, za účelem vyřešení urgentního problému rolníků, vycházejícího z narůstajícího povědomí o nekonzistenci vládního systému a blížící se krize [v podobě] západních mocností.“²¹⁴ Jak můžeme vidět, zmiňuje pouze západní mocnosti, nikoli Japonsko.

Dále popisuje hlavní myšlenky východního učení podobně jako v učebnicích předchozího období založené na myšlence *innäcchön* a společenské rovnosti. I zde dodává, že nezůstalo jen u duchovna, ale „návrhem [teorie] stvoření Pozdních nebes (*hučchönkäbjök*) odmítali dynastii, kterou opustilo štěstí, a navrhnutím [myšlenky] v zájmu státu a blaha lidu (*poguganmin*) varovali před infiltrací západních států a Japonska.“²¹⁵ V tom je hnutí milenistické – tvrdí, že současná vláda už vyčerpala své štěstí a tím pádem se blíží ke konci a že přichází vláda Pozdních nebes, kdy bude založen nový stát (většinou je to na jihu), který dostane mandát.

V první části o rolnickém hnutí *tonghaků* učebnice popisuje zhoršující se politickou, ekonomickou i vojenskou rivalitu okolních zemí o vliv v Čosönu, kromě Číny a Japonska vyzdvihuje i Rusko a Anglii. Přístup vlády komentuje slovy: „...vláda se vzdala ze zvyku, podvolila se kompromisům a sama nic nevyřešila.“²¹⁶ Kvůli kompenzacím za mezinárodní konflikt po otevření země a kvůli výdajům spojeným „s přijímáním jiných kultur“ se stát ještě více zadlužil. Tím trpěla především rolnická třída, nejvíce kvůli japonským obchodníkům. Ti, nejprve i s čínskými obchodníky, skupovali anglické zboží a na poloostrově ho prodávali za vysoké ceny, postupně pak zboží měnili za japonské produkty a měli z nich velký zisk. Zároveň třicet procent rýže šlo na export do Japonska. Japonští obchodníci, chráněni japonskou vládou, navíc využívali ubohých poměrů korejských rolníků, skupovali rýži ve velkém před sklizní nebo nabízeli půjčky s vysokým úrokem.

Tím se ekonomická situace rolníků hroutila a zároveň se zvyšovala nepřátelskost vůči Japoncům. Za těchto podmínek se „rychle zvyšovalo povědomí rolníků a vzdělanců z rolnické třídy o politice a společnosti a objevil se i požadavek na společenskou změnu.“²¹⁷ Požadavky rolníků se podobaly požadavkům následovníků východního učení, a tak byly tyto dvě skupiny

²¹³ Ibid, str. 86

²¹⁴ Ibid, str. 43

²¹⁵ Ibid

²¹⁶ Ibid, str. 84

²¹⁷ Ibid

schopny spojit síly a oprostít se od tradičního hnutí, namísto toho na sebe vzaly podobu „systematizované rolnické války“.

Už hnutí „za očistění jména zakladatele“ v podkapitole „Povstání rolnické armády tonghaků“ se neslo v náboženském duchu ze strany tonghaků a v politickém duchu ze strany rolníků, společně žádající vyhnání Japonska a západních států a odstranění zkorumpovaných úředníků. Jejich následné povstání je v této učebnici rozděleno do čtyř fází.

První fáze, povstání v Kobu, je popsána poměrně krátce, není zřejmé, jestli byl vůdce povstání Čön Pong-džun následovníkem východního učení, a je uvedeno, že vedl armádu asi tisíce rolníků, nikoli desetitisíce, jak bylo uvedeno v některých dřívějších učebnicích. Povstání bylo směřováno proti guvernérovi Čo Pjöng-gapovi. Po obsazení úřadu a potrestání úředníků rozdělilo vojsko rýži rolníkům a asi po deseti dnech se všichni rozešli.

Druhá, vrcholná fáze hnutí byla obdobím pod praporem *poguanmin* a *čepchokkumin*, obdobím úspěchů tonghasko-rolnické armády proti vládní armádě a rozšíření hnutí do okolních oblastí, až po obsazení pevnosti v Čöndžu.

Ve třetím období po uzavření dohody tonghasko-rolnické armády s vládou, byly po provincii Čölla zakládány *čipkangso*, které realizovaly dvanáctibodový reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“. Všech dvanáct bodů je k textu přiloženo v tabulce, odkazující na zdroj *Tonghaksa* od autora O Čijönga.

Před uzavřením příměří stihla vláda povolát čínskou armádu. Po jejím příplutí na poloostrov se mobilizovalo i japonské vojsko na základě Tianjinské dohody mezi Japonskem a Čínou, jak se dovídáme z učebnic poprvé.

Čtvrtá a poslední fáze, je obdobím dalšího velkého povstání tonghasko-rolnické armády, poté, co Japonsko využilo vypuknutí čínsko-japonské války na poloostrově a zvýšilo svůj vliv na domácí politiku Čosönu. Toto povstání skončilo zuřivou bitvou u Ugümčchi, kde bylo povstalecké vojsko poraženo japonskou armádou, vybavenou moderními zbraněmi, Čön Pong-džun a další vůdci byli zadrženi a následně popraveni.

V poslední podkapitole věnované charakteru a důsledkům hnutí, se setkáváme s novou terminologií, upravující pohled na dobový společenský systém. Hnutí mělo být alternativou k systému vládnoucí feudální vrstvy (*pongöndžök čibä čedže*) a mělo charakter protifeudálního a proticizineckého (doslova protiagresorského) národního hnutí (*panpongöndžök pančimnjak mindžok undong*). Kromě toho požadovalo reformy zahrnující zničení registrů otroků a spravedlivé rozdělení půdy. Jako příčinu selhání hnutí vidí učebnice útlak ze strany tehdejší vlády a japonského agresora ve stejnou chvíli. Z protifeudální stránky mělo hnutí jistý vliv na reformy *kabo* a urychlilo pád tradiční společnosti. Nebylo ale schopno přijít s plánem na

vytvoření nové moderní společnosti a nebylo dostatečně silné pro zastavení invaze japonského vojska s moderními zbraněmi. Zbytek armády se přidal k hnutí „armád spravedlnosti“ (*ũibjõng undong*).

Jak můžeme vidět, text je oproti všem předchozím napsán velmi podrobně, odděluje jednotlivé fáze hnutí, role a aktivity náboženského hnutí a rolnických nepokojů, jmenuje místo poslední bitvy, mezinárodní smlouvu mezi Čínou a Japonskem, cituje zdroj dvanáctibodového reformního návrhu a především je psán umírněně, zvláště ohledně zapojení Japonska.

V podobném duchu je napsaná i učebnice z roku 2002 (nakladatelství Miräen)²¹⁸, která se graficky už mnohem více podobá současným učebnicím, zároveň je obsahově seřazena velmi specificky. Kapitola je rozdělena do dvou celků, první klade otázku „*Co bylo důvodem pro vznik rolnického hnutí tonghaků?*“ a druhý „*Jaký vliv mělo rolnické hnutí tonghaků?*“ Odpověď na hlavní otázky je každá podaná pomocí ukázky pěti pomocných materiálů či textů, sloužících k porozumění tématu. Celkem se jedná o text dlouhý 2522 slabik²¹⁹ za občasného použití čínských znaků v závorkách a je bohatě doplněn fotografiemi a ukázkami z původních dokumentů, které přikládám přímo do popisu.

První část celkem o 1308 slabikách je vyložena prostřednictvím oběžníku, svolávajícího následovníky k povstání, podepsaného asi dvaceti vůdci tonghaků (viz obr. 9). V pomocných textech se věnuje nejprve dvěma aspektům přispívajícím ke zhoršení politické situace na poloostrově, tedy vládě klanu Min, negativně ovládajícím politickou situaci, a bohatým, kteří si pro svůj prospěch koupili úřední pozice, stali se zkorumpovanými úředníky a utlačovali rolníky. Kvůli této situaci vznikaly na celém poloostrově menší protesty.

Ve druhém textu se věnuje zhoršování podmínek rolníků ekonomickým útlakem cizích mocností. Zde se dovídáme, podobně jako v předchozí učebnici, o nekalých praktikách japonských a čínských obchodníků a narůstajícím nepřátelství obyčejných lidí vůči Japoncům. V další části popisuje rozšíření východního učení po poloostrově, které připisuje šíření myšlenky *innäčchõn* a odmítání vměšování cizích států. V popisu rozšíření po třech jižních provinciích se výklad nevěnuje vůdcům hnutí či jejich původu. Opět popisuje charakter jejich požadavků jako nejen náboženský, ale také žádající odstranění zkorumpovaných úředníků a vlivu Japonska a západních mocností. V poslední části popisuje „Jmenovací dopis vůdců [jednotky tonghaků]“ (*Tädžõpčeu immjõngdžang*; viz obr. 10). První část uzavírá konstatováním,

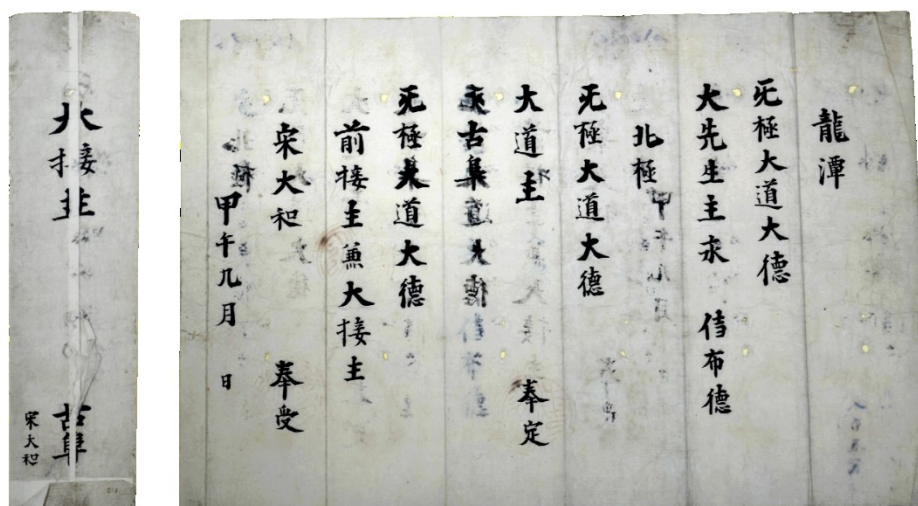
²¹⁸ Han Čchõl-ho et al. *Kodũng hakkjo hangukkũn-hjõndäsa*. Sõul: (čũ)Miräen, 2002

²¹⁹ V této učebnici výjimečně počítám do slabik veškerý obsah, včetně příloh, a to z důvodu, že přílohy jsou přímo začleněny do hlavního textu, který je minimální, zatímco přílohy objasňují události přímo.

že tonghakové proměnili malá rolnická povstání ve velké protifeudální a proticizinecké rolnické hnutí.

Obr. 9: Oběžník povolávající rolníky k povstání, vpravo podpisy těch, kteří za povstáním stojí, včetně Čön Pong-džuna.²²⁰

Obr. 10: „Jmenovací dopis vůdců [jednotky tonghaků]“ (*Tädžöpcü immjödžang*).²²¹

Druhá část celkem o 1214 slabikách začíná vyobrazením postupu hnutí přímo začleněním poznámky do mapy se stejným vyobrazením jako v přechodí učebnici (viz obr. 8) a vůbec poprvé následuje zestručněná ukázka ze záznamu výslechu Čön Pong-džuna. Její obsah je následující:

„Vyšetřovatel: Z jakého důvodu se vloni v březnu v Kobu a dalších oblastech shromáždily lidové masy ve velkém množství?“

²²⁰ Han Čchöl-ho et al. 2002, str. 64

²²¹ Ibid, str. 65

Čön Pong-džun: Protože vykořisťování ze strany guvernéra Kobu [Čo Pjǒng-gapa] bylo závažné.

Vyšetřovatel: Poté, co se rozprchly, proč se vrátily a povstaly proti vojsku?

Čön Pong-džun: I Jong-tchä, který byl pověřen vyřešením situace, přišel, a i když byla velká část účastníků [povstání] obyčejní rolníci, označil je za tonghaky a zavřel je a povraždil, proto povstali.“

Vyšetřovatel: Proč opět povstali po smíru v Čöndžu?

Čön Pong-džun: Protože Japonsko pod záminkou osvícenské změny mobilizovalo armádu a zaútočilo na královský palác a vyděsilo panovníka. S věrností a vlastenectvím v srdci [tonghaci a rolníci] vytvořili armády spravedlnosti (üibjǒng), bojovali s Japonci, a měli v úmyslu vzít odpovědnost na sebe.“²²²

Také jsou poprvé popsány čtyři zásady rolnické armády tonghaků datované březnem 1894, citované z „Historie posledních let Korejského císařství“ (*Tāhangjenjǒnsa*, 大韓季年史), autora Čöng Kjoa²²³:

„1. Neublíž člověku ani jeho majetku.

2. Říd' se synovskou oddaností, zachraň svět a starej se o mír a bezpečí obyčejných lidí.

3. Vyžeň barbarské Japonce a očisti politiku státu.

4. Následuj armádu do Söulu a odstraň ministry a aristokracii.“²²⁴

Poslední příloha poukazuje na aktivity rolnického hnutí *jǒnghaktang* (英學黨)²²⁵ coby „následníka“ tonghaského hnutí, žádající odstranění japonského vměšování se na poloostrov. K odkazu tonghaků se podle učebnice přihlásilo ve výpovědích jednotlivců při vyšetřování.

Celá kapitola končí shrnutím významu a důsledků rolnického hnutí tonghaků. Podle této učebnice z roku 2002 se jednalo o největší rolnické hnutí v korejské historii, stavějící se proti feudálnímu systému a proti invazi cizích mocností. Bylo zastaveno spoluprací vlády a Japonska, zbývající síla rolnické armády přešla do boje spravedlivé armády ůlmi a také, jak již bylo

²²² Ibid, str. 66

²²³ Čöng Kjo (鄭喬, 1856-1925) ministr s nižší pozicí u dvora, člen osvícenského hnutí. Dílo „*Historie posledních let Korejského císařství*“ zachycuje události posledních čtyřiceti let Čosönu z pohledu autora.

²²⁴ Han Čchöl-ho et al. 2002, str. 67

²²⁵ *Jǒnghaktang* - hnutí, které se objevilo v letech 1898-1899 v provincii Čölla, pravděpodobně vycházející jak z východního učení, tak z katolických i protestanských vlivů místních misionářů. Vůdci hnutí se účastnili hnutí roku 1894 a nadále hlásali např. myšlenku *poguganmin*, i když jejich víra či požadavky nejsou přesně známy.

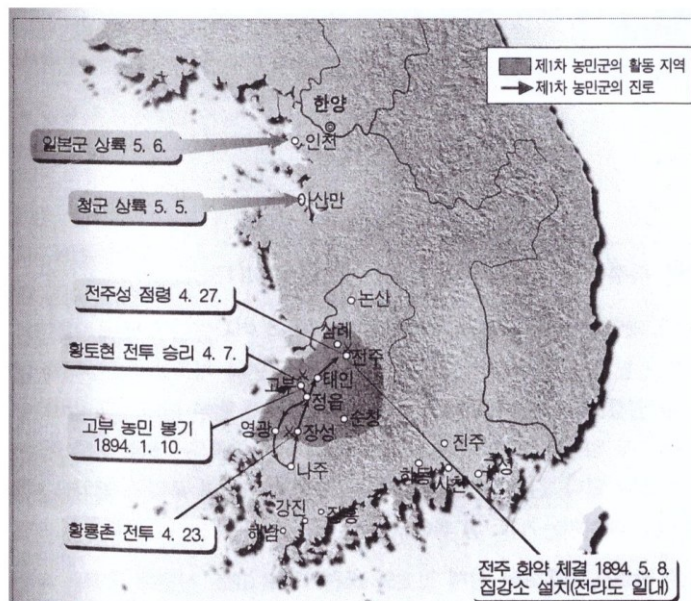
zmíněno, do aktivit hnutí *jŏnghaktang*, a jejich prostřednictvím pokračovalo v protifeudálním a proticizineckém národním hnutí.

Vzhledem ke specifickému uspořádání textu jsem pro srovnání vybrala i druhou učebnici vydanou ve stejném roce nakladatelstvím Kŭmsŏng²²⁶. Obsah je až na pár rozdílů velmi podobný, je rozdělen do pěti podkapitol celkem o 2347 slabikách, vysvětlujících nepokoje rolníků, hnutí za očištění jména zakladatele, povstání v Kobu a první fázi rolnického hnutí, smír v Čöndžu a založení *čipkangso* a nakonec druhé povstání a konec hnutí. Podkapitoly jsou doplněny rozsáhlými přílohami a vysvětlivkami o dalších 2067 slabikách.

Stejně jako v předchozí učebnici jsou role tonghaků a rolníků jasně odděleny a větší pozornost je věnována nepokojům rolníků, zatímco východní učení je popsáno v porovnání s přechovými učebnicemi poměrně krátce. Je také poukázáno na rozdílné cíle vůdců rolníků a následovníků učení, zatímco vůdci rolníků (Čön Pong-džun, Sö Čang-ok a další) chtějí společenské reformy, vůdci tonghaků (Čchö Si-hjŏng, Son Pjŏng-hŭi a další) usilují o volnost misijní činnosti.

V první příloze najdeme popis povstání rolníků mezi roky 1881 a 1893, k podkapitole o hnutí „za očištění jména zakladatele“ přílohy doplňují vysvětlivky k pojmům *poguganmin* a *čepchokkumin* a je k ní přiložena fotografie oběžníku (viz obr. 9). Druhá příloha poukazuje na rebelii v Pounu, jak jsme již viděli i dříve. K podkapitole o povstání v Kobu a k prvnímu hnutí je přiložen graf znázorňující rozdělení zemědělské společnosti v provincii Čölla na začátku 19. století, složené z 5 % majiteli půdy, 25 % zemědělci s vlastní půdou a 70 % zemědělci na pronajaté půdě. Dále je ke stejné podkapitole přiložena mapa znázorňující první fázi povstání (viz obr. 11) a popis čtyř zásad rolnické armády ve stejném znění, jak jsme viděli výše.

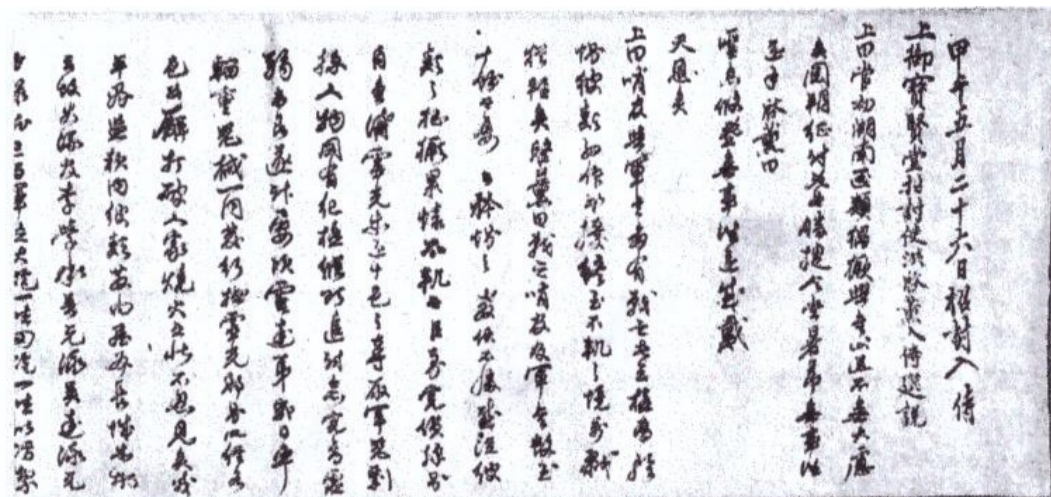
²²⁶ Kim Han-džong et al. *Kodŭng hakkjo hangukkŭn-hjŏndäsa*. Söul: (ču) Kŭmsŏngčchulpchansa, 2002

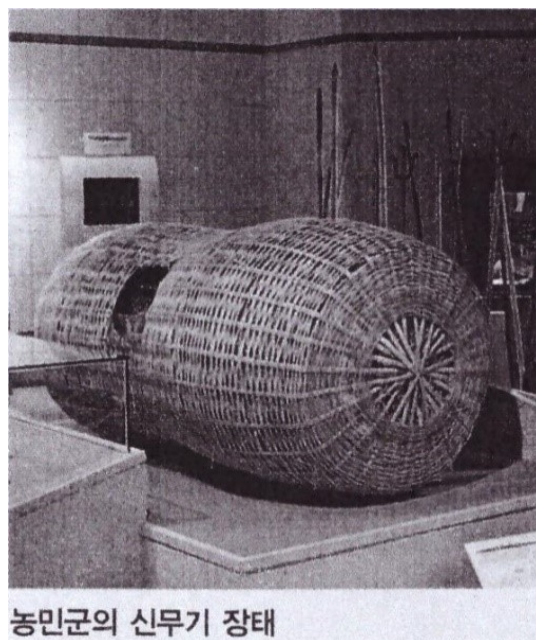
Obr. 11: Vyobrazení postupu během první fáze povstání (učebnice z roku 2002, nakl. Kŭmsŏng).²²⁷

U kapitoly o smíru v Čondžu a založení *čipkangso* je přiložen krátký výtah zaznamenávající rozhovor mezi králem a státním úředníkem Hong Kje-hunem o situaci na poloostrově a o povstání tonghaků (viz obr. 12 bez dalšího vysvětlení). Následuje příloha popisující „*čangtchä*“ (viz obr. 13) - „novou zbraň“, která je charakteristická právě pro rolnická povstání roku 1894. Původně se jednalo o bambusovou nádobu na chování slepic a kuřat, rolníci ji ale naplnili slámou či bavlnou a sloužila jim jako štít, který mohli valit před sebou při postupu proti nepřátelskému vojsku, což jim poskytlo značnou výhodu, zvláště pak, pokud postupovali z kopce a nechali *čangtchä* kutálet se před sebou a tak nepřátelské vojsko rozehnali. Poslední tři přílohy tvoří seznam dvanáctibodového reformního plánu, mapa druhé fáze povstání (viz obr. 14) a fotografie zatčení Čon Pong-džuna (viz obr. 2).

²²⁷ Ibid, str. 79

Obr. 12: Rozhovor mezi králem a státním úředníkem Hong Kje-hunem o situaci na poloostrově (učebnice z roku 2002, nakl. Kūmsōng).²²⁸

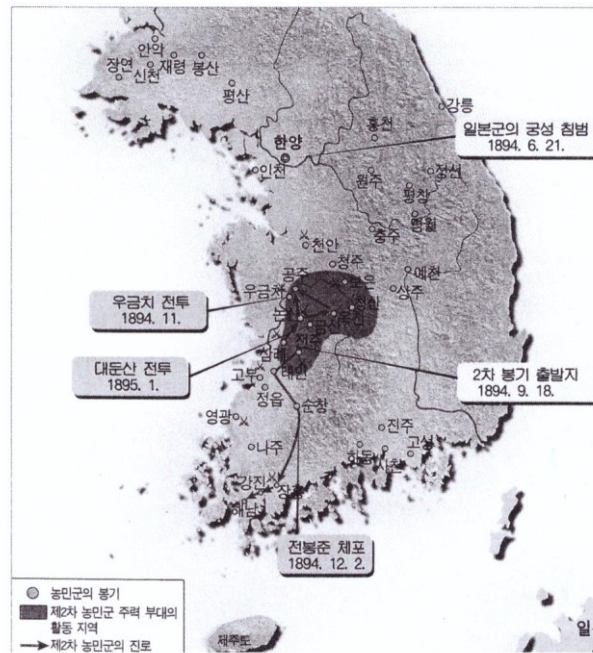

농민군의 신무기 장태

Obr. 13: Čangtchä, „nové zbraně“, které rolnická armáda tonghaků využívala v boji (učebnice z roku 2002, nakl. Kūmsōng).²²⁹

²²⁸ Ibid, str. 80

²²⁹ Ibid

Obr. 14: Druhá fáze povstání (učebnice z roku 2002, nakl. Kūmsōng).²³⁰

Následující učebnice pochází z roku 2009, je tedy vydána po velkých změnách ve výuce historie v roce 2007. I když v roce 2009 došlo opět k rozdělení předmětů světové a národní historie, podle velmi krátkého výkladu můžeme vidět, že se obsah výuky ještě nestihl rozšířit a reflektuje reformu kurikula z roku 2007.

Obsah kapitoly o rolnickém hnutí tonghaků je omezen na pouhých 499 slabik s jedinou přílohou – fotografií ze zatčení Čön Pong-džuna (viz obr. 2) – a jedinou poznámkou, vysvětlující *čipkango* jako orgány civilní vlády v padesáti třech oblastech provincie Čölla. Pouze u vysvětlení pojmu *čipkangso*, můžeme najít jediné čínské znaky v kapitole.

Výklad je omezen na poukázání na příčiny nepokoje vzdělanců z venkova a rolnické vrstvy a jejich touhy po společenské změně. Původ hnutí učebnice zasazuje do povstání v Kobu, v jehož čele stál Čön Pong-džun, vůdce povstání proti místnímu guvernérovi Čo Pjōng-gapovi, které se brzy rozšířilo do celé Čöly. V Čöndžu se vláda s rolnickou armádou dohodla na reformaci zkažené vlády a díky tomu založila rolnická armáda správní jednotky *čipkangso*. Ale japonská armáda vyvolala čínsko-japonskou válku a pronikla do vnitřní politiky Koreje, a tak rolnická armáda znovu povstala za účelem odstranění cizích mocností. Japonská armáda vyzbrojená moderními zbraněmi porazila povstalecké vojsko a jeho vůdci byli popraveni. Jako v přechodných učebnicích je význam hnutí viděn v národním protifeudálním a proticizineckém protestu vycházejícím ze spodu společnosti. Bylo sice poraženo Japonci, ale jeho požadavky se odrazily v reformách *kabo*.

²³⁰ Ibid, str. 82

Jedná se o opravdu velké zestručnění oproti detailnosti učebnic z roku 2002, ale i oproti dřívějším učebnicím. Zkreslení faktů se text dopouští v pasáži o zásahu japonského vojska na poloostrově, kdy není vykládán ani japonský záměr, ani jiný důvod pro vstup japonského vojska na poloostrov. Také můžeme podle textu soudit na větší vliv událostí na následné reformy *kabo*, které nedaly pouze příležitost k vyhlášení reforem, ale povstalecké požadavky se v nich promítly přímo. Naopak můžeme sledovat velký odklon od vlivu tonghaků na události, podle textu by se dalo soudit, že v nich vůbec nefigurují, zůstávají pouze v názvu.

Po nových reformách kurikula se učebnice ustálily na poměrně širokém, detailním výkladu, pokud se však podíváme na několik učebnic z roku 2014, můžeme i v nich najít rozdílnosti.

Učebnice z roku 2014 nakladatelství Kūmsōng²³¹ vykládá o vzniku východního učení celkem pouze 224 slabikami a o rolnickém hnutí tonghak celkem 3313 slabikami bez použití čínských znaků. Kapitola nevykládá pouze o rolnickém hnutí tonghaků, ale zároveň i o reformách *kabo*, z čehož můžeme vysledovat větší propojení těchto dvou událostí. Kapitola o hnutí je rozdělena do tří podkapitol: „Povstání v Kobu, které otřásl svět“, „Čínsko-japonská válka a reformy *kabo*“ a „Rolnické vojsko znovu povstává“. Podkapitoly jsou pak rozděleny na další menší články. Jak můžeme vidět, čínsko-japonská válka a první fáze reforem *kabo* jsou zařazeny přímo do středu událostí, na rozdíl od všech předchozích učebnic. Text je opět bohatý na fotografie a dokumenty, které příkládám postupně s popisem obsahu.

Vznik východního učení je popsán stručně, ale poměrně obsáhle. Vidí ho jako učení založené „chudým *jangbanem*“ jako domácí odpověď na křesťanství. Hlavní myšlenky zakladatele sesbíral a sepsal jeho následovník Čchö Si-hjōng, a jak učebnice poprvé zdůrazňuje, texty psané klasickou čínštinou byly určeny vzdělavcům a texty psané *hangŭlem*, často psané jako píseň, byly určeny obyčejným lidem. Hlavními myšlenkami byly *innäčchōn*, humanita a rovnost všech lidí.

Hned pod titulkem kapitoly „Rolnické hnutí tonghaků a reformy *kabo*“ najdeme krátký článek, jakýsi úvod k tématu, lokalizující události do města Kobu. V tomto článku je detailněji vysvětlen incident ohledně vodního reservoáru Mansökbo, který navíc k předchozím informacím o stavbě a následné vysoké dani za vodu dodává, že reservoár byl nejprve postaven špatně a v případě velké vody by skončila zaplavená všechna pole v jeho okolí. Z tohoto důvodu lidé protestovali u místního guvernéra a chtěli opravu reservoáru a snížení daně z vody. Ten je ale potrestal a tak lidé proti němu povstali, což se vyvinulo v rolnické hnutí. K článku je

²³¹ Kim Čchong-su et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Sōul: Kūmsōngčchulpchansa, 2014

přes třetinu stránky přiložena fotografie památníku u Mansökbo (viz obr. 15) a menší fotografie bezejmenného pomníku věnovaného rolnické armádě tonghaků ke stému výročí hnutí (viz obr. 16)

Obr. 15: Památník Mansökbo postavený roku 1973 (učebnice z roku 2014, nakl. Kŭmsöng).²³²

Obr. 16: Pomník věnovaný rolnické armádě tonghaků v roce 1994 (učebnice z roku 2014, nakl. Kŭmsöng).²³³

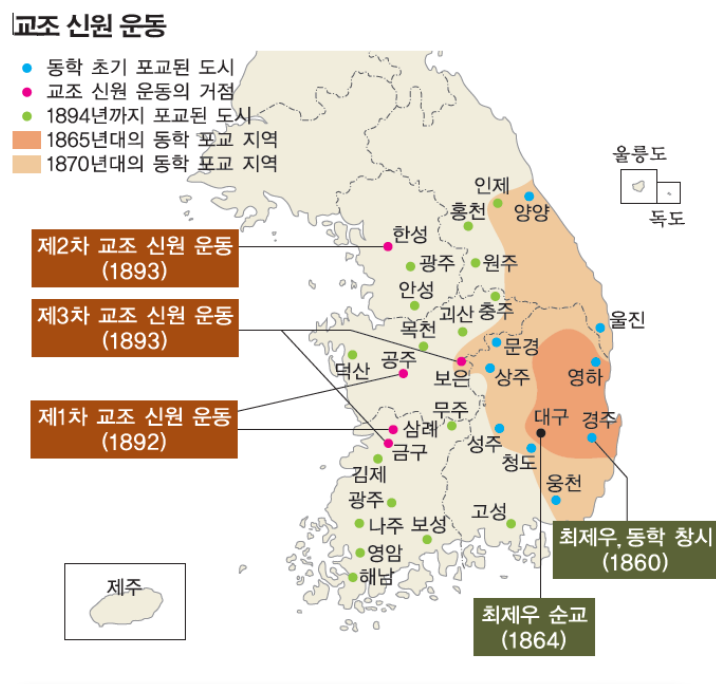
První podkapitola popisuje ekonomické vykořisťování Japonskem a dopad špatné ekonomické situace státu na prostý lid, který v průběhu let 1881-1893 několikrát proti tomuto útlaku a zkorumpovaným úředníkům povstal. Dále popisuje rozšíření východního učení pod druhým vůdcem Čchö Si-hjöngem, který zapsal původní učení do spisů „Jongdamův odkaz“ a „Velký zákon východního učení“. Aby následovníci překonali perzekuci, započali hnutí za

²³² Ibid, str. 238

²³³ Ibid

očištění jména zakladatele, nejprve podali petici u provinčních guvernérů a následující rok podali petici v královském paláci. Když jejich pokusy nenalezly odpověď, shromáždili se v Poŭn a povstali pod praporem „vyhnání Japonců a cizinců ze západu“ (*čchŏgwäjangi*). Vláda poslala úředníka, aby situaci uklidnil, ten ovšem nechal uvěznit nejen tonghaky ale i prosté lidi, kteří protestovali proti situaci v zemi.

K této části je přiložena mapa zobrazující rozšíření hnutí „za očištění jména zakladatele“ ve třech fázích (viz obr. 17).²³⁴

Obr. 17: Mapa rozsahu východního učení a hnutí „za očištění jména zakladatele“ (učebnice z roku 2014, nakl. Kŭmsŏng).²³⁵

Vypuknutí povstání v Kobu zapříčiněné útlakem lidu místním guvernérem Čo Pjŏng-gapem vyvrcholilo obsazením místního úřadu, propuštěním nespravedlivě zatčených a zničením vodního reservoáru. Vláda stáhla Čo Pjŏng-gapa z úřadu a místo něj poslala do Kobu nového úředníka, který slíbil napravení nespravedlnosti, a tak se rolníci rozešli. Nový úředník ale zatkl s povstanci i mnoho obyčejných lidí a potrestal je za účast v protestu, vůdci povstání, jako Čŏn Pong-džun ale stihli z města utéct. Poblíž města pak znovu povstali, ozbrojili se na vojenském úřadě, dobyli Kobu a postupovali směrem k Paksanu pod čtyřmi pravidly, které jsme už vyjmenovali dříve. S postupem rolnické vojsko sílilo, a tak na ně vláda poslala jednotku o

²³⁴ Byť přímo nesouvisející s tématem práce, můžeme si všimnout, že poprvé je v učebnicích i u tématu rolnického hnutí tonghaků vyobrazena celková mapa jižní Koreje vyobrazující i ostrovy Ullŭngdo a Tokto.

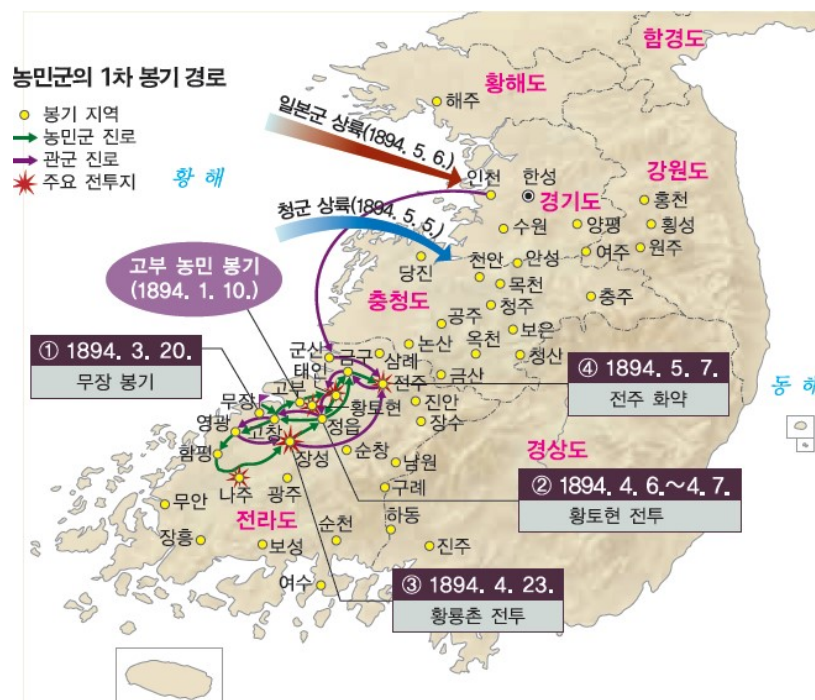
²³⁵ Kim Čchong-su et al. 2014, str. 239

osmi stech mužích pod velením Hong Kje-huna, rolnické vojsko je ale porazilo a postoupilo až do Čondžu.

K této části je přiložena fotografie památníku v Hwangtchohjōn, kde rolnické vojsko porazilo vojenskou jednotku provincie Čolla (viz obr. 18), a mapa první fáze postupu rolnické armády (viz obr. 19).

Obr. 18: Památník v Hwangtchohjōnu (učebnice z roku 2014, nakl. Kūmsōng).²³⁶

Obr. 19: První fáze postupu rolnické armády (učebnice z roku 2014, nakl. Kūmsōng).²³⁷

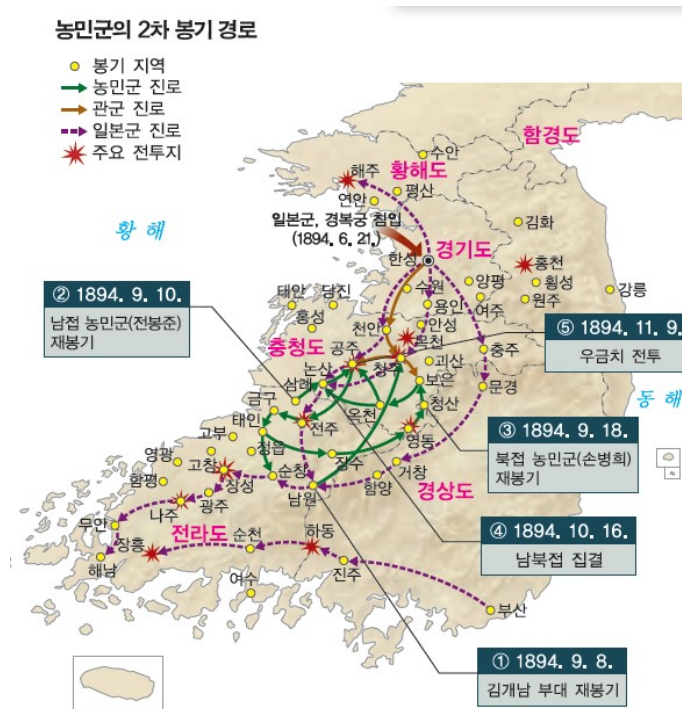
²³⁶ Ibid, str. 240

²³⁷ Ibid

Druhá část kapitoly se věnuje příčinám vypuknutí čínsko-japonské války, jejímu průběhu a následným reformám *kabo*. Příčiny vypuknutí jsou podobné jako v učebnicích z předchozího desetiletí, vláda povolala Čínu na pomoc, ta poslala 2 500 vojáků, načež vojsko o 7 000 mužích poslalo i Japonsko. Vláda mezitím raději uzavřela smír s rolnickou armádou a přijala jejich reformní návrh, cizí vojska ale neodešla a situace eskalovala v čínsko-japonskou válku, jejímž důsledkem bylo utvoření projaponské vlády na poloostrově a následné reformy *kabo*. Tato kapitola celkem o 928 slabikách pokračuje popisem událostí čínsko-japonské války a vznikem, průběhem a důsledky první fáze reformem *kabo*. Jelikož ten není v žádné z dalších učebnic obsažen, nezahrnuji konkrétní výklad do této práce. Pouze upozorňuji na nově akcentovanou spojitost mezi požadavky rolnické armády a reformami *kabo*.

Ve třetí a poslední podkapitole se učebnice vrací k druhé fázi rolnického povstání. V této části se blíže a oproti předchozím učebnicím dlouze věnuje *čipkangso*, které měly dohlížet na dodržování reformem „Za nápravu zkaženosti“ v 53 jednotkách provincie Čölla. V této učebnici se uvádí pouze pět příkladů z dvanáctibodového programu reformy - očištění jména tonghaků, potrestání zkorumpovaných úředníků, spálení registrů otroků, zrušení dodatečných daní a potrestání těch, kteří napomáhali cizím mocnostem.

Po zavedení „osvícené vlády“ po obsazení paláce Japonci rolnická armáda opět povstala za záchranu země před Japonci, povstání se přesunulo do provincie jižní Čchungčchöng, postup tonghak je popsán a znázorněn v mapě (viz obr. 20). Celé dva odstavce jsou věnovány poslední velké bitvě rolnické armády s vládním a japonským vojskem u Ugümčchi. Povstání selhalo kvůli nedostatečnému počtu zbraní, pouze jedna část rolníků byla ozbrojena, zatímco japonské vojsko bylo vybaveno moderními zbraněmi. Po prohrání bitvy byli vůdci zajati, rolnické vojsko se stáhlo na jih, a postupně prohrávalo všechny další menší bitvy. Po popravě Čön Pong-džuna v prosinci skončilo rolnické hnutí tonghaků úplně. Opět je k textu přiložena fotografie ze zatčení Čön Pong-džuna (viz obr. 2).

Obr. 20: Mapa druhé fáze hnutí (učebnice z roku 2014, nakl. Kŭmsŏng).²³⁸

V poslední části se text věnuje historickému významu hnutí, které vidí jako velkou proreformní a protiinvazivní vlnu ze spodu společnosti, která sice nedokázala společnost dovést až do moderní doby, ale měla zásadní význam. Neuvádí vliv na reformy *kabo*, ale v části kapitoly o první fázi reformem zmiňuje vliv požadavků „Za nápravu zkaženosti“ na založení vládního úřadu pro nápravu (*kjodžŏngdžŏng*), který byl ale zrušen po obsazení paláce Japonci a nově založenou osvícenskou vládou.

Učebnice nakladatelství Miräen²³⁹ z roku 2014 pojednává o východním učení pouze 286 slabikami téměř totožně jako v učebnici nakladatelství Kŭmsŏng, pouze k výkladu navíc přidává citaci z *Tonggjŏng tädžŏn* přeloženou do korejštiny, ve které se učení vymezuje jako východní učení, které patří na východ, zatímco západní učení (křesťanství) patří na západ a nejde je šířit na nesprávné straně.

Kapitola „Rolnické hnutí tonghaků“ celkem o 1995 slabikách, doplněných 1076 slabikami v přílohách, začíná výkladem „úvodem“, ve kterém cituje manifest prvního rolnického povstání v Kobu (březen 1894) vybízející k povstání proti útlaku *jangbany*, novými zbohatlíky a cizinci. Dále jsou k úvodu připojeny fotografie tří vůdců – Čŏn Pong-džuna, Kim Kā-nama a Son Hwa-džunga (viz obr. 20)

²³⁸ Ibid, str. 243

²³⁹ HAN, Čchŏl-ho et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Sŏul: (čŭ)Miräen, 2014

Obr. 20: Fotografie tří vůdců rolnického hnutí tonghak - Čön Pong-džuna, Kim Kä-nama a Son Hwa-džunga (učebnice z roku 2014, nakl. Miräen).²⁴⁰

Následná kapitola je rozdělena do sedmi hlavních článků s četnými přílohami. Na rozdíl od předchozí učebnice zdůrazňuje první část útlak rolnické vrstvy nejen ze strany cizinců, ale i ze strany vládnoucí vrstvy a více se zaměřuje i na popis politické situace na poloostrově, jako nástup rodu Min k moci. V druhé části o rozšíření východního učení a hnutí „za očištění jména zakladatele“ oproti předchozí učebnici o něco více klade důraz na politizaci hnutí „za očištění jména zakladatele“ po neúspěšném povstání v mnoha oblastech. Naopak nepopisuje pokusy tonghaků podat petici přímo v paláci a přisuzuje jim protifeudální a proticizinecké myšlenky. V příloze „Dopis inspektorovi vyslanému z hlavního města během povstání v Pounu“ najdeme výčitku ztělesněnou do rétorické otázky: Kde jinde na světě existuje taková lojalita, kdy poddaný vlastním životem brání cizí mocností poníženého vládce, i když sám trpí?

Popis počátku hnutí v Kobu je oproti předchozí kapitole kratší, incident Mansökbo je popsán pouze v krátké poznámce pod menší fotografií pomníku (viz obr. 15). Samotné události v Kobu jsou obsahově velmi podobné, pouze není specifikováno, zda se Čön Pong-džun do čela hnutí postavil sám, či do něj byl postaven, pouze se konstatuje, že Čön Pong-džun a další se podepsali na oběžník a povolali rolníky k povstání.

První fáze je především hnutím rolníků s menšinou tonghaků volajícím po odstranění zkorumpovaných úředníků a po nápravě systému výběru daní. K popisu rozšíření hnutí až po obsazení Čöndžu jsou v příloze popsány čtyři zásady rolnické armády a je přiložena fotografie oběžníku (viz obr. 9) s krátkým výtahem v korejštině, odkazujícím na cíle povstání, tedy na sesazení guvernéra Čo Pjöng-gapa, zabavení střelného prachu a zbraní, potrestání zkorumpovaných úředníků a směřování povstání až k Söulu.

V další pasáži text pouze zmiňuje příchod čínského a japonského vojska na poloostrov a důvod jejich příchodu (pozvání čínského vojska korejskou vládou) a rovnou popisuje příměří mezi vládou a rolnickým vojskem a krátce založení „autonomních orgánů civilní

²⁴⁰ Ibid, str. 194

vlády“ *čipkangso*, vykonávající dvanáctibodový reformní návrh. Ten je vypsán v příloze vedle textu ve stejném znění jako dříve, odkazující na už uvedený zdroj „Historie východního učení“. Pod ním najdeme mapku rolnického povstání tonghak (viz obr. 21) znázorňující postup povstání v první i druhé fázi, která je popsána v další části.

Obr. 21: Mapa fází rolnického povstání bez označení postupu japonského a čínského vojska (učebnice z roku 2014, Miräen).²⁴¹

Vypuknutí čínsko-japonské války je v této učebnici v rámci kapitoly o rolnickém hnutí popsáno velmi stručně včetně obsazení paláce Japonci. Na rozdíl od první fáze povstaly ve druhé fázi všechny tonghaské kongregace: na jihu pod vedením Čon Pong-džuna, na severu pod Son Pjŏng-hŭim. Boje tak vypukly nejen u Kongdžu, ale i v provincii Kangwŏn, Kjŏnggi a Hwanghŏ. Krátce shrnuje boje a uzavírá události porážením Čon Pong-džuna u Kongdžu, pokračující postupnými porážkami tonghaských jednotek japonskou a vládní armádou. Hnutí skončilo uvězněním a popravou vůdců.

Poslední část kapitoly pojednává o významu a vlivu hnutí a viní ze selhání hnutí zásah japonského vojska. Ale jako jeho úspěch vidí svržení feudálního vládního systému reformní politikou a pozitivně vnímá úmysl vyhnat vetřelce ze země. Celkově ho hodnotí jako největší rolnické hnutí korejské historie. Dále argumenty rozebírá a stejně jako minulá učebnice zdůrazňuje, že požadavky hnutí se přímo promítly do reform *kabo* a urychlily vytvoření nového systému, i když nové reformy, které by mohly ustavit nový stát, vytvořit nedokázali.

²⁴¹ Ibid, str. 196

Také stejně jako předchozí učebnice poukazuje na to, že se zbylé síly rolnického vojska přidaly k hnutí armád spravedlnosti a přirovnává účastníky rolnického hnutí k *Hwalbintang*, tedy ke spravedlivým loupežníkům z fikce o Hong Kil-tongovi.

Poslední dvě přílohy tvoří fotografie pamětního kamene u rodného domu Čön Pongdžuna (viz obr. 22) a zkrácený zápis jeho vyšetřování, obsahově stejný, jak již bylo zmíněno dříve, spolu s fotografií ze zatčení (viz obr. 2)

Obr. 22: Pamětní kámen u rodného domu Čön Pongdžuna (učebnice z roku 2014, Miräen).²⁴²

Další učebnice z roku 2014, tentokrát nakladatelství Čchöndžä kjojuk²⁴³ o 1508 slabikách hlavního textu a 995 slabikách příloh se nese obsahově ve stejném duchu jako učebnice nakladatelství Kūmsöng, jen je o něco stručnější. Liší se pouze pár přílohami a informacemi v textu. Reformní návrh „Za nápravu zkaženosti“ je citován ze záznamu soudu s Čön Pong-džunem a obsahuje čtrnáct bodů. Tyto body zní následovně:

- „1. Zastavit úřady, které zneužívají výběru daně v podobě rýže,
2. nerozšiřovat půdu, ze které se vybírá daň,
3. zakázat špatné praktiky obchodníků,
4. po kompletní inspekci a odnesení rýže nežádat rýži znovu,
5. zastavit černý obchod s rýží v přístavech,
6. stanovit daň za dospělého muže v každém domě pouze na dva njangy na jaře a na podzim,
7. vyloučit zkorumpované úředníky [z vlády] a vyhnat je,

²⁴² Ibid, str. 197

²⁴³ ČU, Čin-o et al. *Kodŭng hakŭjo hanguksa*. Söul: Čchöndžä kjojuk, 2014

8. vyhnat ty, kteří obklopují panovníka a prodávají a kupují úřady,
9. místní úředníci nesmí ve své funkční oblasti provádět pohřby a obchodovat s rýžovými poli,
10. následovat rituály z dávných dob
11. snížení nucené práce v každém domě
12. zrušení daně za ryby a sůl v přístavních městech
13. nevybírat daň za vodu a odstranit pozemky královského dvora
14. místní úředníci vyznačí půdu pro obyčejný lid a nebudou [s ní] neuváženě obchodovat.²⁴⁴“

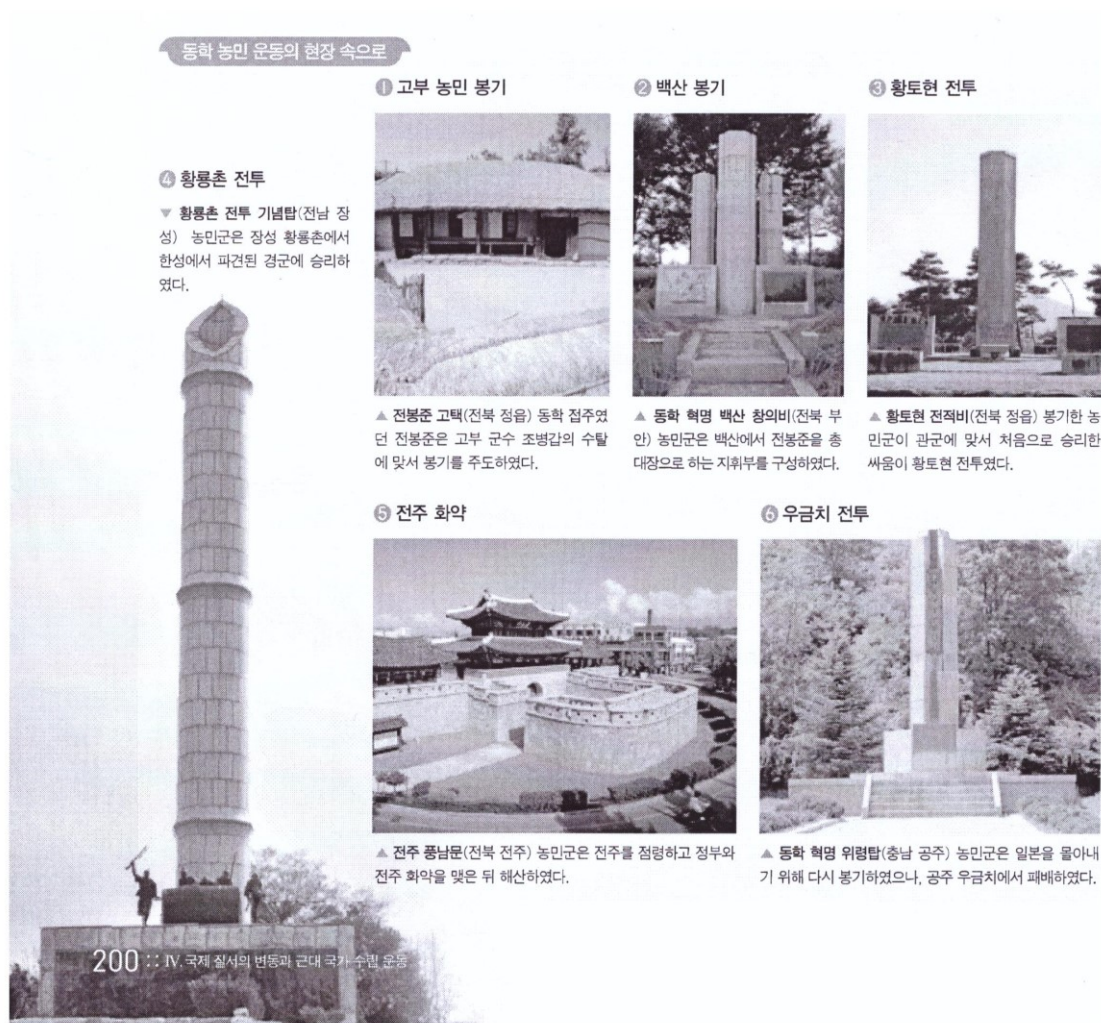
Obsah požadavků se evidentně týká převážně úprav v systému výběru daní, omezení úředníků v jejich rozmařilém zacházení s lidmi a půdou a přerozdělení půdy.

Zajímavá je také příloha citující z díla prominentního historika z doby japonské anexe a druhého prezidenta Prozatímní vlády Koreje v Šanghaji Pak Ůn-sika²⁴⁵, „Bolestná historie Koreje“. Tonghaky, i když se původně snažili o reformu politiky a kvalitu života lidí, Pak Ůn-sik vidí jako prostý neuspořádaný dav, ve kterém se většina nemohla vzdělávat. Sice trestali regionální tyranii a nespravedlnosti, ale na to, aby mohli reformovat centrální vládu, bohužel nedosáhli kvůli nedostatku odvahy a vzdělanosti.

Zatímco fotografie pomníku Mansökbo je umístěna hned na začátku kapitoly, na konci kapitoly najdeme šest fotografií dalších míst či památníků spojených s událostmi. Jimi jsou rodný dům Čön Pong-džuna, památník povstání v Paksanu, památník bitvy u Hwangtchohjõnu, bitvy u Hwangnjongčchonu, pevnost v Čöndžu a památník bitvy u Ugümčchi (viz obr. 23).

²⁴⁴ Ibid, str. 198

²⁴⁵ Pak Ůn-sik (朴殷植, 1859-1925) – prominentní historik nacionalistického historiografického směru v době japonské okupace Koreje, autor děl „Bolestná historie Koreje“, „Krvavá historie korejského hnutí za nezávislost“, a mnoha dalších děl posilujících pocit národní hrdosti a sebeúcty, jak bylo typické pro nacionalistický směr. V roce 1925 se stal druhým prezidentem Prozatímní vlády Koreje v Šanghaji, ještě téhož roku ale zemřel.

Obr. 23: Místa a památníky spojené s hnutím: 1. rodný dům Čŏn Pong-džuna, 2. památník povstání v Paksanu, 3. památník bitvy u Hwangtchohjongu, 4. bitvy u Hwangnjongčchonu, 5. pevnost v Čŏndžu, 6. památník bitvy u Ugŭmčchi. (Učebnice z roku 2014, Čchŏndžä kjojuk.)²⁴⁶

Charakteristickým rysem většiny učebnic po roce 1997 je velká detailnost obsahu a sklon přikládat vyšší důležitost buďto následovníkům tonghaků nebo rolníkům. Zatímco učebnice z roku 2002 se pokoušejí o kreativnější přístup k výuce například kladením otázek žákům, rok 2009 (resp. úpravy kurikula z roku 2007) omezují národní historii na prahu moderních dějin na úplné minimum. Četné fotografie pomníků a míst spojených s událostmi v učebnicích z roku 2014 pak reflektují nejen reálné snahy, tedy vystavění památníků, ale i snahy přiblížit studentům místa, kde se historie národa odehrávala. Časté odkazy na zdroje jsou pravděpodobně nejen pokusem o akademickou korektnost, ale také o podtržení argumentů k nové interpretaci událostí, které byly v posledních desetiletích zkreslovány.

²⁴⁶ ČU, Čin-o et al. 2014, str. 200

2.2.4 Závěry jihokorejských interpretací

V předchozích třech podkapitolách jsme mohli vidět, jak jednotlivá jihokorejská období přistupují k tématu rolnického hnutí tonghaků v učebnicích. V každé kapitole jsem shrnula nejdůležitější body, ve kterých se text lišil či byl zjevně ovlivněn autorem nebo politickým názorem. V této podkapitole bych na toto období ráda pohlédla s odstupem a zvážením vnějších vlivů na formulování středoškolského obsahu historie.

Absenci širšího oficiálního pohledu na rolnické hnutí tonghaků během koloniální doby můžeme chápat jako vyhnutí se tématu povstání lidu proti vlastní vládě a cizím vlivům, čímž si japonské generální guvernérství mohlo slibovat menší odpor korejského lidu vůči koloniální správě. Zároveň upozadění událostí a jejich klasifikace jako „vnitřních nepokojů“ způsobených „marným lidem“ (*umin*) odráží náhled Japonska, které skutečně v době snah o získání vlivu na poloostrově a následném úspěchu mohlo tyto události vnímat jako zbytečnou nepříjemnost, jež jejich příchod sice umožnila, ale i pozdržela jejich primární cíle.

Neoficiální text Čang To-bina nabízí autentický pohled soudobého korejského historika na události jako na „rebelii“. I když nám už poskytuje více informací, události působí jako iniciativa tonghaků, resp. několika konkrétních „rebelů“, kteří za vším stáli. Absence vlivu Japonska na události a jeho zásahu může svědčit o opatrnosti z důvodu cenzury koloniální vládou anebo skutečné vědomé utlumení těchto faktů v paměti korejské společnosti.

Padesátá léta jsou stále velmi poznamenána koloniální verzí, což je pravděpodobně důsledek jak odchodu mnoha akademiků a historiků do KLR, tak soustředěním se v první řadě na jiná, v poválečné době nového státu urgentnější témata. Hlavními aktéry událostí jsou i nadále tonghakové a velká důležitost je přičítána hnutí „za očištění jména zakladatele“. Rolníci sice tvoří sílu, ale nejsou iniciátory, tedy v tomto bodě můžeme také vzhledem k vydání antikomunistického zákona vidět snahu či spíše udržení si odstupu od povstání vycházejících z dolních pater společnosti, obraz příliš úzce spojený se socialistickou revolucí. I když už se v učebnicích objevuje zásah Japonska a západních mocností, větší pozornost a také vina je přisuzována „neschopnosti vlády“ zvládnout situaci a napravit problémy se zkorumpovanými úředníky a nečestnými obchodníky.

S nástupem Pak Čöng-hüiho se tématu věnovalo mnohem více pozornosti. Události byly nazvány „revolucí“, což je velmi výrazný posun od rebelie, a více důležitosti je přiznáváno i rolnické vrstvě společnosti. Tato změna byla způsobena snahou prezidenta zvýšit mezi lidmi lásku k národu a jeho historii, poukázat na velký národ, který je potřeba obnovit, a tak si získat lid pro mnohá stěžejní, ale zároveň velmi kontroverzní opatření, kterými vedl Koreu

k ekonomickému boomu. V textu se věnuje kritice „neschopnosti“ vlády, ale specificky i její „závislosti na cizí pomoci“. Poprvé se v učebnicích objevuje silný protijaponský tón, daný jak již jistým odstupem od okupace, tak napjatou mezinárodní situací a politikou spoléhání se na sebe. Události jsou popsány v revolučním duchu, už i hnutí „za očistění jména zakladatele“ volá po reformování politiky, dále je to lid sám, kdo dosadil Čön Pong-džuna do svého velení. V učebnicích z roku 1968 a 1971 jde ještě dál, přičítá prostému lidu „národní uvědomění“ a uvědomění „národního odboje“, bojujícího za svržení vlády.

Jak se během Pak Čöng-hüiho vlády téma obsahově rozšiřuje, nabírá na silném nacionalismu a odporu k zásahům cizích mocností na poloostrově. V roce 1971 ale učebnice opouští termín „revoluce“, který, jak je vidět, pro svou neadekvátnost dlouho neobstál před názory akademiků, a nahrazuje ho „revolučním hnutím“. I revoluční hnutí působí ovšem velmi nepřesně, s velkým důrazem na obecnou nespokojenost lidu a jeho uvědomění si situace a cílů. Zatímco ke konci 60. let začala být připisovaná zásluha i rolníkům v podobě rozdělení rolí tonghakům – vůdcům a rolníkům – hlavní síle hnutí, v učebnici z roku 1971 můžeme vidět opět příklon k aktivitám tonghaků. Tento krok může být opět viděn v souvislosti se zpřísněním antikomunistického zákona.

To se ovšem opět mění se zavedením státem schvalovaných učebnic v roce 1973, které oproti svým předchůdkyním pojednávají o událostech podrobněji a jasně rozdělují roli tonghaků i rolníků, počínaje názvem události „rolnické revoluční hnutí tonghaků“, přičemž se přiklání k většímu vlivu rolníků na události. Revoluční myšlenku odmítající stát a zkorumpované úředníky přisuzují už i východnímu učení v 60. letech 19. století. Zatímco v učebnici z roku 1971 jsou *čipkangso* viděny jako organizace spojené s činností náboženské komunity tonghaků, v roce 1979 poprvé v učebnicích najdeme přesnější popis *čipkangso* jako jednotky dohlížející na veřejný pořádek.

Učebnice vydávané za Čö Tu-hwanovy vlády, tedy v této práci analyzovaná učebnice z roku 1982, se opět trochu odklání od klíčového postavení rolníků v událostech, počínaje názvem události „tonghaské hnutí“. Hnutí ale nadále, velmi podobně jako v učebnicích předchozí éry, volá po odstranění tradiční konfuciánské společnosti a požaduje reformy napravující kritickou situaci v zemi. Tonghaské a rolnické hnutí vidí jako dvě samostatná hnutí, která se v Kobu sjednotila za účelem dosáhnout společného cíle. Poprvé v analyzovaných učebnicích narážíme na vyjmenované body reformního návrhu „Za nápravu zkaženosti“, tak jak jsou uvedené v O Či-jöngově „Historii východního učení“.

Jak tedy vidíme, státem navržené učebnice jsou poznamenány silným nacionalistickým přístupem a ovlivněné hnutím *mindžung*, tedy pohledem na dějiny z pohledu prostého lidu. Tyto

aspekty zajisté ve své době splnily svůj účel a napomohly vybudovat silného národního ducha v mladých generacích.

Návrat k systému státem schvalovaných učebnic s sebou přinesl velkou propracovanost tohoto tématu a jeho podstatné rozšíření. Vzhledem k době vydávání zaznamenaly učebnice také změny v grafické úpravě, která byla využita naplno a studentům byla poskytnuta velká řada příloh k zamyšlení či doplnění tématu v podobě fotografií, kopií původních dokumentů, grafických znázornění apod.

Také obsah prošel nemalou úpravou. Nejprve došlo ke změně terminologie, mimo jiné název událostí byl změněn na „rolnické hnutí tonghaků“, k umírnění rétoriky především té protijaponské, ale i ke změně struktury obsahu (tedy rozdělení hnutí do několika fází a styl jejich popisu). Tato éra byla poznamenána globalizací a snahou přizpůsobit podání dějin světovému pohledu na historii.

Zatímco učebnice z roku 1999 je změněna spíše pouze obsahově a strukturálně, učebnice z roku 2002, zvláště učebnice nakladatelství Miräen, přistupují k tématu kreativněji, pokládají studentům otázky, dávají jim úkoly, hlavní text je zkrácen a doplněn mnoha přílohami. Tím učebnice reflektují cíle sedmého kurikula, které se zaměřuje především na větší kreativitu ve výuce. Tento styl je téměř úplně odstraněn v učebnici z roku 2009 a v dalších učebnicích z roku 2014 je poněkud omezen, ale nemizí úplně – příloh vysvětlující zásadní informace je méně, naopak je přidáno mnoho fotografií míst a památek, napomáhajících studentovi zasadit události do reálného prostoru. Tyto změny odrážejí nelibost Korejců vůči příliš kreativnímu přístupu k výuce. Na tomto základě došlo v roce 2009, tedy po reformě sedmého kurikula z roku 2007, k velkému omezení výuky historie obecně, v roce 2014 vidíme jisté omezení „kreativnosti“ učebnic, avšak ne jejich úplné odstranění.

Co se obsahu týče, události jsou popsány velmi umírněně a detailně. Učebnice z roku 1999 vidí v založení východního učení prostředek k vyřešení „naléhavého problému rolníků“. Více se zaobírá i jeho filozofickou stránkou a přiděluje mu až milenistické myšlenky o potřebě změny vlády. Kritika vlády je umírněná, částečně jakoby „omlouvající“ činy vlády, jednající podle svých zvyklostí. Tato učebnice poprvé rozděluje hnutí na čtyři fáze a používá „novou“ terminologii, např. „feudální vláda“ a označení „protifeudální“ a „protiagresorské“ (či „proticizinecké“) národní hnutí, které také připomíná zasazení do kontextu světových dějin.

V učebnicích z roku 2002 se požadavky hnutí zpřesňují na odstranění zkorumpovaných úředníků a na nápravu zkaženosti, nehlásají již touhu po svržení vlády. Také se již neklade takový důraz na „uvědomělost“ odboje či společné „uvědomění si potřeby reform“, i když učebnice stále přičítají rolníkům 90. let 19. století větší uvědomělost vazby na svůj stát a způsob

jeho fungování, než se zdá vhodné. Také události více propojují s následným děním na poloostrově, nejen s reformami *kabo*, ale podle učebnice nakladatelství Miräen i s hnutím *jonghaktang* v následujících letech.

Velké zestručnění obsahu učebnic a zároveň volitelnost předmětu „moderní a současné korejské historie“ po roce 2007 mělo za následek velkou mezeru ve znalostech dějin národa několika ročníků, které pak najednou svými neznalostmi vyčnívaly z řad pouze o několik let starších a o několik let mladších spolužáků. Pokud se tito studenti na dějiny vůbec přihlásili, obraz o rolnickém hnutí tonghak pak dostali velmi neucelený a nezasazený do kontextu korejských i světových dějin.

Učebnice z roku 2014 se navrací k obsáhlosti textů. V učebnicích různých nakladatelství najdeme rozličný důraz na role tonghaků a rolníků v událostech roku 1894 a některé další nesrovnalosti vycházející z rozličných názorů a znalostí autorů, avšak obecně texty nemají tendenci přehánět a dobarvovat. Co je pro tyto učebnice specifické, je silné propojení s čínsko-japonskou válkou a propojení požadavků hnutí s reformami *kabo*. Učebnice nakladatelství *Kŭmsŏng* tyto další kapitoly korejských (a světových) dějin dokonce vkládá doprostřed kapitoly o rolnickém hnutí tonghaků. Tím ovšem možná až příliš vyzdvihuje vliv rolnického hnutí tonghak na vývoj následujících událostí korejských dějin.

2.3 Severokorejské materiály

V případě severokorejských učebnic jsem byla omezena pouze na dostupné materiály, nakonec se mi podařilo sehnat učebnice jen ze dvou období, z roku 1952²⁴⁷ a z roku 2001²⁴⁸. I když nejsem schopna zachytit postupný vývoj jako v případě jihokorejských učebnic, zachycují tyto učebnice dvě hlavní období severokorejských dějin. V roce 1952, tedy uprostřed korejské války, kdy byla severní Korea stále pod silným vlivem sovětského svazu, očekávám od učebnic socialistické zbarvení textu, pojetí rolnické války jako prvního kroku k socialistické revoluci a absenci severní Koreji typických projevů, vycházejících z ideologie *čučče* či osobního kultu Kim Il-sŏnga. Naopak učebnice z roku 2001 vychází z období plně rozvinuté severokorejské ideologie soběstačnosti a „vojsko na prvním místě“ myšlenky, mimo Kim Il-sŏngův kult je rozvinut už i kult Kim Čŏng-ila. Z tohoto roku analyzuji učebnici pro druhý a pátý ročník střední školy. Od učebnic je očekávatelný silný proti-agresorský nádech a kritika feudálního systému a silná zbarvenost textu.

²⁴⁷ *Čosŏninminhăbangtchudžăngsa (kjodžă)*. KLDK: Năgakčŏksokčungangdžidokanbuhakkjo, 1952

²⁴⁸ RI, Tchă-jŏng. 2001 a ČE, Kalmjŏng. 2001

Učebnice z roku 1952 pojednává o událostech v kapitole „Rolnická válka roku 1894 (rebelie tonghaků)“ a dělí kapitolu do dvou částí – „Rozklad feudálního systému a jím způsobené zhoršování života lidu“ a „Vypuknutí rolnické války“, celkem o 7748 slabikách, což je více jak dvojnásobek nejobsáhlejší verze jihokorejských učebnic z roku 2014 a téměř desetinásobek verze z jihokorejských učebnic stejného období. Tyto části jsou dále členěny na podkapitoly. V textu jsou místy používány čínské znaky v závorce a je kompletně bez příloh.

V první části začíná výklad podkapitolou „Charakteristika společenské situace v době vypuknutí války“. Zde pojednává učebnice o nástupu rodu Min k moci a jeho neschopnosti provést jakékoli reformy během deseti let jeho vlády, čímž způsobil nárůst společenského napětí. Společenskou situaci pod „krutou feudální vládou“ specifikuje ve čtyřech bodech.

Za prvé, aby lid z rolnických vrstev mohl uniknout extrémní chudobě a bezpráví, musel být zničen feudální systém, který je zatěžoval dalšími daněmi na splacení finanční kompenzace „japonským imperialistům“, zároveň *jangbané* využívali daně, aby financovali svůj rozmařilý život.

Za druhé, absolutistický feudální vládní systém odhalil svou hanebnost, neschopnost a zkorumpovanost a vrstva obyčejného lidu přestala uznávat jeho autoritu.

Za třetí, národní (*mindžokčögin*) požadavky, které vzešly z útroh opovrhovaného davu, nevzešly pouze od rolnické třídy, ale i od padlých *jangbanů*, kteří trpěli politickou nespravedlivostí, a tak se spojili s rolnickou třídou v boji proti feudální autokracii.

Za čtvrté, do boje se zapojili i řemeslníci, kteří kvůli japonské imperialistické invazi ztratili své ekonomické postavení.

Ve druhé podkapitole „Předválečná vzbouření rolníků“ popisuje, jak se všechna rozsáhlá rolnická vzbouření kolem 90. let 19. století stala „ohromnou revoluční silou“ protestující proti feudálním vládním úředníkům a stala se předeheurou „rolnické války“.

Bez jediné zmínky o východním učením popisuje místo původu „války“ ve třech jižních provinciích, kde na základě vysoké produktivity oproti jiným provinciím trpěli lidé „o to více nemilosrdným vykořisťováním a útlakem“, a to bylo příčinou snadného sjednocení rolnické třídy.

V předchozích povstáních trestali lidé správce oblasti, zapalovali úřady, zabavovali úřední pečeti, otevírali státní sýpky a jejich obsahem pomáhali chudým. I když tato vzbouření zasadila vládnoucí vrstvě nemalou ránu, kvůli ekonomické situaci nedokázala překonat vlastní izolovanost a revoluční duch se tříštil. Odvážní vůdci povstání byli pozatýkáni a „zavražděni“ vládnoucí vrstvou. Ta však nebyla schopna „vytrhat kořeny“ rolnického vzdoru.

V druhé kapitole „Vypuknutí rolnické války“ popisuje učebnice původ a první fáze války, přičemž její počátek vidí v incidentu v Kobu, kde místní guvernér nechal rolníky přestavět vodní reservoár Mansökbo bez vyplacení odměny a navíc nespravedlivě vybral daň za vodu. Daň za vodu k dalším, již existujícím zvláštním daním, byla pro rolníky devastující. Vybraní zástupci pak jménem rolníků žádali, aby byli vyjmuti z výběru daně, guvernér je ale místo vyslechnutí uvěznil. Z podobných důvodů boje vypukly i na dalších místech, rozšířily se a „v celých osmi provinciích Čosönu nebylo místo, které by vlna rolnických povstání nezasáhla.“²⁴⁹ Především vznikaly boje na polích v jižních provinciích a v každé oblasti Čöly a šířily se „jako divoký požár“.

Na tomto místě je Čön Pong-džun vyobrazen jako vůdce rolníků v Kobu, kteří si ho do čela postavili sami, jsou zmíněni ale i vůdci dalších oblastí, Son Hwa-džung, Kim Kä-nam, Čchö Kjöng-sön a Söng Tu-hwan.

Text pokračuje detailním popisem událostí v Kobu. Třetího dne prvního měsíce roku 1894 se v Kobu shromáždily tisíce rolníků a pod vedením Čön Pong-džuna se zformovaly v povstalecké vojsko a zaútočily na vládní úřad. Během útoku vojsko potrestalo guvernéra Kobu a další úředníky, kteří rolníky zneužívali, spálilo dokumenty a v místní zbojnici se vyzbrojilo. Jak postupovalo dále směrem k Päksanu, rozšířilo se na tři tisíce osob, vytvořilo si základnu, sepsalo a vyhlásilo cíle války v tzv. *čchangüimunu*, letáku, který se šířil mezi lidem.

Následuje obsah dokumentu, který spílá vládě za útlak ze strany zkorumpované elity a vládnoucí vrstvy na úkor obyčejných obyvatel. Poukazuje na to, že se vláda a *jangbané* nestarají o bezpečí a prosperitu země, ani o vzniklou státní krizi a zajímá je pouze soukromý zisk. Lidé jsou základem země, a pokud trpí oni, upadá i země. Dokument je podepsaný výše zmíněnými vůdci.

S postupem armády k Päksanu vojsko obsazovalo sýpky, rozdělovalo rýži a rozšiřovalo mezi rolníky manifest, vybízející k povstání.

Za obsahem těchto dvou textů učebnice znovu shrnuje, a tím pádem i zdůrazňuje, dva aspekty, které tyto dokumenty poskytly. A to, že odhalili utlačující politiku vládnoucí feudální vrstvy, která „uvrhla obyvatele do utrpení“, a za druhé, že to nebyla pouze vláda, ale i „japonští imperialisté“, kteří lid ponižovali a vykořisťovali.

V druhé části nazvané „Obsazení Čöndžu rolnickou armádou; vládní rozdělující politika“ učebnice popisuje neúspěšné pokusy vlády zastavit povstalecké vojsko. To nejprve porazilo vládou vyslané provinční vojsko, pak i rozsáhlé „kontrarevoluční“ vládní vojsko v čele

²⁴⁹ *Čosöninminhäbangtchudžängsa (kjodžä)*. 1952, str. 44

s Hong Kje-hunem, vybavené děly a západními zbraněmi. Druhá bitva skončila 28. dubna obsazením pevnosti v Čondžu rolnickou armádou. Úspěch armády přičítá učebnice spojení rolníků a lidových mas a jejich vzájemné podpoře a aktivní účasti.

Vláda se vyděsila, a tak navrhla „ošidné“ příměří, skrze které by získala prostor pro „kontrarevoluční“ přípravu. I když tento záměr rolnická armáda odhalila, návrh na příměří přijala s podmínkou, že vláda přijme dvanáct reformních bodů, které jsou v této učebnici nazývány pouze jako „dvanáctibodová smlouva o příměří“. Výčet dvanácti bodů je ale stejný, jako jsme viděli v jihokorejských učebnicích. Dne 8. května se pak rolnická armáda stáhla z Čondžu na jih. Po celé Čolle byly založeny *čipkangso* jako dozorcí úřady reformující špatnou správu s pomocí původních úřadů a reformující politiku na základě zmíněných dvanácti bodů. Nicméně rolnické hnutí bylo tímto příměřím zastaveno na půl cesty a nemohlo tak dosáhnout svého hlavního poslání – revoluce.

Druhá část pod nadpisem „Vylodění japonské a čínské ozbrojené invazivní armády, porážka v bitvě u Kongdžu, konec války“ pojednává o zrádcích a selhání války. Líčí, jak *čipkangso* a zároveň i vnitřní velení rolnické armády brzy prosáklo kromě neorganizovanosti také vládními špióny a donašeči či bohatými zemědělci a majiteli půdy. To zničilo jejich funkčnost, způsobilo rozpad vnitřního velení armády a pozastavilo reformní záležitosti.

„V té chvíli podle očekávání povolala zrádcovská feudální vláda na kontrarevoluční výpomoc pod záminkou potlačení rebelie tyranské vojsko agresorské Číny.“²⁵⁰ Zrádcovské činy vlády přivedly na poloostrov čínské i japonské vojsko. Japonsko přišlo na poloostrov pod záminkou porušení Tianjinské dohody z roku 1885 a hned od vstupu na pevninu se chovalo „protizákonně“.

„Čína i Japonsko tvrdily, že [přišli] potlačit vnitřní rebelii v Čosonu a napomoci reformaci vnitřních záležitostí. Ale popravdě měly v úmyslu zaujmout dominantní postavení a Japonsko už bylo rozhodnuté dosáhnout tohoto cíle skrze válku.“²⁵¹

Pomocí ultimát a výhružek dosadili „japonští imperialisté“ do vlády zpátky Tawōnguna a pár dní na to byla podepsána dohoda mezi Čosonem a Japonskem „o alianci v boji a obraně“. Tato smlouva do budoucna předpokládala výstavbu železnice pro vojenské potřeby Japonska a dávala prioritu mobilizaci. O něco později japonští „vykořisťovatelé“ nahradili Tawōnguna koaličním kabinetem projaponské strany, a tak vytvořili vojenskou nadvládu, která byla připravena na válku s Čínou. V reakci na vypuknutí války a náhlé změny opět povstala rolnická armáda, tentokrát v boji proti invazi. Učebnice vyjmenovává prohlášení vybízející ke znovu

²⁵⁰ Ibid, str. 50

²⁵¹ Ibid

povstání do boje proti invazi ve čtyřech bodech, tedy ve znění totožném s jihokorejskými učebnicemi s jedinou výjimkou. Ve čtvrtém bodě nevybízí pouze k pochodu na Sŏul a odstranění vládnoucí vrstvy, ale i k obnovení a rozšíření disciplíny, které skutečně ve čtyřbodovém manifestu není.

V odpovědi na prohlášení se shromáždili rolníci ze všech stran. Dne 20. října zaútočilo „protinarušitelské“ a „protifeudální“ rolnické vojsko na společnou armádu Japonska a Čosŏnu u Kongdžu. *„I přes nedostatky rolnického vojska (vojenský výcvik, ozbrojení, atd.), prokázala rolnická třída hrdinství tím, že zaútočila na silné spojené vládní a japonské intervenční vojsko, které bylo lepší ve své organizaci.“*²⁵² Nicméně rolnické vojsko bylo v rozhodující bitvě poraženo a tím byla válka ukončena.

Velitel Čŏn Pong-džun a další mnozí vlastenci byli odsouzeni k smrti kvůli donašečství zrádců. *„Vůdce rolnické války Čŏn Pong-džun se i na místě své popravy až do posledního vydechnutí nevzdal svého smýšlení a odevzdal se slavnému konci. Byl to ten nejvýznačnější bojovník proti invazi cizích mocností té doby.“*²⁵³

Příčinu nemilosrdného konce rolnické války vidí učebnice v jedincích nezměrně chamtivých po penězích a politické moci, kteří vydali bratry nepříteli a donášeli na ně.

V poslední části kapitoly se učebnice věnuje „historickému ponaučení“, ve kterém zpětně hodnotí nejprve charakter rolnické války, jejíž hlavní silou byla "absolutní většina“ rolnické vrstvy, řemeslníků, městské chudiny a opovrhovaných nízkých úředníků. Zároveň můžeme vidět, jaké byly „reálné“ požadavky veřejnosti skrze volání po společenské reformě a vytvoření autonomních *čipkangso*. Základním požadavkem bylo svržení omezeného feudálního systému produkce, spravedlivé rozdělení půdy a potrestání feudálních úředníků. Rolnická válka byla zároveň zaměřena proti invazím cizích mocností v čele s Čínou a Japonskem.

Jako hlavní příčiny selhání poslední část kapitoly vyhodnocuje za prvé neschopnost organizace. V jednotlivých celcích vedli rolníci boj hrdinně, ale doplatili na neschopnost sjednotit se, čehož nepřítel využil a porazil je po částech. Také poukazuje na ideovou slabost rolnické války, kvůli které se nevytvořilo pevné pouto mezi rolníky a dalšími vrstvami společnosti. Za druhé pak vidí příčinu selhání v nedůslednosti a ve spojení se s východním učením, které učebnice popisuje poprvé a vidí ho jako náboženství šířící se ve spodní vrstvě společnosti, kde mělo velký vliv. Tonghakové byli složeni z padlých bohatých *jangbanů* a konfuciánů a využili rolnické války k rozšíření své „pomsty“ za zavraždění zakladatele

²⁵² Ibid, str. 51

²⁵³ Ibid

náboženství Čchö Če-ua. Toto hnutí nazývá „*čöngwön undong*“, tedy hnutí za odstranění viny zakladatele, významově podobně jako v jihokorejských učebnicích hnutí „za očištění jména zakladatele“. Hnutí se rozrostlo, ale severní frakce tonghaků se vyděsila a rozutekla, a tak způsobila rolnickému vojsku nepříjemnosti. Na druhé straně jižní frakce pod vedením Čön Pong-džuna byla pevně pro „revoluční boj“ a účastnila se rolnické války. Severní frakce navíc označila Čön Pong-džuna za heretika. S cílem zajistit si vůdce se severní frakce spojila s Tawöngunem a ohrožovala tím jižní frakci. Jen co začala intervence Japonska a jeho „ozbrojený útlak“, někteří vůdci severní frakce tajně utekli do Japonska a „otočili se zády“ k veřejnosti doma. Jiní se stali tlumočníky či navigátory pro spojené vládní a japonské vojsko. Tito zrádci pak založili *Ilčinhö*²⁵⁴ a napomohli pádu Čosonu a „*tento jejich hřích si lidé Čosonu pamatují dodnes.*“²⁵⁵

Třetí příčinu porážení rolnické armády vidí učebnice v jejích „středověkých“ zbraních a vojenské strategii, která možná měla šanci svrhnout „prohnilou dynastii I“, ale neměla šanci proti spojenému japonskému invazivnímu a vládnímu vojsku, což příliš nepovzbuzovalo veřejnost. A za čtvrté byla rozhodující příčinou pádu už v tak nepříznivých podmínkách intervence ozbrojených sil cizích vetřelců.

I přesto ale měla rolnická válka roku *kabo* velký historický význam. I když selhala, zanechala v lidových masách myšlenku odboje. Poté, co první kapitalisté překročili hranice země, neustávali lidé v odboji, který se stavěl proti prohnilé feudální vládě a proti zahraničním invazím. Válka dala lidu bohatou zkušenost s bojem, odhalila „úpadek a zrádovství prohnilé feudální vlády“ a odhalila pravou tvář Japonska, které dle svých slov „přišlo na pomoc“. Nastartovala národní probuzení a pokračovala dále v hnutí armád spravedlnosti (*üibjöng undong*) proti imperialistické okupaci.

Učebnice z roku 2001 pro 2. ročník střední školy, schválená již v roce 1998, pojednává o událostech v kapitole „Čön Pong-džun, který prolil krev za svou vlast“, celkem o zhruba 1490 slabikách bez použití čínských znaků, s jedinou přílohou, vyobrazením rolnické armády rozdávající rýži rolníkům. Jelikož jsem se k učebnici dostala pouze v oskenované podobě, některé pasáže jsem velmi obtížně čitelné, a to včetně kresby, některá slova nejsou čitelná vůbec. Nutno podotknout, že není na vině pouze skener, ale i nekvalitní tisk originálu na tenký papír.

Tak jak je charakteristické pro severokorejské publikace, kapitola začíná citací prohlášení Kim Il-sönga o tématu, které zní následovně: „*Velký vůdce generál Kim Il-söng učí*

²⁵⁴ Ilčinhö (一進會), v překladu „Společnost jediného pokroku“ byla projaponská politická společnost založená v roce 1904 I Jong-guem a Song Pjöng-džunem, financovaná Japonskem. Jejím cílem bylo vzbudit falešný dojem, že protektorátní smlouva je uzavřena na základě přání korejského lidu.

²⁵⁵ *Čosöninminhäbangchudžängsa (kjodžä)*. 1952, str. 54

*následovně: V roce 1894 rolníci z provincie Čölla v protestu proti zkažené feudální vládě zahájili rolnickou válku.*²⁵⁶

„Rolnická válka roku *kabo*“ byla válka, která vypukla v jižní části „naší země“, v provincii Čölla pod vedením Čön Pong-džuna. Jejím cílem bylo napravit prohnílou feudální vládu, posílit stát a vysvobodit lid z ubohého způsobu života. Aby toho rolnická armáda dosáhla, byla nemilosrdná k feudálním vrstvám, rozšířila svou moc a krátce po začátku války zabrala provincii jižní Čölla a Čungčchöng. V této oblasti pak získala přízeň obyčejných lidí, pomocí rozdělování rýže a dalších věcí chudým a brzy se rozšířila na několik set tisíc následovníků.

Rolníci naplnění vysokým bojovým odhodláním měli v plánu vyrazit do Söulu a porazit feudální úředníky, kteří rozprodali zemi a způsobovali bídné podmínky lidu. Vetřelci japonského impéria ale pod záminkou potlačení rolnické války přišli na poloostrov s velkou armádou. Přispěli k potlačení rolnické armády, ale zároveň zajali feudální úředníky a chtěli úplně pohlit Čosön. Text pokračuje, že místo aby vláda vyhnala japonskou armádu ze země, udělala raději něco jiného, ale tato následná část textu není čitelná. Nicméně můžeme předpokládat, že se vláda raději Japonsku podřídila, či že se raději otočila proti rolníkům.

Od 20. listopadu 1894 rolnická armáda o několika deseti tisících členech pod velením Čön Pong-džuna postoupila směrem ke Kongdžu. Aby jí zabránila město dobýt, vyslala vláda japonské a vládní vojsko na jejich porážení, rolnická armáda je ale zastavila a obsadila celé město a jeho okolí. Japonští vetřelci se opět obrátili proti rolnické armádě a v Kongdžu vypukla poslední, největší bitva rolnické války. Dále je text na několika místech velmi špatně čitelný, ale popisuje rozložení vojáků obou armád kolem Kongdžu a stručně průběh bitvy, mimo jiného popisuje, jak Japonci masivně ostřelovali rolníky z děl.

*„Rolnická armáda, plná nenávisti k těmto vetřelcům, s nasazením vlastních životů postupovala dále dopředu a odvážně zaútočila na nepřítele. Boj pokračoval asi půl dne.*²⁵⁷

Zasadili Japoncům velkou ránu, ale porazit je nedokázali. Na několik dní se stáhli a zahájili druhý útok, který trval po několik dní, během kterých postupně utrpěli velké ztráty. Ani v druhém boji nebyli schopni naplnit své cíle a nakonec „po dvacet dní trvající bitva“ skončila porážkou rolnické armády.

Po skončení války byli členové armády „krutě vyvražděni japonskými imperialisty“ a vládnoucí vrstva je označila za zrádce a trest utrpěly i jejich rodiny. Vůdce rolnické armády Čön Pong-džun byl zatčen „imperialisty“ jako zrádce a nakonec byl „krutě zavražděn mnoha

²⁵⁶ RI, Tchäjäöng. 2001, str. 77

²⁵⁷ Ibid, str. 79

druhy mučení“. Válka skončila neúspěchem, ale způsobila japonským imperialistům a feudální vrstvě společnosti velkou újmu a nastolila éru dalšího, ještě odhodlanějšího odboje lidu.

Jak můžeme vidět, tato učebnice je určena pro mladší ročníky než ostatní učebnice analýzy. Soustředí se pouze na protifeudální a protiagresorský cíl rolnické války a největší bitvy války. Z tohoto textu můžeme právě tyto informace chápat jako základní shrnutí tohoto tématu.

Druhá učebnice pro 5. ročník z roku 2001, pojednává v kapitole „Rolnická válka roku *kabo*“ o událostech ve stejném duchu, pouze detailněji, celkem 5203 slabikami. Nejsou v ní použity čínské znaky ani žádné přílohy, čitelnost tohoto textu je o něco lepší, ale i zde jsem narazila na nečitelná slova.

Stejně jako v předchozí učebnici, kapitola začíná citací prohlášení Kim Il-sönga o tématu, které zní: „*Velký vůdce generál Kim Il-söng učí následovně: Rolnická válka roku kabo rozezněla zvon ohlašující úsvit asijského protiimperialistického národního odboje v 19. století a spolu s rolnickou válkou válkou *tàipíngů* v Číně²⁵⁸ a povstáním *sipáhiů* v Indii²⁵⁹, coby tři největší bitvy Asie, se stala historickou událostí hodnou zaznamenání.*“²⁶⁰

Popis událostí začíná podkapitolou „Rolnická válka, jedna ze tří velkých bitev Asie“, kde ji popisuje jako největší rolnickou válku v Koreji a jednu ze tří největších bitev Asie, jak napovídá název kapitoly. Podle této učebnice proběhla tato protifeudální protiimperialistická válka na celém poloostrově, včetně provincií Hwanghä a Pchjõngan.

Zdůrazňuje úspěch v podobě přijetí požadavků „Za nápravu zkaženosti“ vládou, která je sama nemohla porazit, a následné založení *čipkangso*, které zajistily jejich dodržování. Aby potlačila válku, povolala vláda na pomoc čínské a japonské vojsko. Dále pozpátku připomíná předchozí rolnické boje na poloostrově, které daly základ rolnické války, tedy v letech 1811-12 Hong Kjõng-räho rolnická válka v provincii Pchjõngan, v roce 1467 rolnická válka v provincii Hamgjõng, a další, jde zpět až do 9. století.

Druhá kapitola „Začátek rolnické války“ se věnuje popisu útlaku rolníků ve městě Kobu jejím guvernérem. Jde do větších detailů než jihokorejské učebnice, popisuje, jak úředníci vybrali od rolníků daně, a pak se vrátili a tvrdili, že je nezaplatili, a tak musí za trest zaplatit mnohem vyšší daň. Také popisuje, jak přepočítávali daň placenou v rýži na peníze v nevýhodném poměru a nechávali si lup pro sebe, a podobné kruté a nezákonné praktiky, včetně incidentu Mansõkbo.

²⁵⁸ Povstání *tàipíngů* (1850—1871) – rolnické povstání na území Číny proti mandžuské říši Qing, při kterém byl vyhlášen nezávislý stát Nebeská říše velkého míru (*Tàipíng Tiān Guó*, 太平天国).

²⁵⁹ Velké indické povstání (také povstání *sipáhiů*) vypuklo v roce 1857 v Indii proti koloniálnímu útlaku obyvatel.

²⁶⁰ ČE, Kalmjõng. 2001, str. 84

Dále pokračuje o hrdinovi roku *kabo* Čön Pong-džunovi, který byl hlavní postavou rolnické války a „do posledního dechu byl hrdinným a úžasným člověkem, který neporušoval principy.“²⁶¹ Popisuje i jeho minulost, kdy se už jako mladý rozhodl zachránit utlačované lidové masy z feudální tyranie a agrese kapitalistů, spolu se svým otcem Čön Čchang-hjökem. Jeho otec byl ale zabit guvernérem Čo Pjöng-gapem poté, co vedl rolníky jako jejich představitel na místní úřad se stížnostmi v roce 1893. To vedlo k povstáním rolníků v Kobu.

Dne 10. ledna 1894 se tisíc rolníků pod vedením Čön Pong-džuna vydalo na úřad, obsadilo ho, spálilo záznamy o půdě a otrocích a ozbrojilo se. Čö Pjöng-gap utekl do Čöndžu, rolníci v Kobu otevřeli sýpky a rozdali rýži a majetek úředníků chudým lidem. Během tří dní se k rolnickému vojsku přidalo deset tisíc osob.

Překvapená vláda poslala do Kobu s novým guvernérem i vyšetřovatele I Jong-tchäa. Ti ale spálili domy lidí, kteří se účastnili vzbouření, a mnoho jich zabili, a to se stalo jiskrou, která zažehla rolnickou válku. Čön Pong-džun vedl rolnické vojsko ve jménu *poguanmin* a reformem „Za nápravu zkaženosti“ a vytvořil leták (*čangüimun*), jak jsme viděli v učebnici z roku 1952, kterým svolával další rolníky k boji. Text pokračuje obsahem letáku a popisem rozšíření války v dalších oblastech, včetně uvedení další vůdců (stejně jako v učebnici z roku 1952).

Třetí kapitola „Neustávající vítězství rolnické armády, obsazení pevnosti v Čöndžu“, poměrně podrobně popisuje a oslavuje události následujících měsíců a úspěšného postupu vojska po poloostrově až po obsazení Čöndžu.

Čtvrtá kapitola „Vojenská intervence Japonska a Číny, vyjednávání o míru v Čöndžu a *čipkangso*“ začíná popisem „zrádcovského“ chování vlády, tedy požádáním Číny o vyslání vojska na pomoc s potlačením rolnické války. Načež Japonsko, které čekalo na příležitost během „ekonomické invaze“ v Čosönu, poslalo na poloostrov desetitisícové vojsko pod záminkou ochrany svých rezidentů v Čosönu.

Příchod vojska japonských „vetřelců“ urychlil snahy feudální vlády rychle ukončit rolnickou válku, a tak přišla s jednáním o míru, které bylo uzavřeno 8. května v Čöndžu. V rámci příměří prosadila rolnická armáda přijetí 27 požadavků reformy „Za nápravu zkaženosti“ a stáhla se z Čöndžu, učebnice ale požadavky nevyjmenovává. Dále se po celé Čölle založilo padesát tři autonomních orgánů *čipkangso*, které dohlížely na vykonávání reformního plánu, a jelikož místní úřady byly v té době naprosto paralyzované, zastoupily i jejich roli. Dále se v každé oblasti odstraňovaly otrocké registry a koně a zbraně byly rozděleny mezi rolníky.

²⁶¹ Ibid, str. 86

Pátá kapitola „Obnovení rolnické války, vrcholná bitva v Kongdžu“ popisuje jako důvod pro zářijové znovuvypuknutí rolnické války „zradu“ feudální vlády, která nenaplnovala požadavky reformy „Za nápravu zkaženosti“ a plánovala, jak tyto snahy o změnu potlačit. Také japonští „vetřelci“ obsadili palác a vnutili vládě reformu domácí politiky, což způsobilo vypuknutí čínsko-japonské války.

Cílem útoku rolnické války bylo hlavní sídlo feudální vlády, Sؤول. Důvodem, proč se jednotné povstání a pochod do hlavního města zdrželi, bylo odmítnutí rolníků z provincie Čchungčchong spojit se s rolníky z Čölly a vyrazit na Sؤول. Toto odmítnutí vycházelo z „vlivu bohatých členů východního učení“, se kterým se zde setkáváme poprvé, bez dalšího vysvětlení. Nakonec se asi po měsíci rolníci z obou provincií sjednotili, avšak mezitím ztratili mnoho času, během kterého dostalo Japonsko a vláda příležitost se připravit na jejich potlačení.

Střet vojsk vyvrcholil 21. října v bitvě u Kongdžu, kde se střetlo desetitisícové rolnické vojsko s pětitisícovým vojskem Japonska a vlády. Rolnická armáda hrdinně bojovala, ale utrpěla mnoho ztrát a musela se stáhnout. Dne 23. října zabila v další bitvě 120 japonských vetřelců a dalších 500 zranila. Popis bojů pokračuje, oslavujíc hrdinnost a statečnost rolnické armády až do 11. listopadu. Nakonec rolnická armáda boj prohrála z důvodu slabších zbraní a slabší vojenské připravenosti. Některé jednotky rolnické armády pokračovaly v menších bojích až do prosince. Rolnická válka skončila definitivně v březnu 1895, kdy byli v sؤولském vězení „zavražděni“ Čön Pong-džun, Son Hwa-džung a další vůdcové.

V poslední kapitole „Význam a historické ponaučení rolnické války“ uvádí jako důvod prohry rolnické války následující.

Za prvé, rolnická armáda nemohla znát správné cíle revoluce a jeho formy. Cílem neměla být jen porážka místních úředníků, ale svržení celého feudálního systému a přidělení hlavní role lidem. Tohoto vysokého cíle ale rolníci ani Čön Pong-džun tehdy ještě nebyli schopni, protože nebyla žádná strana dělnické třídy, která by je k tomu vedla.

Za druhé, rolnická armáda učinila chyby ve své strategii. Po obsazení Čöndžu měla armáda, tehdy plná bojového ducha, pokračovat na Sؤول. Také se během smíru nepřipravovala dostatečně k dalšímu boji a neuváženě bojovala proti nepříteli s vyspělejším vojenským vybavením.

Za třetí byly příčinou prohry „zrádcovské“ činy feudální vlády a vojenská intervence japonských agresorů. Z toho vzešlo ponaučení pro budoucí boje, tedy že pro revoluční boj je potřeba správného vedení a je nutné rozdrtit intervence cizích mocností a zastaralý společenský systém.

I když rolnická válka roku *kabo* neuspěla, měla velký význam. Zanechala „zářný“ příklad protifeudálního a proticizineckého boje v korejské historii, ušetřila japonským vetřelcům a feudální vládě velkou ránu a povzbudila lid do dalšího boje. Jako další význam vidí učebnice fakt, že se jednalo o historický incident, který připravil prostor pro „úsvit asijského protiimperialistického národního boje“.

Přestože jsem měla možnost analyzovat pouze tři učebnice ze dvou období, vypověděly mnoho o změně systému psaní učebnic historie v severní Koreji. Z textu z 50. let můžeme vyčíst vliv sovětského vnímání historie, podle délky textu vidíme, že je tomuto období věnován velký prostor a je mu přičítána velká důležitost, coby počátku revoluce utlačovaných mas. Neodsuzuje pouze vnější zásahy, ale i zrádce a špiony, kteří napomáhali Japoncům a „zrádcovské“ vládě v „rozkladu země“. V textu můžeme zaznamenat celou řadu historických detailů, i když místy zkreslených či nepřilíš probádaných, které se v jihokorejských učebnicích objevily až na počátku 21. století. To může svědčit o dvou důvodech. Za prvé, jak jsme viděli v první části práce, po rozdělení Koreje přešlo mnoho prominentních historiků na sever a s sebou přinesli i podrobnější výzkum událostí nebo na tomto výzkumu pracovali až po přesunu. Druhým důvodem může být větší váha přikládána sovětskou ideologií revolučním snahám o změnu ze spodu společnosti, zatímco v jižní části poloostrova se nejprve soustředili na jiné historické otázky a v rámci antikomunistické ideologie se tématu rolnického povstání dost možná i vyhýbali.

Na druhé straně v učebnicích z roku 2001 již nenajdeme jasné známky marxistického náhledu na dějiny, naopak najdeme stopy Kim Il-söngova osobního kultu, byť v menším množství, než by se dalo čekat, a ideologie *čučche*, tedy velký odpor vůči vlivu cizích mocností, především „imperialistických vetřelců“. Zatímco první učebnice pro 2. ročník je spíše shrnutím hlavních momentů, učebnice pro 5. ročník se událostem věnuje opět poměrně detailně, hledá chyby, které vedly k porážení rolnické armády a poukazuje na potřebu toho správného vůdce (typu Kim Il-sönga) a dělnické strany (tedy Korejské strany práce) k provedení revoluce. Zajímavé je zasazení rolnické války v učebnici pro 5. ročník do kontextu tří velkých bitev Asie, v Číně bojujících proti zastaralé vládě a v Indii proti útlaku cizích mocností. Z nich je ale „rolnická válka“ roku *kabo* ta, která „rozezněla zvon ohlašující úsvit asijského protiimperialistického národního odboje“, tedy ta nejdůležitější.

Závěr

V předkládané práci jsme mohli sledovat vývoj korejského vzdělávání během 20. a počátku 21. století a jeho vliv, resp. vliv režimů a prezidentů či vůdců obou korejských států na středoškolský výklad počátku moderních korejských dějin. Ten jsme dále mohli ověřit na analýze tématu rolnického hnutí tonghaků ve středoškolských učebnicích od japonské okupace do roku 2014.

V první části práce stručně shrnuje události a politické a sociální změny na poloostrově a jejich zásahy do vzdělávacího systému se zaměřením na výuku národní historie. Tato část sleduje vývoj školství od počátku moderních dějin a prvních moderních škol na území Koreje, přes násilnou anexi a zavedení japonských reálií do školní výuky a následné komplikované období postupného odstraňování koloniálního vlivu z pohledu (nejen) na národní dějiny a ovlivněného poválečnými okupačními státy a jejich ideologií. Dále oba korejské státy prošly procesem odklonu od cizích vlivů a politikou „spoléhání se sami na sebe“ se zaměřily na budování vlastenectví a nacionalismu (KDR na počátku 60. let, KR až v druhé polovině 60., začátkem 70. let), které s sebou neslo i velké přepisování dějin. A nakonec v případě KR proces demokratizace ovlivněný globalizací a snahou o rozšíření kreativní složky studia, zatímco KDR utužovala ideologii *čuče* a osobní kultu vůdců a k zvláštním velkým změnám ve výuce dějin nedošlo.

V druhé části předkládané práce jsme mohli porovnat základní narativ událostí s přihlédnutím k původním dokumentům s obsahem analyzovaných učebnic. Jak jsme mohli vidět, téma rolnického hnutí tonghak je od 50. let 20. století do dnešní doby sporným tématem v mnoha bodech. Jeho popularita očividně narůstá podle potřeby oslovit „obyčejné“ lidi a potřeby vyvolat v nich pocit národní „spoluúčasti“ (etnický nacionalismus) v zájmu vybudování soběstačného nezávislého státu.

V jižní Koreji bylo téma tonghaků až zhruba do poloviny 60. let poměrně málo vyzdvižované, spojené především s východním učením, po koloniálním vzoru označované za „rebelii“. Zatímco na Severu je mu připsána velká důležitost hned v roce 1952, je označeno za „rolnickou válku“ po vzoru marxistického pohledu na dějiny. „Válka“ je plně iniciována rolníky, tonghakové, resp. jejich severní frakce, jsou naopak vyobrazení až na konci kapitoly jako „potížisté“, ze kterých se vyklubali „zrádci a špioni“. Severokorejská verze je revoluční, jihokorejská odklání pozornost na neschopnost vlády, obě verze ale spojuje cíl svrhnout vládu a nastolit novou, což, jak jsme viděli v základním narativu, lze poměrně snadno vyvrátit. Severokorejská ale přikládá mnoho faktů, které se objevují v jihokorejských učebnicích až ke konci 20. století, což, jak jsem zdůrazňovala výše v práci, může být následkem

antikomunistického směřování na Jihu, tedy úmyslného odklonu od rolnického povstání, nebo přechodem většiny historiků do KILDR.

Z rebelie se v druhé polovině 60. let na Jihu výrazně mění narativ na „revoluci“ nadále však převažuje vyzdviňování úlohy tonghaků, zatímco rolníci posloužili pouze jako síla, jen některé učebnice jejich roli vyzdviňují více. Obviňována za situaci na poloostrově je nadále i vláda, ale s napjatou mezinárodní situací stoupá protijaponská rétorika, která je v severokorejských materiálech přítomna od 50. let dodnes. V této pozornosti, která je tématu přikládána, můžeme vidět snahu Pak Čong-hüiho vlády o vybudování prosperující země za pomoci společného národního ducha. Právě příklady z historie, a tím rolnické povstání bezpochyby je, dávaly za vzor společné uvědomělé povstání v zájmu země.

Po zavedení systému státem schvalovaných učebnic v roce 1997 se rétorika zmírňuje, události jsou označeny jako „hnutí“, vyvažuje se pohled na postavení rolníků a tonghaků a na místo revoluční myšlenky o změně vládního systému se učebnice soustředí více na snahu napravit špatnosti v systému vlády a na důsledky a vliv hnutí na následné události. Více je propojují s reformami *kabo* a s bojem spravedlivých armád v rámci protijaponského odboje.

Na Severu učebnice z přelomu tisíciletí již neobsahují marxistickou rétoriku, kritizují jakékoli zásahy zvenčí a zasazují rolnickou válku do kontextu „asijského protiimperialistického odboje“ jako jeden z nejdůležitějších bojů té doby. Události jsou pojaty jako boj, ve kterém nemohli zvítězit, protože neměli toho správného vůdce ani oporu v dělnické straně, čímž se i do této kapitoly dostává narážka na osobní kult Kim Il-sönga.

Jak jsme v předkládané práci mohli vidět, téma rolnického hnutí tonghak sloužilo a stále slouží různým režimům při výkladu historie jako názorný příklad toho, jak lid má či nemá jednat v zájmu státu. Také jsme viděli, že zásah vlády do pohledu na historii je v severní Koreji nadále aktuální a byl poměrně běžný v případě jižní Koreje do nedávných reforem v roce 2009, o čemž svědčí pokusy Pak Kün-hje systém opět změnit na státem navržené učebnice.

Seznam použité literatury

Prameny

Koloniální výukové materiály:

Čang To-bin (張道斌). *Čosönjöksadädžön* (朝鮮歷史大全). Söul: Pakmunsögwän, 1928

Čosensótokufu šotókokušidairokugakunen (朝鮮總督府. 初等國史 第六學年), 1941

Jihokorejské výukové materiály:

Jöksagjojukkuhö. *Kodŭngguksa*. Söul: Kjousa, 1957

KIM, Sang-ki. *Kodŭngguksa*. Söul: Kjousa, 1958

Jöksagjojukkuhö. *Kodŭngguksa*. Söul: Kjousa, 1964

I, Hong-džik. *Kodŭng hakkjo sahösänghwalgwa uri nara munhwasa*. Söul: Minkjosa, 1966

I, Hong-džik. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Tongačchulpchansa, 1968

I, Pjöng-do. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Ilčogak, 1968

I, Wan-sun. *Inmunkje kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Kjohaksa, 1971

Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Tähangjogwasö čusikhösa, 1979

Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodŭng hakkjo kuksa (ha)*. Söul: Tähangjogwasö čusikhösa, 1982

Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodŭng hakkjo kuksa (ha)*. Söul: Tähangjogwasö čusikhösa, 1999

HAN, Čchöl-ho et al. *Kodŭng hakkjo hangukkün-hjöndäsa*. Söul: (ču)Miräen, 2002

KIM, Han-džong et al. *Kodŭng hakkjo hangukkün-hjöndäsa*. Söul: (ču) Künsöngčchulpchansa, 2002

KIM, Kwang-nam et al. *Kodŭng hakkjo hangukkün-hjöndäsa*. Söul: Tusandong, 2002

Kuksappchjönčchan üwönhö. *Kodŭng hakkjo kuksa*. Söul: Kjojukkwhakkisulbu, 2009

KIM, Čchong-su et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Söul: Kŭmsöngčchulpchansa, 2014

HAN, Čchöl-ho et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Söul: (ču)Miräen, 2014

ČU, Čin-o et al. *Kodŭng hakkjo hanguksa*. Söul: Čchöndžä kjojuk, 2014

Severokorejské výukové materiály:

Čosöninminhäbangtchudžängsa (*kjodžä*). KLDK: Nägakčiksokčungangdžidokanbuhakkjo, 1952

RI, Tchä-jöng. *Čosönrjöksa (kodŭngčunghakkjo če 2 haknjönjong)*. 2. vyd. KLDK: Kjojuktosöčchulpchansa, 2001

ČE, Kalmjöng. *Čosönrjöksa (kodŭngčunghakkjo če 5 haknjönjong.)*. 2. vyd. KLDK: Kjojuktosöčchulpchansa, 2001

Literatura:

ECKERT, Carter J. ET AL. *Dějiny Koreje*. 2. vydání. Praha: NLN, 2009. ISBN 978-80-7106-580-7.

EM, Henry. *Great Enterprise: Sovereignty and Historiography in Modern Korea*. USA: Duke University Press, 2013. ISBN 9780822353577.

GLOMB, Vladimír a Miriam LÖWENSTEINOVÁ. *Korejská náboženství*. Praha: Togga, spol. s r.o., 2014. Dálný východ. ISBN 978-80-7476-066-2.

Hanguksa 39. Čegukčuuüüü čhimtchuwa tonghakhnongminčöndžäng. Söul: Kuksapchjönčchanüwönhö, 1999. ISBN 89-8236-002-6

Jöksagjojukjögunguso *Uri jöksagjojugüü jöksa*. Söul: hjumönisütchü čchulpchangürup, 2015. ISBN: 978-89-5862-793-7.

LANKOV, Andrei. *Crisis in North Korea: The Failure of De-Stalinization, 1956*. USA: University of Hawai'i Press, 2005. ISBN 978- 0-8248-2809-7

LIEU, Joshua Van. *A History of Korea*. London: Saffron, 2005. ISBN: 978-1872843865

MYERS, Brian Reynolds. *Nejčistší rasa*. Praha: Ideál, 2013. ISBN 9788086995250.

SETH, Michael J. *Education fever: society, politics, and the pursuit of schooling in South Korea* [ebook]. Honolulu: University of Hawai'i Press and Center for Korean Studies, University of Hawai'i, 2002 [cit. 2018-04-09]. ISBN 978-082-4825-348.

SCHMID, Andre. *Korea Between Empires, 1895-1919*. New York: Columbia University Press, 2002, str. 41-42

SHIN, Gi-wook. *Ethnic Nationalism in Korea: Genealogy, Politics, and Legacy*. Stanford: Stanford University Press, 2006. ISBN 9780804754088

TILLY, Charles. *European Revolutions, 1492-1992*. Oxford: Blackwell. 1995.

YI, Kil-sang, et col. *The history of education in Korea: A sourcebook, Republic of Korea*: The Academy of Korean Studies Press, 2015

YOUNG, Carl F. *Eastern Learning and the Heavenly Way*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2014

Odborné články:

BAE, Hang-seob. Foundations for the legitimation of the tonghak peasant army and awareness of a new political order. *Acta Koreana*. 2013, **16**(2), 399-430.

CH'OE, Yǒng-ho. Reinterpreting Traditional History in North Korea. *The Journal of Asian Studies*, Vol. 40, No. 3 (May 1981). USA: Association for Asian Studies, 1981

JU, Jǒng-ik. Tonghaknongminundongŭi kibon sǒnggjǒk. *Hanguksa Simingangčwa* 40. Sǒul: Ilčogak, 2007(2), 197-212.

KIM, Hyung-Chan. Ideology and Indoctrination in the Development of North Korean Education. *Asian Survey*. 1969, 9(11), 831-841. DOI: 10.2307/2642227. ISSN 00044687

LEE, Mun Woo. Transnational English Learning Experiences and the Trajectory of Ethnic Identity: Korean Early Study Abroad Undergraduates and Their Parents. *The Asia-Pacific Education Researcher*. 2015, 24(4), str. 645-655. DOI: 10.1007/s40299-014-0212-3. ISSN 0119-5646.

MOON, Rennie J. a Jeong-Woo Koo. Global Citizenship and Human Rights: A Longitudinal Analysis of Social Studies and Ethics Textbooks in the Republic of Korea. *Comparative Education Review*, vol. 55, no. 4, 2011

PETROV, Leonid A., Juch'e in Korean History Research – *A Step toward Unification*. 2nd World Congress of Korean Studies, 2014.

YOON, Kaeunghun. The Change and Structure of Korean Education Policy in History. *Italian Journal of Sociology of Education*. 2014, 6(2), str. 173-200.

Online zdroje:

„Movement“; „Revolution“; „Rebellion“. Oxford dictionaries.
<<https://en.oxforddictionaries.com/definition/movement>>.

MCNAMEE, Gregory. Of Movements, Rebellions & Revolutions. In: *The Virginia Quarterly Review* [online]. 2016 [cit. 2017-1-5]. Dostupné z: <<http://www.vqronline.org/essays-articles/2016/10/movements-rebellions-revolutions>>.

Ministry of Education: Education System - Overview [online]. Republic of Korea: Ministry of Education [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://english.moe.go.kr/sub/info.do?m=020101&s=english>

Seznam zkratk

KR – Korejská republika

KLDR – Korejská lidově demokratická republika

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

USA – United States of America; Spojené státy americké

USAMGIK – The United States Army Military Government in Korea; Vojenská správa armády Spojených států v Koreji